

دوره دهم - سال اول

شماره چاپ: ۱۸۷

تاریخ چاپ: ۱۳۹۵/۷/۴

شماره ثبت: ۱۶۵

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران»

۳. نظرات بانک‌ها، نهادها و اشخاص صاحب‌نظر

(فصل پنجم)

(ویرایش اول)

اظهار نظرهای مطرح شده در این گزارش پیرامون:
«طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران» نظرات بانک‌ها، نهادها و
اشخاص صاحب‌نظر است که به‌عنوان اسناد پشتیبان منتشر می‌شود.
نظرات مرکز درباره مواد این طرح در گزارش مجزایی منتشر خواهد شد.

کد موضوعی: ۲۲۰

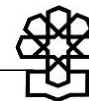
شماره مسلسل: ۱۵۱۶۸-۳

مردادماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱. اظهارنظر پیرامون کلیات فصل پنجم (عملیات بانکی بدون ربا).....	۳
۲. اظهارنظر پیرامون بخش اول (سپرده قرض الحسنه و جاری).....	۸
۳. اظهارنظر پیرامون بخش دوم (سپرده‌های سرمایه‌گذاری).....	۲۱
۴. اظهارنظر پیرامون بخش سوم (گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص).....	۴۰
۵. اظهارنظر پیرامون بخش چهارم (انتشار اوراق بهادار).....	۴۸
۶. اظهارنظر پیرامون بخش پنجم (مقررات ویژه عقود).....	۵۹
۷. اظهارنظر پیرامون بخش ششم (وصول مطالبات و جریمه تأخیر).....	۷۷
۸. اظهارنظر پیرامون بخش هفتم (مقررات ناظر بر عملیات بانکی).....	۱۰۶
۹. اظهارنظر پیرامون بخش هشتم (ایجاد نهادهای مالی جدید).....	۱۳۹
۱۰. اظهارنظر پیرامون بخش نهم (ساماندهی و ترویج قرض الحسنه).....	۱۵۰
پیوست	۱۵۵

اظهارنظر کارشناسی درباره:
«طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران»
۳. نظرات بانکها، نهادهای و اشخاص صاحب‌نظر
(فصل پنجم)
(ویرایش اول)

مقدمه

طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران که نسخه اصلاح شده طرح عملیات بانکی بدون ربا (مربوط به دوره نهم مجلس شورای اسلامی) است، به شماره ۱۸۷ مورخ مهرماه ۱۳۹۵ در مجلس شورای اسلامی به چاپ رسیده است. گزارش حاضر سومین گزارش از سلسله اظهارنظرهای کارشناسی پیرامون این طرح است. در گزارش اول به بررسی کلیات این طرح و در گزارش دوم نیز به مقایسه مواد طرح با قوانین و مقررات موجود پرداخته شد.^۱ شایان ذکر است که در گزارش مربوط به کلیات این طرح، مرکز پژوهش‌های مجلس بنابه دلایل ذیل با کلیات این طرح موافقت نمود:

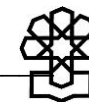
۱. تعلل بیش از حد در ارائه لوایح اصلاحی دولت و ضرورت اصلاح قانون،
 ۲. تطابق حداکثری متن نهایی طرح با پیش‌نویس لایحه بانکداری (در ۱۰ فصل از ۱۳ فصل طرح)،
 ۳. اصلاح طرح و رفع اشکالات اساسی نسبت به نسخه اولیه طرح عملیات بانکی بدون ربا (نسخه اولیه در مجلس نهم)،
 ۴. توجه به ابعاد فقهی و شرعی عملیات بانکی در کنار سایر اصول و ضوابط بانکداری متعارف همچون حاکمیت شرکتی، نظارت و شفافیت بانکی،
 ۵. عدم اعمال اصلاحات لازم و مورد انتظار در پیش‌نویس نهایی لایحه بانکداری با توجه به چالش‌های کنونی که منجر به تغییرات حداقلی نسبت به قانون موجود شده است.
- در طرح حاضر که مشتمل بر ۱۳ فصل و ۲۱۹ ماده قانونی است، علاوه بر عملیات بانکی بدون ربا شامل روش‌های تجهیز و تخصیص منابع، به سایر ابعاد بانکداری همچون تأسیس بانک، تملک سهام بانک، ساختار اداره بانک، نظارت بانکی، حاکمیت شرکتی، حل و فصل و انحلال بانک و... نیز توجه شده است. آنچه در طرح حاضر (ویرایش جدید طرح عملیات بانکی بدون ربا) مورد توجه قرار گرفته است رویکرد دوم به قانون بانکداری است.

۱. برای دسترسی به گزارش‌های مربوطه رک:

همزمان با اعلام وصول طرح بانکداری در مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌های مجلس با هدف مشورت با نهادها، مؤسسات و اشخاص حقیقی صاحب‌نظر، طی نامه‌ای به اشخاص حقیقی و حقوقی مختلف (پیوست شماره ۱) درخواست اظهارنظر پیرامون مواد این طرح نمود.

گزارش حاضر با هدف انعکاس نظرات و دیدگاه‌های بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، سازمان‌های ذیربط و اشخاص حقیقی صاحب‌نظر پیرامون طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران تهیه و تدوین شده است که البته این نظرات به معنای دیدگاه مرکز پژوهش‌های مجلس نبوده و نظرات این مرکز در گزارش جداگانه‌ای پس از جمع‌بندی همه نظرات و با توجه به ابعاد کارشناسی موضوعات، منتشر خواهد شد.

در این گزارش نظرات ارائه شده پیرامون فصل پنجم طرح بانکداری (عملیات بانکی) که بیشترین نظرات در خصوص این فصل ارائه شده بود، منعکس شده است و در گزارش‌های دیگر، سایر فصول مورد بررسی و اظهارنظر قرار گرفته است.

۱. اظهار نظر پیرامون کلیات فصل پنجم (عملیات بانکی بدون ربا)

کلیات

ابتدا نظراتی که در خصوص کلیات این فصل مطرح شده است، منعکس می‌گردد.

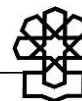
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / کلیات	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>عنوان «بدون ربا» از عنوان فصل حذف شود. زیرا در ماده (۱) بند «۲» استقرار نظام بانکداری بر مبنای حق و عدل و منطبق با احکام فقه اسلامی به عنوان یکی از اهداف قانون ذکر شده است، از این رو تمامی احکام قانون در راستای بانکداری اسلامی و بدون ربا است و دیگر ضرورتی به درج آن در عنوان فصل بانکداری نیست.</p> <p>البته به منظور تأکید بیشتر و روشن شدن مسئله لازم است در ماده‌ای در ابتدای قانون و بعد از تعاریف این حکم آورده شود که در این قانون عملیات بانکداری بر اساس موازین شرعی و بانکداری بدون ربا انجام می‌شود.</p>	بانک مرکزی
<p>اصلاح عنوان فصل پنجم از «عملیات بانکی بدون ربا» به «عملیات بانکی اسلامی» زیرا درج عبارت «بدون ربا» خود شائبه ربوی بودن را به ذهن متبادر می‌کند.</p>	بانک توسعه تعاون
<p>این فصل نیاز به بررسی و تأمل بیشتری دارد و موارد متعدد حقوقی و اجرایی در آن باید ملحوظ نظر باشد.</p> <p>برخی از منابع مالی در این موضوع مغفول مانده است، از جمله تنزیل مجدد، بازار بین بانکی، فاینانس خارجی، ریفاینانس و... در این ماده، چنانچه موضوع جدیدی در جامعه (همچنان که اخیراً تولد فرزند مطرح شده) مطرح شود، قانون قابلیت انعطاف نخواهد داشت.</p> <p>به دلیل مالکیتی بودن منابع حاصل از سپرده جاری تعیین تکلیف آن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجاز نبوده و بایستی حذف شود.</p> <p>در این فصل در خصوص الزام تضمین توسط بانک حتی برای منابع وکالتی تعیین تکلیف شده که به نظر می‌رسد موضوع باید با احتیاط ارائه شود.</p>	اکبر کشاورزبان

ماده (۵۴)

بانک‌ها براساس مجوز بانک مرکزی می‌توانند تحت عناوین ذیل به قبول سپرده (اعم از ریالی و ارزی) مبادرت نمایند:

۱. سپرده قرض الحسنه
۲. سپرده جاری
۳. سپرده سرمایه‌گذاری

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ ماده (۵۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
عبارت سپرده قرض الحسنه با ماهیت تعیین شده برای آن (وکالتی) سازگار نیست. لازم است واژه وکالتی به‌عنوان سپرده اضافه شود.	بانک مرکزی
با توجه به اینکه گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص از انواع سپرده سرمایه‌گذاری است، لازم است در ذیل بند «۳» در قالب تبصره‌ای گنجانده شود و از ماده (۵۵) حذف شود. <u>تبصره - سپرده سرمایه‌گذاری می‌تواند به‌صورت سپرده سرمایه‌گذاری عام یا گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص باشد.</u>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
چون وجوه اداره شده نوعی از خدمات بانکی است که عمل سپرده‌پذیری و مصارف را توأمان در برمی‌گیرد، لذا بهتر است این نوع از خدمت بانکی هم‌ردیف با مواد (۵۴) و (۵۵) این قانون مورد تأیید قرار گیرد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در ماده (۵۴) بعد از بند «۳» سپرده سرمایه‌گذاری واژه عام اضافه گردد. زیرا مواد (۵۹) به بعد طرح دلالت بر سرمایه‌گذاری عام از طریق وکالت عام دارد.	بانک انصار
در ماده (۵۴) عناوین سپرده‌های قابل افتتاح نزد بانک‌ها مطرح شده است. براساس این ماده سپرده جاری دیگر به نام سپرده «قرض الحسنه جاری» شناخته نمی‌شود و فقط «سپرده جاری» خوانده می‌شود. سپرده‌هایی که هم‌اکنون به‌عنوان «سپرده قرض الحسنه پس‌انداز» شناخته می‌شوند نیز به نام «سپرده قرض الحسنه» خوانده خواهند شد.	بانک سرمایه

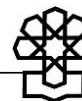

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ ماده (۵۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
از آنجایی که حساب‌های قرض الحسنه اعم از پس‌انداز و جاری می‌باشد و این امر در ماده مذکوره قید نگردیده است، لذا به نظر می‌رسد بند «۱» به حساب سپرده قرض الحسنه جاری و پس‌انداز اصلاح گردد.	بانک قرض الحسنه مهر ایران
در بند «۲» ماده (۵۴)، با عنایت به اینکه طبق مصوبه شورای پول و اعتبار، سپرده جاری بدون دسته‌چک نیز می‌تواند افتتاح شود. اصلاح است به قبول سپرده جاری با دسته‌چک و بدون دسته‌چک اشاره گردد.	بانک ملت
منظور از مجوز بانک مرکزی در این ماده چیست؟ یعنی بانک مرکزی اختیار دارد مجوز برخی از انواع سپرده‌ها را به برخی بانک‌ها ندهد؟ با توجه به اینکه نوع فعالیت بانک و اساسنامه آن در مرحله تأسیس به تصویب بانک مرکزی می‌رسد، آیا بانک مرکزی پس از تأسیس بانک می‌تواند مجوز دریافت برخی از انواع سپرده‌ها را تجویز یا ابطال نماید.	مرتضی الهداد

ماده (۵۵)

بانک‌ها می‌توانند جهت تأمین مالی متقاضیان و براساس مفاد این قانون، گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص و یا اوراق بهادار اسلامی (صکوک) منتشر نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ ماده (۵۵)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک مرکزی	<p>۱. مؤسسه اعتباری صرفاً برای تأمین مالی متقاضیان اقدام به انتشار اوراق بهادار اسلامی نمی‌نماید، بلکه لازم است برای تجهیز منابع اوراق بهادار اسلامی منتشر نماید.</p> <p>۲. انتشار اوراق مشارکت و گواهی سپرده خاص توسط بانک‌ها مستلزم اخذ مجوز از بانک مرکزی و انتشار سایر اوراق بهادار اسلامی نیاز به اخذ مجوز از بانک مرکزی و سازمان بورس و اوراق بهادار است.</p>
مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی	<p>از آنجا که بانک‌ها می‌توانند از صکوک جهت تجهیز منابع بانکی نیز استفاده کنند مانند صکوک اجاره و اوراق رهنی، لازم است این قسمت به ماده (۵۵) اضافه شود. متن ماده به صورت زیر تصحیح شود:</p> <p>بانک‌ها می‌توانند جهت <u>تجهیز منابع بانکی</u> و یا تأمین مالی متقاضیان اوراق بهادار اسلامی (صکوک) منتشر نمایند.</p>
بانک انصار	<p>۱. در ماده (۵۵) در خصوص بازرس یا بازرسان اصلی و علی‌البدل بانک، بازرسان ملزم به ارائه گزارش به هیئت مدیره می‌باشد. ولی رویه بانک‌ها دلالت بر این دارد که به علت روابط نزدیک بین هیئت مدیره و بازرسان گزارش‌ها خیلی دقیق نمی‌باشد و بعضاً جنبه صوری دارد. لذا پیشنهاد می‌شود بازرس یا بازرسان علاوه بر ارائه گزارش به هیئت مدیره ملزم به ارائه گزارش به سایر ذینفعان باشند.</p> <p>در ماده (۵۵) فقط اشاره به تأمین مالی متقاضیان از طریق انتشار اوراق بهادار اسلامی و گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص دارد.</p>
بانک تجارت	<p>گواهی سپرده سرمایه‌گذاری عام نیز به ابزارهای مورد قبول سپرده بانک‌ها اضافه گردد.</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ ماده (۵۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>سازوکار انتشار اوراق بهادار اسلامی توسط بانکها بسیار کلی ذکر شده است. جزئیات قانونی مربوط به این سازوکار باید در طرح مشخص گردد. علاوه بر آن انتشار اوراق به عنوان نوعی از ابزارهای بدهی قبل از اعتبارسنجی بانکها مناسب نیست. در این بخش از قانون حتماً باید ابتدا شرط اعتبارسنجی بانک مطرح گردد و سپس در صورتی که بانک از یک رتبه اعتباری بالاتر بود توسط ناظر بانکی و بالاترین نهاد سیاستگذار پولی یعنی شورای پول و اعتبار، اجازه انتشار اوراق به آنها داده شود. در این بخش تعیین ضمانت اصل و سود اوراق با توجه به نوع کوتاه یا بلندمدت آن حائز اهمیت است.</p>	بانک کارآفرین
<p>۱. در این ماده، ظاهراً به طور حصری، مواردی جهت تأمین مالی قید شده که امکان تعریف ابزارهای جدید مالی را محدود می کند. ۲. مطابق این ماده، به بانکها اجازه داده شده جهت تأمین مالی متقاضیان، اوراق بهادار اسلامی (صکوک) منتشر نمایند. لازم به ذکر است به منظور توزیع ریسک میان بازار پول و سرمایه به نظر می رسد نقش های مندرج در ماده (۷۲)، قابل تسری به نهادهای مالی موضوع بند «۲۱» ماده (۱) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه (۱۳۸۴) مجلس شورای اسلامی (مشمول بر کارگزاران، کارگزاران/معامله گران، بازارگردانان، مشاوران سرمایه گذاری، صندوق های سرمایه گذاری، شرکت های سرمایه گذاری، شرکت های تأمین سرمایه صندوق های بازنشستگی) می باشد. همچنین با توجه به ماده (۲۵) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، مصوب ۱۳۹۴/۰۲/۰۱ مجلس شورای اسلامی در خصوص نحوه ضمانت و تعیین نرخ اوراق مذکور، می توان از ظرفیت های موجود در قانون فوق در این ماده استفاده و طی تبصره ای مجزا به نحوه استفاده از خدمات شرکت های رتبه بندی اعتباری در تعیین نحوه ضمانت و تعیین نرخ اوراق اشاره نمود.</p>	بانک ملت
<p>نقش بانکها در صکوک باید گسترده تر باشد و نباید فقط در نقش فروشنده اوراق باشند. بلکه سرمایه گذاری تأمین مالی و حتی مشارکت را نیز برعهده بگیرند.</p>	فتح اله تاری

۲. اظهار نظر پیرامون بخش اول (سپرده قرض الحسنه و جاری)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض الحسنه و جاری	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>در بخش سپرده قرض الحسنه این سؤال مطرح است که آیا اساساً انجام فعالیت‌های خیریه‌ای و غیرانتفاعی در یک بنگاه تجاری و انتفاعی امری صحیح است یا خیر؟ به عبارت دیگر بانک‌ها با ذات انتفاعی خود همواره به دنبال کسب سود بالاتر بوده و این موضوع موجب می‌گردد که منابع قرض الحسنه در مسیر درست خود مصرف نگردند. بنابراین با چنین استدلالی این سؤال مطرح می‌گردد که آیا بهتر نیست این امر صرفاً به بنگاه‌های غیرانتفاعی اختصاص یابد؟ علاوه بر این استفاده از عقد وکالت برای عقد قرض الحسنه که با هدف مصرف منابع قرض الحسنه در وام‌های قرض الحسنه مورد توجه قرار گرفته با ابهامات جدی مواجه می‌باشد. به طور مثال این سؤال مطرح است که بانک چه حق الوکاله‌ای باید از سپرده‌گذاران دریافت کند؟</p>	بانک اقتصاد نوین

ماده (۵۶)

رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده جاری، قرض بدون بهره و در سپرده قرض الحسنه، «وکالت برای اعطای قرض الحسنه» است و بانک‌ها مکلف به بازپرداخت سپرده‌های قرض الحسنه و جاری می‌باشند.

تبصره - تعاونی‌های اعتبار و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز به افتتاح حساب جاری نمی‌باشند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض الحسنه و جاری / ماده (۵۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در بانکداری بدون ربا قرض با بهره پذیرفته نیست، لذا تأکید قرض بدون بهره ضروری نیست.	بانک مرکزی
با عنایت به این که مؤسسات اعتباری غیربانکی اشکالی بیش از تعاونی‌های اعتبار و صندوق‌های قرض الحسنه است، لازم است برای ممنوعیت قبول سپرده جاری توسط مؤسسات اعتباری غیربانکی، از عبارت کلی‌تر مانند عبارت مندرج در لایحه استفاده شود.	
براساس قانون مدنی بانک مکلف شود اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری را پرداخت نماید.	
مدتی است بانک‌های اسلامی برای حساب جاری بجای قرارداد قرض از قرارداد ودیعه همراه با اذن تصرف استفاده می‌کنند. این قرارداد اولاً مورد تأیید فقهی است، ثانیاً با ارتکاز ذهنی مردم در امر حساب جاری سازگارتر است و ثالثاً تنگناهای قرارداد قرض را ندارد.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده جاری، <u>ودیعه با اذن تصرف</u> و در سپرده قرض الحسنه، «وکالت برای اعطای قرض الحسنه» است و بانک‌ها مکلف به بازپرداخت سپرده‌های قرض الحسنه و جاری می‌باشند.	
۱. چون ماده (۵۶) مقصود از سپرده جاری را قرض بدون بهره دانسته است، پس بهتر است در ماده (۵۴) انواع سپرده‌ها به قرض الحسنه و سرمایه‌گذاری تقسیم شوند. در این صورت سپرده قرض الحسنه را می‌توان به سپرده قرض الحسنه جاری و سپرده قرض الحسنه پس‌انداز تقسیم نمود. نکته ظریفی که در این ماده از طرح آمده است، بانک وکیل سپرده‌گذار معرفی شده است. پس اگر سپرده از طریق وکالت به متقاضی قرض الحسنه اعطا گردد، چه تکلیفی بر وکیل است که سپرده سپرده‌گذار را بازپرداخت نماید. عملی که وکیل انجام داده است به نیابت از سوی موکل می‌باشد؟!	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۶)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
	۲. چون افتتاح حساب جاری توسط مؤسسات اعتباری تاکنون مجاز نبوده است، لذا استنباط از مفاد تبصره ماده (۵۴) مجاز نمودن افتتاح حساب جاری توسط مؤسسات اعتباری تلقی خواهد شد و صرفاً تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض‌الحسنه در این امر غیرمجاز اعلام شده‌اند. از این رو تبصره مزبور می‌بایست با توجه به نیت قانونگذار از صراحت بیشتری برخوردار گردد.
بانک اقتصاد نوین	در تبصره ماده (۵۶) اشاره گردیده تعاونی‌های اعتبار و صندوق‌های قرض‌الحسنه مجاز به افتتاح حساب جاری نمی‌باشند. در این خصوص صرفاً دو نوع از مؤسسات اعتباری غیربانکی نام برده شده و به سایر مؤسسات اعتباری غیربانکی اشاره‌ای نگردیده است.
بانک انصار	در ماده (۵۶) رابطه حقوقی سپرده‌گذاران با بانک در سپرده جاری ماهیتاً قرض نیست، پیشنهاد می‌شود این رابطه بر مبنای وکالت تنظیم شود.
بانک توسعه تعاون	در این ماده طرح، مبنای طرح قرض‌الحسنه وکالت در نظر گرفته شده است که به لحاظ شرعی و فقهی می‌بایست مبنای تبصره «۳» ماده (۵۷) نیز از کارمزد به حق الوکاله یا کارمزد حق الوکاله تغییر یابد.
بانک رفاه کارگران	در این ماده از آنجا که برخلاف قانون بانکداری بدون ربا، مصوب سال ۱۳۶۲ - که در آن رابطه بین سپرده‌گذاری قرض‌الحسنه و بانک، رابطه داین و مدیون تعریف شده است - رابطه یاد شده وکالتی لحاظ شده است، ضمن لزوم تعیین حق الوکاله تصریح می‌گردد طبق تعریف جدید، می‌بایست کلیه کارمزدهای تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه، جزء درآمدهای مشاع بانک قرار گیرد.
بانک سامان	در ماده (۵۶) چنانچه رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده قرض‌الحسنه مبتنی بر وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه باشد، تعهد بانک به بازپرداخت سپرده مذکور فاقد توجیه حقوقی است چرا که وکیل متعهد به اجرای تعهدات طرفین معامله نمی‌باشد و معامله‌ای که وکیل انجام می‌دهد برای موکل می‌باشد.
بانک سرمایه	ماده (۵۶) طرح به رابطه حقوقی میان سپرده‌گذاران و بانک می‌پردازد. طبق این ماده، رابطه در سپرده جاری بر اساس «قرض بدون بهره» است، یکی از مواردی که می‌تواند به افزایش بهای تمام شده پول در بانک‌ها منجر شود، ملزم کردن بانک‌ها به اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه از محل سپرده‌های جاری است. هم‌اکنون نیز سپرده جاری بر اساس عقد قرض دریافت می‌شود، اما زمره‌هایی مبنی بر تغییر عقد شنیده می‌شد که فعلاً در پیش‌نویس این طرح بدان اشاره نشده است، اما موضوعی که در ماده (۵۸) به آن پرداخته شده، اعطای مجوز به بانک مرکزی است که بتواند بانک‌ها را موظف به

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
اعطای بخشی از مانده حساب‌های جاری به مصارف قرض‌الحسنه نماید. در تبصره مربوط به ماده (۵۸) نیز شورای پول و اعتبار باید برای هر بانک نسبت مانده تسهیلات قرض‌الحسنه به مجموعه مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری را تعیین نماید. در مجموع ماده (۵۸) می‌تواند بر بهای تمام شده پول در بانک‌ها اثر منفی ایجاد نماید، اما در مورد سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، عقد این نوع سپرده‌ها از «قرض» به «وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه» تغییر یافته است. هر چند اعطای تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه توسط بانک مرکزی محدود شده بود ۹۵ درصد باید به تسهیلات قرض‌الحسنه اختصاص می‌یافت)، اما طبق این طرح، تمامی سپرده‌های قرض‌الحسنه فقط به مصارف قرض‌الحسنه اختصاص خواهد یافت.	
در ماده (۵۶) رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده قرض‌الحسنه وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه بیان گردیده که این مسئله با تعریف عقد قرض در قانون مدنی که به ملک مقترض (بانک) در مال مورد قرض اشاره نموده مغایر می‌باشد.	بانک صادرات
در نظر گرفتن رابطه وکالت برای سپرده‌های قرض‌الحسنه با وظایف و مسئولیت‌های وکیل در قوانین کشور مطابقت ندارد. لذا به نظر می‌رسد در رابطه با چنین رابطه وکالتی در حوزه بانکی باید تعریف جدیدی در همین طرح ارائه شود. وکالتی که موضوع این ماده است واقعی نیست؛ لذا پیشنهاد می‌شود یا ممنوعیت تخصیص منابع قرض‌الحسنه به مصارف دیگر، جایگزین وکالت شود یا اینکه وکالت و قرض هر دو مجاز باشند.	بانک قرض‌الحسنه رسالت
در تبصره ماده (۵۶) افزودن عبارت «مؤسسات مالی و اعتباری غیربانکی» مناسب می‌باشد. (به دلیل اینکه در این صورت مؤسسات مالی و اعتباری نیز مجوز ارائه حساب جاری و دسته‌چک را به دست می‌آورند).	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
در تبصره این ماده طرح و در بیان مؤسساتی که از افتتاح حساب جاری ممنوع هستند، باید نام مؤسسات اعتباری نیز اضافه شود.	بانک مسکن
۱. در این ماده، رابطه حقوقی سپرده‌گذار قرض‌الحسنه با بانک «وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه» ذکر شده؛ با توجه به این به نظر می‌رسد منظور قانونگذار محترم الزام بانک‌ها به مصرف منابع قرض‌الحسنه، صرفاً در اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه می‌باشد؛ انتخاب این روش بیان ضمنی با تعیین ماهیت عقد بین سپرده‌گذار قرض‌الحسنه و بانک، نیاز به تفسیر قانون را از بین نمی‌برد؛ می‌توان به روش ساده‌تری، رابطه حقوقی را «عقد قرض‌الحسنه»	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>به معنای عقد قرض بدون بهره تعریف و در یک عبارت مجزا محل مصرف اینگونه منابع را صرفاً اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه تعیین نمود که صراحت بیشتری دارد. مشابه این موضوع در ماده (۵۹) نیز وجود دارد.</p> <p>۲. همچنین در این ماده، در خصوص سپرده جاری، باتوجه به اینکه بانک خدمات متنوعی از قبیل صدور دسته‌چک، برداشت پول از خودپرداز و... برای مشتریان سپرده جاری انجام می‌دهد که هزینه عمده‌ای برای بانک به‌همراه دارد، لذا رابطه بانک در سپرده جاری «وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه» نمی‌باشد.</p>	
<p>چنانچه مطابق طرح مذکور، رابطه سپرده‌گذار با بانک، عقد وکالت تعریف شود، در این صورت نمی‌توان از عنوان سپرده «قرض‌الحسنه» استفاده کرد، زیرا قرض‌الحسنه ریشه و مبنای مالکانه دارد و از این رو لازم است، عنوان «قرض‌الحسنه» به نام‌های دیگری از جمله سپرده «پس‌انداز» اصلاح گردد.</p>	بانک ملی
<p>با تعریف جدید، رابطه بین بانک و مشتری در سپرده قرض‌الحسنه وکیل - موکل بوده و با توجه به اینکه وکیل امین است، مطالبات غیرجاری وام قرض‌الحسنه برعهده چه کسی خواهد بود؟ براساس قانون، وکیل حق‌الوکاله خود را دریافت می‌نماید و چنانچه کار خود را براساس مستندات و مدارک به‌درستی انجام دهد، هیچ‌گونه مسئولیتی در نکول وام پرداختی ندارد، اما بانک متعهد می‌شود که سپرده قرض‌الحسنه را به‌صورت دیداری به سپرده‌گذار در موعد مراجعه (عندالمطالبه) پرداخت نماید. آیا با وضعیت فعلی نسبت مطالبات غیرجاری وام قرض‌الحسنه در نظام بانکی بالای ۲۰ درصد است؟ موکلین حاضر به قبول آن هستند؟ این ضرر و زیان به چه نسبتی بین وکیل و موکل تقسیم خواهد شد و...؟</p>	اکبر کشاورزبان
<p>در عبارت «بانک‌ها مکلف به بازپرداخت سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری می‌باشند»، منظور روش نیست؛ اگر منظور عدم پیش‌بینی ذخیره است، صحیح نیست و در غیر این صورت بانک‌ها مکلف به بازپرداخت همه سپرده‌ها هستند.</p>	فتح‌اله تاری
<p>شمول تبصره این ماده فقط برای تعاونی‌های اعتبار و صندوق‌های قرض‌الحسنه است و یا اینکه کلیه مؤسسات اعتباری غیربانکی را شامل می‌شود؟ آیا این جمله که بانک‌ها مکلف به بازپرداخت سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری می‌باشند، به معنای تضمین اصل این سپرده‌ها توسط بانک‌ها است؟</p>	مرتضی اله‌داد

ماده (۵۷)

پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه صرفاً برای ازدواج، تولد فرزند، فوت، درمان و بستری در بیمارستان، کمک به خانواده زندانیان و آزادی زندانیان جرائم غیرعمد نیازمند، کمک به تأمین مسکن و اشتغال مددجویان تحت پوشش نهادهای حمایتی و زنان سرپرست خانوار مجاز است. بانک مرکزی می‌تواند با تصویب شورای پول و اعتبار مصارف دیگری را به موارد فوق بیفزاید.

تبصره «۱» - محدودیت مذکور در این ماده برای صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و بانک‌های قرض‌الحسنه وجود ندارد.

تبصره «۲» - سقف و شرایط اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه در هر مورد و سهم هریک از موارد مذکور در تبصره یک به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد. بانک مرکزی موظف است تمهیدات لازم برای توزیع عادلانه منابع قرض‌الحسنه در بین واجدین شرایط را فراهم آورد.

تبصره «۳» - بانک‌ها می‌توانند از دریافت‌کنندگان قرض‌الحسنه، صرفاً کارمزد دریافت کنند. سقف کارمزد را بانک مرکزی تعیین می‌نماید. دریافت کارمزد بیشتر از مقدار تعیین شده به هر نحو، از جمله الزام وی به مسدود نمودن بخشی از تسهیلات دریافتی ممنوع است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
۱. از تعیین مصادیق مصرف قرض‌الحسنه در قانون خودداری شود و تعیین آن به دستورالعمل اجرایی مصوب هیئت نظارت واگذار شود. ۲. در متن ماده ذکر شود سپرده‌های قرض‌الحسنه به مصارف غیرانتفاعی اختصاص یابد.	
۱. عبارت «دریافت کارمزد بیشتر از مقدار تعیین شده به هر نحو، از جمله الزام وی به مسدود نمودن بخشی از تسهیلات دریافتی ممنوع است». با عنایت به این که مؤسسات اعتباری موظفند مفاد این قانون را اجرا نمایند بدیهی است عبارت فوق ممنوع است. ۲. در صورت ابقای عبارت فوق، به منظور جلوگیری از ابهام لازم است به جای عبارت «تسهیلات دریافتی» عبارت «قرض‌الحسنه دریافتی»	بانک مرکزی
یکی از ویژگی‌های قانون‌نویسی پرهیز از درج عبارات، جملات و احکام زائد و شعارگونه می‌باشد، لذا فراز پایانی تبصره «۲» ماده (۵۷) از این قبیل بوده و ضرورتی به ذکر آن نمی‌باشد.	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
شورای پول و اعتبار در طرح تعریف نشده است و مسئولیت‌های آن به هیئت نظارت واگذار شده است. متن به صورت زیر تصحیح شود: پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه صرفاً برای ازدواج، تولد فرزند، فوت، درمان و بستری در بیمارستان، کمک به خانواده زندانیان و آزادی زندانیان جرائم غیر عمد نیازمند، کمک به تأمین مسکن و اشتغال مددجویان تحت پوشش نهادهای حمایتی و زنان سرپرست خانوار مجاز است. بانک مرکزی می‌تواند با تصویب شورای پول و اعتبار هیئت نظارت مصارف دیگری را به موارد فوق بیفزاید.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
در ماده (۵۷) عبارت «کمک به تأمین مسکن» عبارت باز و تفسیربرداری است که می‌تواند خرید مسکن را با استفاده از وجوه قرض‌الحسنه امکانپذیر سازد. چون برای خرید مسکن ضرورت زیادی برای استفاده از قرض‌الحسنه نمی‌باشد، لذا بهتر است عبارت مزبور به عبارت «کمک به تأمین ودیعه مسکن» نامگذاری گردد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در ماده (۵۷) مصارف مجاز قرض‌الحسنه عنوان گردیده لکن در تبصره «۱» اشاره گردیده محدودیت‌های مذکور در این ماده برای صندوق‌های قرض‌الحسنه تعاونی‌های اعتبار و بانک‌های قرض‌الحسنه وجود ندارد. به نظر می‌رسد اتخاذ رویه‌ای متفاوت بین بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در این خصوص توجیهی ندارد و مجوز انجام فعالیت‌های قرض‌الحسنه می‌بایست شامل شرایط یکسانی برای کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی باشد.	بانک اقتصاد نوین
در برخی مواد قانونی همچون ماده (۵۷) و تبصره «۲» ماده و نیز تبصره ماده (۵۷) از شورای پول و اعتبار نام برده شده که در تعاریف ارائه شده در قانون اشاره‌ای به این شورا و نقش آن در نظام بانکی نگردیده است.	
عبارت شورای پول و اعتبار در ماده (۵۷)، تبصره ماده (۵۸) و تبصره «۱» ماده (۶۴) حذف گردد و بجای آن از واژه هیئت نظارت استفاده گردد. زیرا شورای پول و اعتبار در طرح مذکور حذف شده است.	بانک انصار
در این ماده لازم است «آسیب‌دیدگان از حوادث قهری از جمله: سیل، زلزله، آفات و...» و نیز پرداخت تسهیلات به منظور ایجاد اشتغال جوانان، اشتغال خانوادگی و تحصیل‌کردگان جزء موارد پرداخت وام قرض‌الحسنه لحاظ گردد.	بانک توسعه تعاون
در تبصره «۳» این ماده عبارت «تعیین سقف کارمزد» به «تعیین سقف نرخ کارمزد» تغییر یابد.	بانک رفاه کارگران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>مستثنا کردن سه بخش صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و بانک‌های قرض‌الحسنه از محدودیت‌های مذکور در ماده (۵۷) امری بسیار شایسته است؛ اما با وجود این، به دلیل شکل قرار گرفتن تبصره‌های مواد مذکور ابهاماتی می‌تواند ایجاد شود. لذا پیشنهاد می‌شود ماده (۵۷) به شکل ذیل مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد:</p> <p>«ماده (۵۷) - پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه صرفاً برای ازدواج، تولد فرزند، فوت، درمان و بستری در بیمارستان، کمک به خانواده زندانیان و آزادی زندانیان جرائم غیرعمد نیازمند، کمک به تأمین مسکن و اشتغال مددجویان تحت پوشش نهادهای حمایتی و زنان سرپرست خانوار مجاز است. بانک مرکزی می‌تواند با تصویب شورای پول و اعتبار مصارف دیگری را به موارد فوق بیفزاید.</p> <p>تبصره «۱» - سقف و شرایط اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه در هر مورد و سهم هریک از موارد مذکور در صدر ماده هر سال به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد. بانک مرکزی موظف است تمهیدات لازم برای توزیع عادلانه منابع قرض‌الحسنه در بین واجدین شرایط را فراهم آورد.</p> <p>تبصره «۲» - محدودیت مذکور در این ماده برای صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و بانک‌های قرض‌الحسنه وجود ندارد. سقف و شرایط اعطای تسهیلات توسط مؤسسات موضوع این تبصره هر سال و به صورت خاص توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.</p> <p>تبصره «۳» - بانک‌ها می‌توانند از دریافت‌کنندگان قرض‌الحسنه، صرفاً کارمزد دریافت کنند. سقف کارمزد را بانک مرکزی تعیین می‌نماید. دریافت کارمزد بیشتر از مقدار تعیین شده به هر نحو، از جمله الزام وی به مسدود نمودن بخشی از تسهیلات دریافتی ممنوع است».</p>	بانک قرض‌الحسنه رسالت
<p>۱. با عنایت به واگذاری وظایف و مسئولیت‌های شورای پول و اعتبار به هیئت‌های سیاستگذاری و نظارت و حذف آن از ارکان بانک مرکزی در قانون جدید، بنابراین در جهت انطباق با قانون جدید، استفاده از نام شورای پول و اعتبار در این ماده و سایر مواد قانونی مناسب نمی‌باشد و حسب مورد وظایف قانونی مربوطه به هیئت نظارت و یا هیئت سیاستگذاری به‌عنوان ارکان جدید معطوف گردد.</p> <p>۲. در صورت امکان، این نکته که کدام یک از متقاضیان تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج از حیث زمان ثبت نام در سامانه مربوطه، مشمول اخذ تسهیلات مذکور با مبالغ (بیست میلیون ریال برای اقشار خاص و ده میلیون ریال برای سایر افراد) می‌باشند؛ در این ماده تصریح گردد.</p>	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>قرض‌الحسنه، عملیاتی ماهیتاً غیرانتفاعی می‌باشد. انجام این وظیفه توسط بانک‌های تجاری که ماهیت فعالیت آنها انتفاعی است منشأ بسیاری سوء تفاهات، مجادلات سیاسی و سوء استفاده‌های مالی شده است. اگر پذیرفته‌ایم که بانک‌های خاصی برای انجام عملیات قرض‌الحسنه ایجاد شود چرا کماکان این اصرار وجود دارد تا بانک‌های تجاری هم این عملیات را انجام دهند؟ البته بحث حساب جاری کاملاً از این موضوع مجزا می‌باشد. در ضمن اگر بپذیریم که عملیات قرض‌الحسنه پس‌انداز صرفاً در بانک‌های قرض‌الحسنه انجام بپذیرد؛ در آن صورت نیازی به تبصره‌های این ماده هم نداریم.</p>	امیرحسن امین آزاد
<p>تأمین هزینه‌هایی که در سایر عقود قابل انجام نیست باید لحاظ شود. مثل تأمین هزینه آموزش و حتی هزینه‌های سفرهای زیارتی.</p>	فتح‌اله تاری
<p>در تبصره «۲» قانونگذار باید دقیقاً مشخص کند و نباید به صورت نامشخص و باز بیان کند.</p>	
<p>در تبصره «۳»، سقف کارمزد را قانونگذار باید قطعی کند. در حال حاضر بانک‌ها نسبت به مانده قرض‌الحسنه کارمزد می‌گیرند که در هر سال مجدداً کارمزد جدید اضافه می‌شود و جمع کارمزد بیش از ۱۰ درصد ارزش قرض می‌شود و مطابق فتاوی برخی مراجع این عمل رباست.</p>	مرتضی اله‌داد
<p>در مورد بند «۳» این ماده، در صورت تخلف بانک‌ها، چه مجازات تنبیهی دیده شده است و مرجع شکایت بابت تخلفات مذکور کجا تعیین شده است؟ همچنین این تبصره فقط در مورد بانک‌ها است و یا اینکه کلیه مؤسسات پذیرنده حساب‌های قرض‌الحسنه را شامل می‌شود؟</p>	

ماده (۵۸)

بانک مرکزی می‌تواند، بانک‌ها را موظف کند بخشی از مانده حساب‌های سپرده جاری را برای اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به اشخاص و موارد مذکور در ماده (۵۷) این قانون به‌مصرف برسانند.

تبصره - میانگین ماهیانه نسبت مانده تسهیلات قرض‌الحسنه در مصارف موضوع ماده (۵۷) به مجموع مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده‌های جاری، برای هر یک از بانک‌ها باید حداقل معادل درصدی که شورای پول و اعتبار تعیین می‌کند، باشد. در هر صورت، مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی هر بانک نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه آن بانک کمتر باشد.

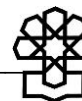
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. سپرده جاری ماهیت قرض دارد و بانک مرکزی از نظر شرعی نمی‌تواند بانک را مکلف کند که وجوهی را که به‌عنوان قرض گرفته است، صرف امور نظیر قرض‌الحسنه نماید.</p> <p>۲. سپرده جاری ابزار پرداخت است و نمی‌توان روی رسوب آن حساب کرد و هر لحظه امکان برداشت توسط سپرده‌گذار دارد.</p> <p>۳. منابع حاصل از سپرده جاری در بانک‌ها به‌دلیل بالا بودن درجه فراریت آن نسبت به سایر انواع سپرده‌ها از اقلام اصلی مدیریت ریسک نقدینگی و مدیریت پورتفولیوی بانک‌ها محسوب شده و ابزار مناسب برای پاسخگویی به نیازهای نقدینگی مشتریان می‌باشد. به‌دلیل فراریت سپرده جاری، بانک‌ها اغلب این منابع را در تسهیلات کوتاه‌مدت و بازار بین بانکی و خرید و فروش سهام تجاری که واجد ویژگی سریع‌الوصول بودن هستند، به‌کار می‌برند. از این‌رو تعیین تکلیف برای نحوه مصرف وجوه حاصل از سپرده‌های دیداری در بانک‌ها آنها را در مدیریت ریسک نقدینگی دچار مشکل کرده و بانک را در معرض عدم سلامت بانکی قرار خواهد داد و این مهم با هدف نخست این قانون در تضاد می‌باشد.</p> <p>۴. به‌دلیل ماندگاری بسیار پایین سپرده‌های جاری و سیال بودن آنها، اجازه استفاده از وجوه حاصل از سپرده‌های جاری در تسهیلات قرض‌الحسنه که ویژگی آن بلندمدت بودن است، بانک را با عدم تطابق سررسید دارایی‌ها و بدهی‌ها مواجه نموده و مدیریت صحیح و بهینه منابع نقدی در دسترس را خدشه‌دار می‌نماید.</p> <p>۱. متن تبصره ماده (۵۸) از جنس مقررات و رویه‌های اجرایی است و باید در دستورالعمل اجرایی مربوط آورده شود.</p>	<p>بانک مرکزی</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۲. با عنایت به این که رابطه حقوقی سپرده قرض‌الحسنه «وکالتی» در نظر گرفته شده است، لذا بانک مکلف است وجوه قرض‌الحسنه را در امور قرض‌الحسنه مصرف کند و بانک نمی‌تواند این وجوه را در جای دیگر مصرف کند. در صورتی که بانک از این امر تخلف نماید مستوجب مجازات‌های تعیین شده در قانون خواهد شد. از این نظر حکم این تبصره چندان موضوعیت ندارد.</p> <p>۳. از آنجاکه از سپرده‌های قرض‌الحسنه مبالغی تحت عنوان «سپرده قانونی» و «اندوخته احتیاطی برای پاسخگویی به تقاضاهای نقد» کسر می‌شود، بنابراین کل سپرده‌های قرض‌الحسنه، تسهیلات پرداخت نمی‌شود و تسهیلات حداقل (۸۰) درصد سپرده‌های دریافتی است. از این رو، باید فراز پایانی تبصره حذف شود.</p> <p>۴. عبارت «سپرده‌های جاری» در متن تبصره به دلایل ذکر شده در فوق (ماده (۵۸)) باید حذف شود.</p>	
<p>در ماده (۵۴) موقع شمارش سپرده‌ها اسمی از سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز نیامده است، لذا از ماده (۵۸) حذف شد. علاوه بر این در ماده (۵۹) سخن از سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز به میان آمده با آن اشتباه می‌شد. متن تبصره به صورت زیر تصحیح شود:</p> <p>تبصره - میانگین ماهیانه نسبت مانده تسهیلات قرض‌الحسنه (در مصارف موضوع ماده (۵۷)) به مجموع مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده‌های جاری، برای هر یک از بانک‌ها باید حداقل معادل درصدی که شورای پول و اعتبار تعیین می‌کند، باشد. در هر صورت، مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی هر بانک نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه آن بانک کمتر باشد.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
<p>پیشنهاد می‌شود عبارت «بخشی از مانده حساب‌های سپرده جاری» در ماده (۵۸) با تعیین درصد مشخص گردد.</p> <p>سپرده‌های جاری وجوه کوتاه‌مدت می‌باشند در حالی که قرض‌الحسنه اعطایی در اعداد مصارف بلندمدت هستند، بیم آن می‌رود در زمان‌هایی قید «بخشی از مانده» آنقدر زیاد گردد که بانک‌ها در پرداخت چک‌های سپرده‌گذاران که وجوه خود را برداشت می‌نمایند ناچار به استفاده از توان سهامداران گردند. ضمناً این نکته قابل توجه است که بانک‌ها در قبول سپرده حساب‌های جاری هرگز وکالتی در مصرف آنها در اعطای قرض‌الحسنه نداشته و هرگونه نقصانی که در مصرف اینگونه وجوه حاصل گردد، از جمله عدم بازپرداخت اقساط توسط گیرندگان قرض‌الحسنه را باید رأساً جبران نمایند.</p> <p>همچنین با توجه به الزام بانک‌ها به اندوختن سپرده‌های قانونی از محل سپرده‌های دریافتی، عبارت پایانی تبصره ماده (۵۸)، عبارت درستی نمی‌تواند باشد.</p>	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
<p>در ماده (۵۸) عنوان شده بانک مرکزی می‌تواند بانک‌ها را موظف کند بخشی از مانده حساب‌های سپرده جاری را برای اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به اشخاص و موارد مذکور در ماده (۵۷) این قانون به مصرف برسانند. حساب‌های جاری جزء سرمایه در گردش کسب‌وکارها بوده و برای تأمین نیازهای</p>	بانک اقتصاد نوین

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
نقدینگی روزانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. لذا مصرف آنها در تسهیلات قرض‌الحسنه که حداقل سه‌ساله می‌باشند، موجب ایجاد مشکلات نقدینگی در بانک‌ها می‌گردد. به‌عبارت دیگر، جذب سپرده‌های جاری با هدف مصرف صورت‌نگرفته و صرفاً جهت تأمین نیاز نقدینگی کوتاه‌مدت شرکت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند.	
در تبصره ماده (۵۸) تصریح گردیده مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی هر بانک نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه آن بانک کمتر باشد. این در حالی است که ذخایر نگهداری شده در قالب سپرده قانونی و ذخایر احتیاطی بانک‌ها از یکسو و ریسک اعتباری متقاضیان ازسوی دیگر شرایطی را رقم خواهد زد که مصارف بانک‌ها نسبت به منابع قرض‌الحسنه آنها کمتر خواهد بود.	
ماده (۵۸) دارای ابهام است. زیرا عبارت بانک مرکزی در ابتدای ماده راه سوءاستفاده و اعمال سلیق را باز می‌کند. لذا پیشنهاد می‌شود که عبارت بانک مرکزی از ابتدای ماده حذف گردد. ثانیاً موارد مصرف مانده حساب‌های جاری به‌طور دقیق مشخص نشده است. پیشنهاد می‌شود بانک‌ها مکلف شوند که بخشی از آن را (مثلاً تا سقف ۱۰ درصد) به کارکنان خود اختصاص دهند و بخشی دیگر را صرف اعطای تسهیلات به خانواده‌ها و بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی نمایند. ثانیاً بانک‌ها مکلف باشند مصارف حساب‌های جاری را در پایان هر ماه از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی خود به اطلاع مردم برسانند.	بانک انصار
اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه جاری از محل منابع سپرده‌های جاری به‌دلیل دیداری بودن و ماندگاری بسیار کم (فرار بودن) این نوع سپرده‌ها که منجر به عدم تطابق سررسید منابع و مصارف بانک و افزایش ریسک نقدینگی می‌شود، توجیه‌پذیر نمی‌باشد.	بانک رفاه کارگران
براساس تبصره ذیل این ماده، مانده تسهیلات قرض‌الحسنه نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه بانک کمتر باشد. این در حالی است که بخشی از سپرده‌های قرض‌الحسنه بانک‌ها نزد بانک مرکزی یا صندوق ضمانت سپرده‌ها تودیع می‌شود.	بانک صنعت و معدن
با عنایت به اینکه در بانک قرض‌الحسنه عمده منابع مربوط به سپرده‌های قرض‌الحسنه می‌باشد، بند آخر تبصره ماده (۵۸) حذف گردد (یا حداقل بانک‌های قرض‌الحسنه از این قاعده مستثنا گردند). همچنین در صورت اصلاح این ماده، افزودن عبارت «پس از کسر سپرده قانونی» قبل از «آن بانک» مدنظر می‌باشد.	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
با عنایت به اینکه در این ماده، عنوان گردیده که بانک مرکزی می‌تواند بانک‌ها را موظف به استفاده از بخشی از مانده حساب‌های سپرده جاری جهت اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه نماید؛ موارد ذیل قابل تأمل است:	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش اول - سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری / ماده (۵۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>- اختصاص بخشی از مانده حساب‌های سپرده جاری برای اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه، منجر به کاهش منابع قابل استفاده برای مشتریان اعتباری بانک خواهد شد.</p> <p>- با توجه به اینکه منابع قرض‌الحسنه جاری ماندگاری نداشته و به صورت دیداری می‌باشد، لذا اعطای تسهیلات بلندمدت از این محل، بانک را با خطرات احتمالی و کمبود نقدینگی در آینده مواجه نماید.</p> <p>- تبصره ذیل ماده (۵۸) بر الزام این مطلب که مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی هر بانک نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه آن بانک کمتر باشد تأکید گردیده است. بر این اساس ترتیبی اتخاذ گردد تا تحقق این مراتب منوط به وجود تقاضا از جانب مشتریان گردد. در صورت عدم وجود تقاضا به میزانی که مانده تسهیلات و مانده سپرده‌ها برابر یا نزدیک به هم نشود، بالطبع بانک نایستی مورد مؤاخذه قرار گیرد.</p> <p>- با توجه به تفکیک سپرده جاری از سپرده‌های قرض‌الحسنه و ماهیت آن که قرض بدون بهره است و نه وکالت برای اعطای قرض‌الحسنه، بانک مرکزی نمی‌تواند بانک‌ها را ملزم به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه از محل این دسته از سپرده‌ها نماید. این امر مغایر با مفاد ماده (۵۸) می‌باشد.</p> <p>- در خصوص تبصره ماده (۵۸) با توجه به فرآر بودن سپرده‌های قرض‌الحسنه، پرداخت سپرده قانونی و همچنین افزایش سپرده‌های مذکور در ماه‌های خاص (افزایش ۱۰ هزار میلیارد ریالی در اسفندماه) عملاً بانک نمی‌تواند به اندازه سپرده‌های قرض‌الحسنه، تسهیلات قرض‌الحسنه اعطا کند.</p>	
این ماده بر هم زنده فضای کسب‌وکار بانکی است. اگر مردم به بانک اعتماد کردند و حساب جاری نزد آن افتتاح کردند، نباید به بانک مرکزی این اختیار را داد تا برای منابع جمع‌آوری شده؛ تعیین تکلیف نماید.	امیرحسین امین آزاد
<p>۱. در این صورت بانک‌ها قرض‌الحسنه را با سقف (۷۰) میلیون تومان به کارکنان خود می‌دهند.</p> <p>۲. در تبصره این ماده، در عبارت «مانده تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی هر بانک نباید از مانده سپرده‌های قرض‌الحسنه آن بانک کمتر باشد»، اگر با هم برابر باشند وقتی کسی وجوه خود را مطالبه کند چگونه جواب سپرده‌گذار داده شود؟! </p>	فتح‌اله تاری
تصرف در مال غیر است و بدون اجازه صاحب حساب غیرشرعی است و بایستی حذف شود.	محسن حاجی بابا

۳. اظهار نظر پیرامون بخش دوم (سپرده‌های سرمایه‌گذاری)**کلیات**

فصل پنجم – عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم – سپرده‌های سرمایه‌گذاری	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در بسیاری از کشورهای اسلامی عقد سپرده‌های سرمایه‌گذاری در قالب عقد مرابحه تعریف گردیده است و عقد وکالت در سپرده‌های سرمایه‌گذاری مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. پیشنهاد می‌گردد با الگوبرداری از بانکداری اسلامی سایر کشورهای توسعه‌یافته عقد مرابحه برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری نیز تعریف گردد.	بانک اقتصاد نوین

ماده (۵۹)

رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده سرمایه‌گذاری، «وکالت برای انجام عملیات بانکی» است. سپرده‌های سرمایه‌گذاری براساس امکان برداشت به دو نوع سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار تقسیم می‌شوند. سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر موجودی محدود به حدودی است که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. سررسید سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار در قرارداد تعیین می‌شود و حداقل آن سه ماه است. برداشت سپرده مدت‌دار قبل از سررسید، مستلزم کاهش نرخ سود متناسب با فاصله از سررسید، مطابق دستورالعمل بانک مرکزی خواهد بود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۵۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در مورد سپرده پس‌انداز اضافه شود (کوتاه‌مدت) تعیین حداقل زمان سپرده مدت‌دار دخالت قانونگذار در مسائل اجرایی می‌باشد و بایستی محول به بانک مرکزی گردد.	محسن حاجی بابا
۱. عبارت «برای انجام عملیات بانکی» بعد از وکالت باید حذف شود چون رابطه حقوقی را می‌گوید. در مواد دیگر باید موارد مصرف سپرده سرمایه‌گذاری مشخص شود. ۲. محل مصرف دو نوع سپرده سرمایه‌گذاری تفکیک شده چندان مشخص نیست. ۳. از نظر اجرایی تعیین سقف سپرده‌گذاری برای اشخاص امکان‌پذیر نیست و با عملیات بانکی سازگار نیز نخواهد بود. ۴. متن ماده (۵۹) ماهیت مقرراتی و اجرایی دارد و باید در دستورالعمل اجرایی آورده شود. ۵. ویژگی‌های سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز چیست؟ چه مزایایی دارد؟ کارکرد آن چیست؟ ۶. موارد ذکر شده در این ماده بستگی به شرایط جذب سپرده دارد و حسب تغییر شرایط می‌تواند تغییر نماید. ۷. پیشنهاد می‌شود در این ماده فقط رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده سرمایه‌گذاری مشخص شده و نحوه جذب سپرده به دستورالعمل اجرایی آن واگذار شود.	بانک مرکزی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۵۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در سپرده‌های سرمایه‌گذاری به بانک وکالت داده می‌شود که در فعالیت‌های انتفاعی به کار گیرند بنابراین لازم است عبارت سودآور به متن اضافه شود.</p> <p>۲. علی‌القاعده باید حداقل موجودی توسط بانک مرکزی تعیین شود نه حداکثر.</p> <p>۳. اولاً باید سود به صورت علی‌الحساب باشد ثانیاً کاهش نرخ سود می‌تواند براساس قرارداد صلح فیما بین بانک و سپرده‌گذار باشد و این مطلب باید در آیین‌نامه و دستورالعمل قید شود.</p> <p>متن ماده به صورت زیر تصحیح شود:</p> <p>رابطه حقوقی سپرده‌گذار با بانک در سپرده سرمایه‌گذاری، «وکالت برای انجام عملیات سودآور بانکی» است. سپرده‌های سرمایه‌گذاری براساس امکان برداشت به دو نوع سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار تقسیم می‌شوند. سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر حداقل موجودی محدود به حدودی است که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. سررسید سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار در قرارداد تعیین می‌شود و حداقل آن سه ماه است. برداشت سپرده مدت‌دار قبل از سررسید، مستلزم کاهش نرخ سود علی‌الحساب متناسب با فاصله از سررسید، مطابق دستورالعمل بانک مرکزی خواهد بود.</p>	<p>مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی</p>
<p>در ماده (۵۹) قید به منظور محدودیت تعداد تراکنش‌های پس‌انداز قرض‌الحسنه و موجودی آن از کلمه «حداکثر» استفاده شده است، تصور می‌رود کلمه مزبور اشتباهاً به جای کلمه «حداقل» مورد استفاده قرار گرفته است. ضمناً در سطر پایانی همین ماده برداشت زود هنگام از سپرده مدت‌دار را مستلزم کاهش نرخ سود قلمداد نموده است، در حالی که با توجه به تعلق سود در مصرف سپرده توسط بانک و ناگزیری بانک در تأمین وجوه برداشتی، این اقدام سپرده‌گذار مستلزم اخذ جریمه یا وجه التزام خواهد شد و نه کاهش نرخ سود.</p>	<p>کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی</p>
<p>در ماده (۵۹) سپرده‌های سرمایه‌گذاری را براساس امکان برداشت به دو نوع سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار تقسیم نموده است. همچنین اشاره گردیده سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر موجودی محدود به حدودی است که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. تعریف ارائه شده از سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز مبهم تعریف بوده و تعریف سپرده‌ای براساس تعداد تراکنش و حداکثر موجودی غیرمنطقی می‌نماید.</p>	<p>بانک اقتصاد نوین</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۵۹)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
	در ماده (۶۰) اشاره شده: بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز می‌باشند و می‌توانند بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد نمایند. «در صورتی که عقد وکالت برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری (اعم از پس‌انداز و مدت‌دار) مطرح باشد، چون قانونگذار بانک‌ها را مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز کرده و این تکلیف را برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار قائل نمی‌باشد؟
بانک تجارت	با توجه به آنکه موضوع سرمایه‌گذاری جزء تعریف عملیات بانکی گنجانده نشده است، لذا بر مبنای مفاد این قانون عملاً نمی‌توان از سپرده‌های جذب شده برای انجام عملیات سرمایه‌گذاری استفاده نمود و این برای بانک‌ها بسیار محدودکننده خواهد بود.
بانک توسعه تعاون	محدود نمودن تعداد تراکنش‌ها به حداکثر موجودی برای سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تمایل مشتریان به استفاده از این سپرده را کاهش خواهد داد؛ از این رو مطلوب است محدودیت درج شده، حذف گردد.
بانک رفاه کارگران	طبق مفاد این ماده، سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر موجودی محدود شده است. وجود چنین شرایطی و محدود نمودن سپرده‌گذاران در مبلغ سپرده، موجب کاهش تمایل سپرده‌گذاران در استفاده از این نوع سپرده و کاهش توان جذب منابع کوتاه‌مدت در بانک‌ها شده و همچنین می‌تواند منجر به خروج وجه نقد از چرخه اقتصادی گردد.
بانک سامان	در ماده (۵۹) به نظر می‌رسد تعیین حداکثر موجودی برای سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز فاقد توجیه است و احتمالاً منظور حداقل موجودی می‌باشد.
بانک ملت	۱. مبنای تقسیم‌بندی سپرده‌های سرمایه‌گذاری به پس‌انداز و مدت‌دار به موجب این ماده قانونی، مبهم بوده و منطقی به نظر نمی‌رسد. در واقع در این ماده قانونی «امکان برداشت» به عنوان مبنای ذکر شده، در حالی که عملاً ملاک «مدت قرارداد سپرده‌گذاری» می‌باشد. کما اینکه برداشت سپرده‌های مدت‌دار نیز همواره و با کاهش نرخ سود متناسب با فاصله از سررسید امکان‌پذیر می‌باشد. همچنین با عنایت به جدید بودن سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز ضروری است، تعریف، مدت و ماهیت آن به صورت شفاف در قانون بیان گردد. مضافاً اینکه محدود نمودن سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر موجودی از سوی بانک مرکزی فاقد توجیه لازم می‌باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۵۹)	
نظرات و نقدها	اظهاری نظر کنندگان
۲. در ماده (۵۹) در دو سطر پایانی، برداشت سپرده مدت‌دار قبل از سررسید مستلزم کاهش نرخ سود متناسب با فاصله از سررسید تجویز شده در حالی که با توجه به هدف بانکداری بدون ربا، نرخ سود و کاهش آن به دلیل کاهش مدت شائبه بهره سپرده را مطرح می‌کند و به نظر می‌رسد «میزان سود» به تناسب زمان پرداختی قابل کاهش باشد نه نرخ سود علی‌الحساب.	
این ماده به قدری وارد جزئیات شده که می‌توان آن را جایگزین بخشنامه‌های معاونت نظارت بانک مرکزی تلقی کرد.	امیرحسین امین آزاد
در این ماده گفته شده است که «سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز از حیث تعداد تراکنش و حداکثر موجودی محدود به حدودی است که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود». به نظر می‌رسد که در ماده به نوعی ابزاری به بانک مرکزی برای سیاست‌گذاری نوع سپرده‌ها داده شده است. این مطلب شایان بررسی است که چنین ابزاری در دست بانک مرکزی چقدر متداول می‌باشد و نکته دیگر اینکه بانک مرکزی چه زمان‌هایی و براساس چه معیارهایی اجازه تغییر این ارقام را دارد؟ به لحاظ شکلی و برای رفع ابهام، شایسته‌تر این است که در این ماده سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز و مدت‌دار به طور دقیق تعریف و تفاوت‌های آنها توضیح داده می‌شد.	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۰)

بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز می‌باشند و می‌توانند بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
بهرتر است عبارت یا بیمه نمایند به ماده (۶۰) اضافه شود تا اگر بانکی نخواهد سپرده خاصی را خودش تعهد کند از صنعت بیمه استفاده نماید. متن ماده به صورت زیر تصحیح شود: بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز می‌باشند و می‌توانند بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد و یا بیمه نمایند.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
در ماده (۶۰) واژه می‌توانند حذف گردد و کلاً بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز مدت‌دار باشند.	بانک انصار
واژه «می‌توانند» بهتر است به واژه «مجازند» تغییر یابد. (همین موضوع در ماده (۹۱) نیز رعایت شود)	بانک تجارت
این مسئولیت بانک‌ها در خصوص بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری را بیان کرده است. لکن به منظور شفاف‌سازی و یکسان‌سازی با مفاد فصل دوازدهم، مقتضی است به تکالیف و مسئولیت‌های صندوق ضمانت سپرده‌ها نیز اشاره گردد.	بانک رفاه کارگران
۱. مواد (۶۰) و (۶۱) به همراه تبصره‌های مربوطه و ماده (۶۲) با توجه به متن آن از قبیل مکلف بودن بانک‌ها در بازپرداخت اصل سرمایه‌گذاری قرض‌الحسنه و متعهد بودن بانک‌ها به بازپرداخت اصل سپرده‌گذاری مدت‌دار و... می‌بایست به جهت جذب منابع بیشتر مورد مذاقه قرار گیرد. بانک‌ها استرداد اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد و یا به هزینه خود بیمه نمایند. همچنین اصلح هست که حداکثر مدت زمان تعهد بانک تا سررسید قرارداد عنوان گردد. ۲. در ماده مذکور، عنوان شده است بانک‌ها می‌توانند بازپرداخت اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد نمایند، از این ماده چنین برداشت می‌شود که بانک‌ها می‌توانند در صورت زیان، اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را پرداخت نمایند یا با کسر پرداخت نمایند که به صراحت بدان اشاره نشده است.	بانک ملت
در خصوص سپرده‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها بازپرداخت اصل سپرده را تعهد می‌نمایند. بنابراین قید واژه «می‌توانند» اصلاح شود.	اکبر کشاورزیان
بانک اگر در شرایط ثبات و سلامت باشد باید همه سپرده‌های مردم را بازپرداخت نماید و اگر هم در شرایط عدم ثبات یا ورشکستگی قرار گرفته باشد؛ ناتوان از بازپرداخت سپرده‌های مردم است، چه آن را تعهد کرده باشد یا نکرده باشد!	امیرحسین امین آزاد
بانک‌ها متعهد و متکلف به بازپرداخت اصل کلیه سپرده‌ها اعم از سرمایه‌گذاری پس‌انداز (کوتاه‌مدت) و مدت‌دار و غیره می‌باشند.	محسن حاجی بابا

ماده (۶۱)

بانک‌ها می‌توانند به سپرده‌گذاران، سود علی‌الحساب پرداخت نمایند؛ اما نمی‌توانند در هنگام سپرده‌گیری، نرخ را به‌عنوان نرخ سود قطعی اعلام یا تضمین کنند. بانک‌ها موظفند در پایان هر دوره مالی، مابه‌التفاوت سود علی‌الحساب پرداخت شده و سود قطعی را به حساب سپرده‌گذاران منظور کنند. بانک مرکزی باید ترتیبی اتخاذ کند که طول دوره‌های مالی بانک‌ها برای محاسبه سود قطعی به حداقل ممکن برسد.

تبصره «۱» - نحوه محاسبه و اعلام نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری به‌موجب دستورالعملی خواهد بود که توسط بانک مرکزی به بانک‌ها ابلاغ می‌شود. در هر حال نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری که بانک‌ها به سپرده‌گذاران خود می‌پردازند، نباید از هفتاد درصد (۷۰٪) نرخ سود هدفگذاری شده توسط بانک مرکزی بیشتر باشد. نرخ سود هدفگذاری شده نرخ است که به‌منظور تحقق اهداف سیاست پولی، توسط شورای پول و اعتبار مناسب تشخیص داده می‌شود.

تبصره «۲» - عدم رعایت سقف نرخ سود علی‌الحساب توسط بانک‌ها و هرگونه تبلیغ یا تضمین برای پرداخت سود علی‌الحساب بیشتر از آن ممنوع است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
استفاده از عبارت سپرده‌گذاران، عام بوده و در حالی که سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری را در بر نگیرد. مابه‌التفاوت سود قطعی و سود علی‌الحساب پرداخت شده به سپرده‌های سرمایه‌گذاری لزوماً بیشتر نبوده و می‌تواند مساوی و یا کمتر باشد. لذا الزام بانک‌ها به واریز مابه‌التفاوت سود قطعی و سود علی‌الحساب پرداخت شده به سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس از تأیید صورت‌های مالی موضوعیت نداشته و مغایر اهداف قانونگذار در استقرار نظام بانکداری بر مبنای حق و عدل است.	بانک مرکزی
با توجه به این که در سپرده‌های سرمایه‌گذاری بانک وکیل سپرده‌گذار است در قبال وکالت خود محق به مطالبه حق‌الوکاله می‌باشد، لذا زیادت سود قطعی نسبت به سود علی‌الحساب پس از کسر حق‌الوکاله بانک قابل پرداخت می‌باشد.	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
تعیین سقف حداکثر (۷۰) درصد در قانون برای نرخ سود بانکی به معنای عدم اعتماد به بانک مرکزی و سیاستگذار پولی در تعیین نرخ سود بانکی است. چرا که فرض بر این است بانک مرکزی براساس شرایط اقتصاد کلان و ملاحظات تعادل در بازار پول، اقدام به تعیین حداکثر نرخ سود می‌نماید و بانک‌ها مکلفند در چارچوب حد فوق اقدام به جذب سپرده نمایند. تعیین یک سقف دیگر در قانون عملاً به معنای این است که نرخ سود را قانون تعیین می‌کند و حداکثر تعیین شده توسط بانک مرکزی بی‌معناست و بانک مرکزی در تعیین نرخ سود ۳۰ درصد بیش‌گویی نموده است.	
پرداخت سود علی‌الحساب براساس دو توجیه فقهی ممکن است: ۱. قرض از طرف بانک به سپرده‌گذار مبنی بر اینکه در پایان دوره از محل سود سپرده‌گذار تسویه شود. ۲. مصالحه بر پرداخت بخشی از سودی که در آینده به‌تدریج محقق می‌یابد مشروط بر اینکه در پایان دوره از محل سود تحقق‌یافته حساب شود.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
مبنای تعیین (۷۰) درصد در این تبصره مشخص نیست. با توجه به واقعی‌سازی نرخ‌ها و هماهنگی با سوده‌های سیاستی بانک مرکزی بهتر است این میزان افزایش یابد یا تعیین این نرخ به مقررات موکول شود.	سازمان بورس و اوراق بهادار
محدود کردن و سرکوب مالی از طریق تعیین نرخ سود سپرده سرمایه‌گذاری یا سقف نرخ سود تسهیلات، توسط بانک مرکزی یا شورای پول و اعتبار موضوع مواد (۶۱) و (۶۴) خلاف سیاست‌های رقابتی کردن بازار مالی بوده، ضمن اینکه الزام رعایت این موارد نیز مشخص نشده و به ممنوع بودن اکتفا شده است.	اتاق بازرگانی
در ماده (۶۱) تبصره «۱» تصریح گردیده «نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری نباید از (۷۰) درصد نرخ سود هدفگذاری شده توسط بانک مرکزی بیشتر باشد. نرخ سود هدفگذاری شده نرخ است که به‌منظور تحقق اهداف سیاست پولی، توسط شورای پول و اعتبار مناسب تشخیص داده می‌شود». در ماده (۶۴) نیز مشابه مورد فوق، تعیین سقف نرخ سود تسهیلات عقود با بازدهی معین توسط شورای پول و اعتبار مجاز شناخته شده است. این احکام مجوزی برای تداوم سیاست‌های تعیین نرخ سود به‌صورت دستوری می‌باشد که با توجه به اینکه در مقالات و تحلیل‌های متعدد به آثار منفی و ناکارآمدی چنین رویکردی در نظام بانکداری کشور پرداخته شده، حذف این موارد پیشنهاد می‌گردد.	بانک اقتصاد نوین

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۱)

اظهار نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک انصار	<p>۱. در تبصره «۱» ماده (۶۱) تعریف نرخ سود هدفگذاری شده دارای ابهام است. آیا منظور از آن نرخ سود تحقق‌یافته است؟ آیا منظور نرخ سود مورد انتظار است؟ در عقود مبادله‌ای نرخ سود به صورت قطعی می‌باشد و در عقود مشارکتی به صورت سود مورد انتظار و احتمالی است. چون این عبارت دارای برداشت‌های مختلف است و امکان سوءاستفاده را باز می‌کند، لذا پیشنهاد می‌شود مورد اصلاح قرار گیرد. از طرفی نحوه محاسبه و اعلام نرخ سود علی‌الحساب با توجه به انواع عقود متفاوت می‌باشد. با توجه به اینکه یکی از چالش‌های مهم در حوزه بانکداری مسئله نرخ سود علی‌الحساب می‌باشد لازم است ضابطه اصلی در دین به خصوص در متن ماده مورد صراحت قرار گیرد و ارجاع به دستورالعمل کار درستی نیست.</p> <p>۲. تبصره «۲» ماده (۶۱) فاقد مواد اجرایی قوی و مؤثر است. با توجه به اینکه نرخ سود علی‌الحساب نقش اساسی در نظام اقتصادی کشور دارد، پیشنهاد می‌شود عبارت زیر جایگزین تبصره «۲» گردد:</p> <p>- عدم رعایت سقف نرخ علی‌الحساب جرم بوده و با متخلفین مطابق ماده... برخورد خواهد شود.</p>
بانک رفاه کارگران	<p>۱. مدت سپرده‌گذاری در بانک‌ها با توجه به نوع و شرایط آن از سه ماه تا یک سال متغیر می‌باشد. لذا در صورت کوتاه شدن دوره محاسبه سود قطعی به کمتر از یک سال امکان محاسبه برای سپرده‌های بانکی با سرمایه‌گذاری بیش از یک سال یا بیشتر از دوره مورد محاسبه به طور دقیق وجود ندارد که این امر می‌تواند به ضرر و زیان بانک یا مشتری بینجامد. همچنین با توجه به عدم تصریح پیش‌نویس حاضر به سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز که دارای سود روزشمار می‌باشند، اصلاح است در خصوص نحوه تخصیص منابع حاصل از سپرده‌های مذکور نیز تعیین تکلیف گردد.</p> <p>۲. در تبصره «۱» این ماده، با توجه به عدم شفافیت عملکرد برخی از بانک‌ها به دلیل عدم حضور در بازار سرمایه، در خصوص سپرده‌گذاری‌هایی که با عدم قطعیت در خصوص دریافت سود مواجه هستند، نااطمینانی برای تصمیم‌گیری درست وجود خواهد داشت. لذا باید شرایطی فراهم گردد تا شفافیت لازم برای سپرده‌گذاران به وجود آید. از سوی دیگر بانک‌ها نیز در صورت عدم پرداخت نرخ سپرده اعلامی با ریسک شهرت مواجه خواهند شد که می‌تواند هزینه زیادی را بر دوش آنها تحمیل کند.</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۳. در این ماده بانک‌ها مکلف گردیده‌اند که تفاوت سود علی‌الحساب پرداخت شده و سود قطعی را به حساب سپرده‌گذاران منظور نمایند. علی‌ایحال چنانچه در پایان دوره مالی مابه‌التفاوت منفی گردد، تکلیف بانک‌ها مشخص نمی‌باشد. بنابراین اصلح است ترتیبی اتخاذ گردد که محل تسویه مابه‌التفاوت مزبور پیش‌بینی گردد.</p>	
<p>۱. در تبصره «۱» این ماده، مبنای تعیین نرخ سود هدفگذاری شده توسط شورای پول و اعتبار اعلام نشده و همچنین دلیل تعریف سقف (۷۰) درصد نرخ سود فوق مشخص نمی‌باشد. به‌طور کلی و مطابق رویه‌های عرف در صنعت بانکداری، بانک مرکزی نباید سود سپرده و تسهیلات را به‌صورت دستوری تعیین نماید.</p> <p>۲. ممنوعیت تبلیغات سود سپرده توسط بانک‌ها طبق ماده (۶۱) محل ابهام است. چرا که بانک‌ها به‌عنوان بنگاه‌های اقتصادی فعال در شرایط رقابتی باید امکان بهره‌برداری از ابزارهای تبلیغاتی را داشته باشند. ممنوع کردن تبلیغات سود سپرده، مسائلی از جمله رقابت ناسالم برخی مؤسسات اعتباری را حل نمی‌کند.</p>	بانک صنعت و معدن
<p>در تبصره «۲» ضمانت اجرایی، جریمه و مجازات عدم رعایت تعیین گردد.</p>	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
<p>۱. در این ماده از آنجا که تعیین سهم درصد سود حاصل از به‌کارگیری سپرده‌های مشتریان از سود کلی حاصل از تمامی عملیات به‌سادگی و سهولت نمی‌تواند انجام شود، لذا طی سنوات گذشته بیشتر بانک‌ها مابه‌التفاوت سود علی‌الحساب و سود قطعی شده را نتوانسته‌اند به سپرده‌گذاران خود پرداخت نمایند. لازم است سازوکار اجرایی جهت تشخیص دقیق سود قطعی برای بانک‌ها تعیین گردد.</p> <p>۲. ماده (۶۱) اشعار می‌دارد: «بانک‌ها موظفند در پایان هر دوره مالی، مابه‌التفاوت سود علی‌الحساب پرداخت شده و سود قطعی را به حساب سپرده‌گذاران منظور کنند». لکن نحوه عمل بانک‌ها در حالتی که سود قطعی کمتر از سود علی‌الحساب پرداختی باشد، دقیقاً مشخص نگردیده و سازوکار اجرایی آن پیش‌بینی نشده است.</p> <p>۳. در تبصره «۱» این ماده، درخصوص سقف نرخ سود علی‌الحساب مقرر شده است، که این نرخ نباید از (۷۰) درصد نرخ سود هدفگذاری شده بیشتر باشد و به‌نظر می‌رسد در صورت الزام به تعیین دستوری نرخ سود علی‌الحساب به میزان (۷۰) درصد نرخ سود هدفگذاری شده بانک مرکزی ممکن است موجبات خروج سپرده به سمت بازارهای موازی را به‌همراه داشته باشد. بنابراین ایجاد سازوکار مناسب جهت تعیین نرخ سود تسهیلات به‌صورت غیردستوری می‌تواند در این طرح پیش‌بینی گردد.</p>	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
۴. در ماده (۶۱) سخن از سپرده سرمایه‌گذاری با بازده نامعین به میان آمده است. همان‌گونه که از عنوان آن مشخص است، سپرده‌گذار نمی‌تواند انتظار بازده معینی از سرمایه‌گذاری خود داشته باشد. همچنین منابع این دسته از سپرده‌ها به تسهیلاتی تحت قالب عقود با نرخ بازده نامعین (مضاربه، مشارکت، مزارعه، مساقات و سلف) اعطا می‌گردد. نتیجه آنکه بازده نامعین این دسته از تسهیلات، نرخ سپرده‌های نامعین را مشخص می‌نماید و از آنجاکه قانون تنها تضمین اصل سپرده و تسهیلات را مجاز می‌داند، عملاً نرخ سود سپرده‌ها از پیش مشخص نمی‌باشد. نکته قابل ملاحظه اینکه، زمانی که سپرده‌گذاران، بانک را برای سرمایه‌گذاری انتخاب می‌نمایند، انتظار هیچ‌گونه ریسکی در بازده ندارند و با تحمیل ریسک به سپرده‌گذاران، عملاً رفتار سپرده‌گذاری در اقتصاد تضعیف می‌گردد.	
نظام بانکی کشور در شرایط بحرانی به سر می‌برد. جنگ بر سر جذب منابع جدید توسط بانک‌ها؛ یکی از تبعات و نتایج این شرایط بحرانی است؛ لذا احکام قانونگذار باید به رفع مشکلات اصلی نظام بانکی (علت) بیانجامد نه آنکه به دنبال معلول‌ها باشد.	امیرحسین امین آزاد
- لازم است مجازاتی برای عدم انجام موضوع این ماده لحاظ شود. - قانونگذار سال مالی را برای بانک‌ها قطعی و زمان سود قطعی را نیز مشخص نماید.	فتح‌اله تاری
در تبصره «۱» این ماده اگر مبنای سود، عملیات واقعی بازار باشد، هدفگذاری بی‌معناست در غیر این صورت حاصل بازار واقعی نخواهد بود و نوعی سود معین می‌شود.	
تبصره «۳» - شورای پول و اعتبار می‌تواند با توجه به شرایط روز اقتصادی کشور و به پیشنهاد بانک مرکزی، نرخ سود را شناور رقابتی و آزاد اعلام نماید.	محسن حاجی بابا
در متن ماده از لفظ سپرده‌های سرمایه‌گذاری استفاده شود. در صورت تخلف بانک‌ها از تبصره «۲» چه تمهیدی دیده شده است؟ مؤسسات غیربانکی چگونه؟ در این ماده، برای حالتی که بانک از انجام فعالیت‌های خود دچار ضرر و زیان شده باشد، تمهیدی دیده نشده است. آیا با سپرده‌گیری براساس این طرح، بانک‌ها قادر به جذب و تجهیز سپرده‌ها خواهند بود؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۲)

بانک‌ها می‌توانند برای خرید کلیه کالاها و خدماتی که مبادله آنها منع شرعی و قانونی ندارد، از طریق عقود با بازدهی معین، یعنی عقودی که تعیین نرخ سود آنها در هنگام قرارداد شرعاً جایز است (مانند مرابحه، اجاره به شرط تملیک، جعاله، استصناع و خرید دین) تسهیلات پرداخت نمایند. تأمین مالی از طریق عقود با بازدهی نامعین مستلزم ترتیبات مذکور در بخش سوم و چهارم است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. لازم است ذکر شود که عقود با بازدهی معین از محل سپرده سرمایه‌گذاری انجام شود.</p> <p>۲. فراز پایانی ماده زائد بوده و نیاز به ذکر آن نیست.</p> <p>۳. با توجه به اهداف تعیین شده در قانون برای عملیات بانکی براساس موازین شرعی، بانک‌ها مجاز به انجام معاملات غیر شرعی و غیرقانونی نمی‌باشند. ضمن این‌که، هر نهادی که به‌صورت قانونی تأسیس می‌شود حق انجام عملیات غیر شرعی و غیرقانونی ندارد. لذا عبارت «که مبادله آنها منع شرعی و قانونی ندارد» زائد است.</p>	بانک مرکزی
<p>۱. با توجه به اینکه عقود داخل پرانتز (غیر از مرابحه) با عبارت برای خرید کلیه کالاها و خدمات از جهت فقهی تناسب ندارد پیشنهاد حذف این قسمت داده می‌شود.</p> <p>۲. بهتر است همانند عقود با بازدهی معین اسامی عقود با بازدهی متغیر نیز نام برده شود تا اشتباهی رخ ندهد.</p> <p>متن ماده به‌صورت زیر تصحیح شود:</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
بانک‌ها می‌توانند برای خرید کلیه کالاها و خدماتی که مبادله آنها منع شرعی و قانونی ندارد، از طریق عقود با بازدهی معین، یعنی عقودی که تعیین نرخ سود آنها در هنگام قرارداد شرعاً جایز است (مانند مرابحه، اجاره به شرط تملیک، جعاله، استصناع و خرید دین) تسهیلات پرداخت نمایند. تأمین مالی از طریق عقود با بازدهی نامعین (مانند مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات و سلف) مستلزم ترتیبات مذکور در بخش سوم و چهارم است.	
در این ماده از تسهیلات فروش اقساطی به‌عنوان تسهیلات با بازدهی معین اسم برده نشده است.	بانک رفاه کارگران
<p>۱. در ماده (۶۲) به عقد فروش اقساطی به‌عنوان یکی از عقود با بازدهی معین اشاره‌ای نشده است.</p> <p>۲. براساس ماده (۶۲)، تأمین مالی از طریق عقود با بازدهی نامعین از قبیل مشارکت، مضاربه، مساقات، مزارعه و سلف مستلزم ترتیبات مذکور در بخش سوم و چهارم فصل پنجم می‌باشد. در این راستا و با توجه به مفاد بخش‌های دوگانه مزبور، استفاده از عقود یادشده برای تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی مجاز می‌باشد که منابع آن از طریق وجوه حاصل از جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص و انتشار اوراق بهادار بایستی تأمین گردد. بر این اساس استفاده از عقود با بازدهی نامعین برای اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی ممنوع می‌باشد. همچنین استفاده از وجوه حاصل از جذب سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز و مدت‌دار برای اعطای تسهیلات با بازدهی نامعین ممنوع گردیده است. در این ارتباط و با توجه به تعیین دستوری نرخ سود سپرده‌ها براساس مفاد ماده (۶۴) و همچنین عدم امکان استفاده از بخش عمده‌ای از سپرده‌ها (سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز و مدت‌دار) در اعطای تسهیلات با نرخ بازدهی نامعین براساس مفاد بخش‌های سوم و چهارم فصل پنجم طرح حاضر، سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری پس‌انداز و مدت‌دار از چه محلی بایستی توسط بانک‌ها پرداخت گردد.</p> <p>۳. طبق ماده (۶۲)، بانک‌ها صرفاً می‌بایست از طریق عقود با بازدهی معین، تسهیلات پرداخت نمایند، لکن در شرایط فعلی بخش اعظم تسهیلات اعطایی شبکه بانکی کشور، تسهیلات عقود مشارکتی (بازدهی نامعین) می‌باشد، لذا می‌بایست حداقل یک فرصت دوساله برای شبکه بانکی داده شود تا ساختار دارایی و بدهی‌های خود را منطبق با دستورالعمل یاد شده نمایند.</p>	بانک ملت
عبارت «غیرمعین» به ماده (۶۲) اضافه و جمله «که تعیین نرخ سود آنها در هنگام قرارداد شرعاً جایز است مانند مرابحه، اجاره به شرط تملیک، جعاله، استصناع و خرید دین» حذف شود و موضوع تقسیم سود حاصله... به انتهای ماده اضافه شود.	بانک ملی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
ماده (۶۲) پیشنهادی: بانک‌ها می‌توانند برای خرید کالاها و خدماتی که مبادله آنها منع شرعی و قانونی ندارد، از طریق عقود با بازدهی معین و غیرمعین تسهیلات پرداخت نمایند و سود حاصله را با لحاظ منافع بانک و پس از کسر حق‌الوکاله خود، به نسبت مبلغ و مدت سپرده‌گذاری بین سپرده‌گذاران تقسیم کنند.	
در این ماده قرارداد فروش اقساطی به‌عنوان عقد رایج عقود با بازدهی معین از قلم افتاده است.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
عقد فروش اقساطی به عقود اضافه شود (مانند مرابحه، اجاره به شرط تملیک، جعاله، استصناع و خرید دین).	اکبر کشاورزبان
این ماده به بخش تسهیلات مربوط است، ولی در بخش سپرده سرمایه‌گذاری آمده است.	فتح‌اله تاری
در این ماده به بانک‌ها اجازه استفاده از عقود با بازدهی معین برای خرید کالاها و خدماتی که منع شرعی و قانونی ندارند، داده شده است. اولاً مرجع تشخیص منع شرعی و قانونی در بانک کدام نهاد است؟ ثانیاً با توجه به تجربه کاهش سقف سود تسهیلات بانکی و افزایش سهم تسهیلات مشارکتی که در نظام بانکداری کشور شاهد آن بودیم، احتمال تخلف از ناحیه این قراردادهای در بانک برای جذب سپرده، بالا می‌رود.	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۳)

منافع حاصل از عملیات عقود اسلامی مذکور در ماده (۶۲) براساس قرارداد منعقدہ و متناسب با نوع، مدت و مبالغ سپرده‌های سرمایه‌گذاری و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه به‌کار گرفته شده در این عملیات، پس از کسر حق‌الوکاله بانک بین سپرده‌گذاران تقسیم می‌شود. بانک‌ها موظف هستند در صورت‌های مالی خود نحوه محاسبه سود قطعی را با جزئیات مدنظر بانک مرکزی افشا نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
این ماده نیاز به دستورالعمل اجرایی دارد. لذا به مانند تبصره ذیل ماده (۶۵) لایحه باید متن زیر آورده شود: «نحوه محاسبه و اعلام سود علی‌الحساب انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری و چگونگی پرداخت سود قطعی به سپرده‌گذاران، به‌موجب دستورالعملی خواهد بود که با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد».	بانک مرکزی
در قراردادهای منعقدہ بین بانک و سپرده‌گذار، قید مصالحه منافع مصرف مشاع سپرده و نحوه محاسبه و پرداخت منافع الزامی است.	بانک ملت

ماده (۶۴)

شورای پول و اعتبار مجاز است در صورت ضرورت سقف نرخ سود تسهیلات عقود با بازدهی معین را با توجه به شرایط اقتصادی کشور، به‌ویژه شرایط و نیازهای مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط و نرخ بازدهی بازارها و ابزارهای رقیب و با رعایت حقوق سپرده‌گذاران، تعیین نماید. در این صورت، بانک‌ها موظف به رعایت نرخ‌های اعلام‌شده هستند و هرگونه رفتاری از سوی آنها که نتیجه آن افزایش سود دریافتی از گیرنده تسهیلات باشد، از جمله، الزام وی به سپرده‌گذاری یا مسدود کردن بخشی از تسهیلات اعطایی نزد بانک، ممنوع است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. فراز اول جزو وظایف هیئت سیاستگذاری بوده که در لایحه قانون بانک مرکزی ذکر شده است.</p> <p>۲. فراز پایانی باید به‌گونه‌ای نوشته شود که «تخطی از سود علی‌الحساب تسهیلات اعلامی» ممنوع است.</p> <p>۳. چنین احکامی باید در مقررات ذکر شود.</p>	بانک مرکزی
<p>دخالت بانک مرکزی در تعیین سهم‌الشرکه قراردادهای مشارکتی و یا تعیین حداقل و حداکثرهای نرخ سود تسهیلات به شکل کنونی و مصوبه‌ای بسیار ناکارآمد است. تجربه ۱۵ سال اخیر حداقل این را برای سیاستگذاران پولی و مالی نشان داده است، توصیه می‌شود این بند حذف گردد. در غیر این صورت باز هم با اعمال این محدودیت عملیات شبه‌مالی ثبت نشده در دفاتر بانک‌ها رخ خواهد داد.</p>	بانک کارآفرین
<p>در تبصره «۲» ذیل ماده (۶۱) و همچنین مواد (۶۳) و (۶۴)، اصلاح است سازوکاری تنبیهی در مورد بانک‌هایی که از قواعد این مواد عدول کنند پیش‌بینی شود. همچنین براساس مفاد این ماده، الزام تسهیلات‌گیرنده به سپرده‌گذاری و یا انسداد بخشی از مبلغ تسهیلات اعطایی در نزد بانک ممنوع است، در حالی که براساس تبصره ماده (۹۰) طرح حاضر، بانک مرکزی می‌تواند تسهیلات‌گیرندگان را ملزم به تودیع درصدی از تسهیلات اعطایی نزد صندوق ضمانت سپرده نماید.</p>	بانک ملت
<p>تعیین دستوری نرخ سود تسهیلات (و ایضاً سپرده‌ها) توسط شورای پول و اعتبار در سالیان گذشته یکی از دلایل اصلی انحراف نظام بانکی کشور از مسیر بانکداری اسلامی محسوب می‌گردد. انتظار می‌رفت که طراحان این لایحه با آسیب‌شناسی دقیق و مطالعه مصوبات قبلی شورای فقهی بانک مرکزی به رفع این معضل همت می‌گماشتند، اما کماکان همان ادبیات قبلی در این طرح نیز تکرار شده است.</p>	امیرحسین امین آزاد
<p>«ضرورت» کلمه‌ای مبهم است که قابلیت سوءاستفاده از آن وجود دارد.</p>	فتح‌اله تاری

ماده (۶۵)

اعطای هرگونه تسهیلات به دولت، شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات تابعه و وابسته به بانک‌ها و قبول تعهدات به نفع آنها، بدون مجوز بانک مرکزی ممنوع است. سقف فردی و جمعی تسهیلات و تعهدات مربوط به موارد فوق با رعایت مواد (۱۰۷) الی (۱۰۹)، توسط هیئت نظارت تعیین می‌شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
۱. یکی از ویژگی‌های قانون‌نویسی پرهیز از درج عبارات، جملات و احکام زائد در متن قانون و ارائه تعاریف دقیق از عبارات به کار برده شده در متن قانون است. از این رو، لازم است «شرکت‌های وابسته» مذکور در ماده (۶۵) از نظر درصد سهامداری و یا هر معیار دیگری تعریف شود. ۲. با توجه به این که مقرر شده است هیئت نظارت برای اشخاص فوق سقف تعیین نماید، بنابراین نیاز به گرفتن مجوز نیست.	بانک مرکزی
بہتر است در ماده (۶۵) اعطای تسهیلات به دولت و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و مؤسسات تابعه و وابسته به بانک‌ها نیز با تعاریف مشخص در این قانون یاد شوند. چون باید مشخص گردد چه میزان از سرمایه شرکت و یا چه خصوصیتی از شرکت‌ها آنها را در اعداد وابسته به بانک یا خارج از این حیطه معرفی خواهد نمود.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
منع اعطای تسهیلات به دولت، شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات تابعه و وابسته به بانک‌ها در ماده (۶۵) (که مقابله با یکی از اصلی‌ترین آسیب‌های جدی نظام بانکی و از دلایل تراحم (Crowding Out) و کاهش سهم بخش خصوصی و اصناف از نظام بانکی است) از احکام مفید این طرح برای اصناف است. البته امکان ارائه تسهیلات به این بخش‌ها با مجوز بانک مرکزی برای موارد استثنا وجود دارد که امید است این استثنا با مصلحت‌اندیشی‌ها به قاعده تبدیل نشده و کل حکم این ماده را از بین نبرد. حکم مشابهی در مورد انتشار اوراق بهادار برای این بخش‌ها در تبصره ماده (۷۲) آمده است.	اتاق اصناف
در ماده (۶۵) اعطای هرگونه تسهیلات به دولت، شرکت‌های دولتی و... با مجوز بانک مرکزی بدون اشکال دانسته شده است. این مسئله یکی از اشکالات مهم و اساسی طرح است. چرا که دست دولت را در استفاده از این منابع سرمایه‌گذاری عام باز نگه می‌دارد و این به ضرر نظام تأمین مالی است و از طرفی با مفهوم در تعارض می‌باشد.	بانک انصار

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری/ ماده (۶۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
طبق مفاد مندرج در ماده (۶۵)، «اعطای هرگونه تسهیلات به دولت، شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و... و قبول تعهدات به نفع آنها منوط به اخذ مجوز از بانک مرکزی گردیده است». لکن در نظر گرفتن موارد استثنا در این خصوص (به‌عنوان مثال اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات در قبال (۱۰۰) درصد وثیقه گروه نقد) ضروری به‌نظر می‌رسد و علاوه بر آن، منجر به طولانی‌تر شدن فرآیند انجام خدمات بانکی نظیر ضمانتنامه، فاینانس و... خواهد شد.	بانک ملت
در این ماده پرداخت تسهیلات به شرکت‌های دولتی و مؤسسات وابسته و تابعه بانک‌ها ممنوع شده است. با توجه به اینکه بخش زیادی از سرمایه‌گذاری انجام شده در امور تولیدی کشور توسط شرکت‌های دولتی و مؤسسات وابسته صورت می‌گیرد و این اشخاص حقوقی فاقد سرمایه کافی و توان مالی جهت تأمین هزینه‌ها می‌باشند، لذا اخذ تسهیلات اجتناب‌ناپذیر بوده و ممنوعیت موضوع ماده (۶۵) عملاً باعث رکود اقتصادی و عدم امکان سرمایه‌گذاری مولد می‌گردد.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
ممنوعیت اعطای تسهیلات به شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و... مشکلاتی را در عمل برای بانک مرکزی و بانک‌ها ایجاد خواهد کرد. راهکار درست آن است که بانک‌ها مقررات احتیاطی بانک مرکزی را بدون هرگونه استثنایی در مورد همه تسهیلات‌گیرندگان به اجرا گذارند.	امیرحسین امین آزاد
تبصره - تصویب و ابلاغ هرگونه تسهیلات تکلیفی از سوی دولت و مجلس به شبکه بانکی کشور ممنوع است مگر آنکه منابع آن از طریق دولت یا بانک مرکزی به‌طور مجزا تأمین شده باشد.	محسن حاجی بابا
این ماده، با توجه به نحوه انتخاب رئیس بانک مرکزی، دست دولت را برای استفاده از منابع شبکه بانکی باز می‌کند. در این ماده مشخص نیست که سیاستگذار کیست؟ بانک مرکزی قرار است مجوز بدهد و هیئت نظارت سقف تسهیلات را تعیین کند، بالاخره وظیفه سیاستگذاری و تصمیم‌گیری با کدام نهاد بانک مرکزی قرار است باشد؟ شورای پول و اعتبار چه نقشی دارد؟ در اعطای تسهیلات به دولت، شرکت‌های دولتی و غیره، باید جزئیات، افشا و در معرض افکار عمومی جهت نظارت قرار گیرد و جلوی سوءاستفاده از منابع مردم در بانک‌ها گرفته شود.	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۶)

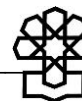
بانک مرکزی موظف است میانگین وزنی نرخ سود تسهیلات با بازدهی معین، اعطا شده در شبکه بانکی کشور را در پایان هر هفته از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی رسمی خود منتشر نماید. کلیه بانک‌ها موظفند دسترسی برخط بانک مرکزی به اطلاعات مورد نیاز برای اجرای این حکم را فراهم نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش دوم - سپرده‌های سرمایه‌گذاری / ماده (۶۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. هدف از ایجاد چنین پایگاهی چیست؟ اگر هدف این است که تخلف بانک‌ها از نرخ سود اعلامی مشخص شود، محاسبه نرخ در میانگین، تخلف بانک‌ها را نشان نمی‌دهد. ضمن این‌که بانک مرکزی در بررسی بانک‌ها، تخلف هر بانک را شناسایی و اقدامات لازم را براساس حدود اختیارات، اتخاذ خواهد کرد.</p> <p>۲. قراردادهای براساس نرخ‌های اعلامی منعقد می‌شود. فرم‌های قراردادها یکنواخت شده و بانک‌ها براساس این فرم‌های یکنواخت شده اقدام به پرداخت تسهیلات می‌نمایند و لذا تمامی نرخ‌های درج شده در این قراردادها براساس نرخ‌های اعلامی بوده و در این حالت میانگین مفهومی ندارد. از این رو، ایجاد چنین پایگاهی جز هزینه نتیجه دیگری در بر نخواهد داشت.</p> <p>۳. در واقع، تخلف بانک‌ها در قراردادهای ثبتي نیست، بلکه در رویه‌های اجرایی است.</p>	بانک مرکزی
<p>مواد (۵۹) الی (۶۶) به رابطه بین سپرده‌گذار با بانک پرداخته است و از آن به‌عنوان «وکالت برای انجام عملیات بانکی» نامبرده است، لکن مشخص نشده است که چنانچه سود دریافتی بانک پس از کسر حق‌الوکاله خود از سود علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران کمتر باشد چگونه با آن برخورد نماید.</p>	بانک ملت
هدف این ماده قانونی چیست؟	امیرحسین امین آزاد
متن ابهام دارد! آیا تک‌تک بانک‌ها مدنظر است یا کل شبکه بانکی؟	فتح‌اله تاری

۴. اظهار نظر پیرامون بخش سوم (گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در بخش سوم و چهارم از فصل پنجم طرح، به بانک‌ها مجوز انتشار اوراق بهادار که عموماً برای تأمین مالی مدت مورد استفاده قرار می‌گیرند، داده شده است. در حالی که تأمین مالی بلندمدت در چارچوب وظایف بازار پول نبوده و غالباً توسط شرکت‌های تأمین سرمایه و ابزارهای بازار سرمایه می‌بایست انجام شود. در مواد قانونی ارائه شده به نظر می‌رسد نقش بانک‌ها و شرکت‌های تأمین سرمایه تفکیک نشده و برای بانک‌های تجاری اختیاری قائل شده که برای شرکت‌های تأمین سرمایه در نظر گرفته شده است.	بانک اقتصاد نوین
مواد (۶۷)، (۶۸) و (۶۹) اشاره به جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص دارد. تبصره «۲» ماده (۶۹)، ماده (۷۰) و ماده (۷۱) ناظر به انتشار گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص است. به نظر می‌رسد که مواد مربوط هماهنگی با عنوان فعل ندارند. پیشنهاد می‌شود عنوان به شرح ذیل اصلاح گردد. - سپرده سرمایه‌گذاری خاص	بانک انصار
در این بخش، به منافع و عواید بانک از محل گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص اشاره نشده است.	اکبر کشاورزیان

ماده (۶۷)

بانک‌ها می‌توانند به درخواست بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی و به‌منظور تأمین مالی پروژه‌های مورد نظر آنان، اقدام به جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص نمایند و وجوه حاصل از آن را به‌عنوان وکیل سپرده‌گذاران در قالب عقود با بازدهی نامعین (مانند مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات و سلف) در اختیار پروژه مورد نظر قرار دهند. پروژه‌هایی از طریق سپرده سرمایه‌گذاری خاص قابل تأمین مالی هستند که از قابلیت حسابداری مجزا برخوردار باشند. حداقل مبلغ قابل تأمین مالی از طریق سپرده سرمایه‌گذاری خاص، توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۶۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. محدود نمودن سپرده خاص به بنگاه‌های غیردولتی، تأمین مالی پروژه‌های مورد نظر بنگاه‌های دولتی را محدود می‌نماید. این محدودیت به‌ویژه برای بانک‌های توسعه‌ای که اغلب دولتی بوده و تأمین‌کننده مالی شرکت‌های دولتی در راستای اجرای طرح‌های توسعه‌ای دولت هستند، بیشتر خواهد شد.</p> <p>۲. تأمین مالی پروژه‌ها صرفاً اختصاص به بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی نداشته و قسمتی از نیاز اشخاص حقیقی نظیر احداث مسکن نیز از طریق سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین مالی می‌شود. بنابراین به‌نظر می‌رسد در متن ماده (۶۷) این اصلاح صورت گیرد که مبنای تأمین مالی «پروژه» قرار گیرد و اشخاص گیرنده آن ملاک قرار نگیرد.</p> <p>۳. در فراز پایانی، ضرورتی به دخالت بانک مرکزی در تعیین حداقل مبلغ قابل تأمین مالی از طریق سپرده خاص نمی‌باشد. بانک‌ها باید با توجه به صرفه اقتصادی حداقل میزان لازم را تعیین نمایند.</p> <p>۴. به‌کارگیری عقد سلف برای پروژه‌های موضوع سپرده گواهی سپرده خاص چندان سنخیت نداشت، زیرا یک قرارداد کلی مشارکت منعقد می‌شود.</p> <p>۵. با لحاظ موارد فوق، مواد (۶۸) و (۶۹) و تبصره‌های ذیل آن باید حذف شود.</p>	بانک مرکزی
در ماده (۶۷) سلف از جمله عقود با بازدهی نام‌عین تلقی شده است. پیشنهاد می‌شود سطر ۴ و ۵ ماده مذکور به‌عنوان تبصره مورد اشاره قرار گیرد.	بانک انصار

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۶۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در خصوص این ماده به استحضار می‌رساند یکی از مشکلات پیش رو جهت اجرای مؤثر این ماده، عدم کفایت منابع جمع‌آوری شده از این طریق برای اجرای پروژه‌های برگزیده و یا درخواست سپرده‌گذار برای بستن سپرده خود قبل از بهره‌برداری کامل از پروژه‌ها می‌باشد که در این صورت احتمال عدم تزریق به‌موقع منابع به طرح‌ها و پروژه‌ها افزایش پیدا می‌کند. لذا می‌بایست در سازوکارهای اجرایی امکان خرید و فروش گواهی‌های سپرده خاص در بازار بورس فراهم باشد. ضمن اینکه نرخ سود این نوع گواهی تحت عنوان جایزه ریسک‌پذیری به‌دلیل پذیرش ریسک نقدینگی و نکول بیشتر از سوی سپرده‌گذاران در مقایسه با سپرده سرمایه‌گذاری پس‌انداز بالاتر باشد. در غیر این صورت امکان دارد میزان پروژه‌های در دست اجرا توسط بانک‌ها در راستای سیاست‌های توسعه‌ای دولت، کاهش یابد.	بانک رفاه کارگران
مواد (۶۷) و (۶۸) ایجاد صندوق پروژه برای بانک‌ها با توجه به ساختار سازمانی کنونی آنها بسیار سخت و تقریباً نشدنی است. تأمین کارشناس ارزیاب برای این صندوق‌ها از عهده بانک‌ها خارج بوده و پیشنهاد می‌شود که این قید برای شرکت‌های رتبه‌بندی اعتباری مطرح و تعمیم داده شود.	بانک کارآفرین
در این ماده با تعیین حداقل مبلغ قابل تأمین موضوع عقود با بازدهی معین، عملاً سرمایه‌گذاری‌های کمتر از حداقل تعیین شده بلا تکلیف باقی می‌مانند و احتمال دارد که تأمین آنها از طریق عقود با بازدهی معین ممکن نباشد.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
تعیین حداقل و حداکثر مبلغ قابل تأمین مالی از طریق سپرده سرمایه‌گذاری خاص با توجه به توجیحات فنی و مالی و اقتصادی و با توجه به متغیر بودن میزان سپرده سرمایه‌گذاری برای هر پروژه توسط بانک تعیین و در صورت لزوم (مبالغ کلان) توسط بانک مرکزی مورد بررسی و تأیید قرار گیرد.	اکبر کشاورزبان
۱. در مورد «مزارعه و مساقات» وقتی عملاً وجود ندارد چرا ذکر می‌شود؟ ۲. تکلیف جعاله چه می‌شود؟	فتح‌اله تاری
اصلاح شود - غیردولتی حذف و خصوصی قید شود (بنگاه‌های اقتصادی خصوصی)	محسن حاجی بابا
در ماده (۵۹) که انواع سپرده سرمایه‌گذاری تعریف شده، به سپرده سرمایه‌گذاری خاص اشاره نشده است.	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۸)

بانک برای حصول اطمینان از مصرف سپرده‌های خاص در محل مورد نظر و نظارت کافی بر عملیات اجرایی و مالی پروژه موظف است تأمین مالی پروژه‌ها را از طریق سازوکار مناسب مانند ایجاد «صندوق پروژه» انجام دهد. آیین‌نامه مربوط ظرف مدت شش ماه از تصویب این قانون توسط بانک مرکزی و سازمان بورس اوراق بهادار تهیه و توسط رئیس کل بانک مرکزی و وزیر امور اقتصادی و دارایی ابلاغ خواهد شد. آیین‌نامه مزبور باید مشتمل بر نحوه حسابداری و محاسبه سود و زیان پروژه باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۶۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
انتشار گواهی سپرده خاص صرفاً یک عملیات بانکی است و باید مجوز آن از بانک مرکزی اخذ شود و ضرورتی به ورود سازمان بورس در این مقوله نیست. گواهی سپرده خاص فقط در بازار بانکی و از طریق شبکه بانکی باید خرید و فروش شود. صندوق پروژه یک نهاد بازار سرمایه است.	بانک مرکزی
ایجاد «صندوق پروژه» برای تأمین مالی پروژه‌های مورد نظر و اطمینان از مصرف تسهیلات در حل مورد نظر در مواد (۶۷) و (۶۸) جزء مواردی است که اتحادیه‌های صنفی می‌توانند نظام بانکی را در اجرای آن یاری کنند و تصریح به آنها در قانون و سپس اجرا مفید است.	اتاق اصناف
	بانک کارآفرین
	توضیحات ماده (۶۷)
«صندوق پروژه»: وقتی تعریف و ویژگی صندوق ارائه نشده است، چارچوب آیین‌نامه نامشخص خواهد بود.	فتح‌اله تاری
در تدوین آیین‌نامه، نماینده اتاق ایران اضافه شود، ابلاغ توسط رئیس بانک مرکزی کافی است، وزیر دارایی حذف شود.	محسن حاجی بابا
با توجه به اینکه براساس ماده (۶۷) اختیار این نوع تأمین مالی با بانک است، آیا تأسیس چنین صندوقی الزامی است؟ وضعیت انحلال صندوق نیز آیا قرار است که در آیین‌نامه مذکور دیده شود؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۶۹)

بانک‌ها می‌توانند طرح‌های توسعه‌ای را از طریق جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین مالی کنند. تأمین مالی این طرح‌ها مشمول ترتیبات مذکور در ماده (۶۸) نمی‌باشد.

تبصره «۱» - مصادیق طرح‌های توسعه‌ای توسط بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذیربط پیشنهاد شده و به تأیید شورای اقتصاد می‌رسد. طرح توسعه‌ای مجموعه‌ای از پروژه‌های مرتبط با یکدیگر است که می‌تواند از طریق مشارکت مردم، بانک‌ها و نهادهای ذیربط به حل زنجیره‌ای از مسائل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منجر شود.

تبصره «۲» - اعطای انواع مشوق‌ها توسط دولت و بانک مرکزی به خریداران گواهی سرمایه‌گذاری خاص مرتبط با طرح‌های توسعه‌ای و بنگاه متقاضی مجاز است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۶۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
تعریف طرح توسعه‌ای مبهم بوده و ناقص است. در واقع چند پروژه خودش می‌تواند یک پروژه باشد.	بانک مرکزی
بایستی این نکته در تبصره «۲» اضافه شود که این مشوق‌ها باید از منابع خود دولت و بانک مرکزی باشد. تبصره «۲» - اعطای انواع مشوق‌ها توسط دولت و بانک مرکزی از محل منابع دولت و بانک مرکزی به خریداران گواهی سرمایه‌گذاری خاص مرتبط با طرح‌های توسعه‌ای و بنگاه متقاضی مجاز است.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
ذکر عبارت «طرح‌های توسعه‌ای» در ماده (۶۹) مستلزم تعریف مشخصی از آن می‌باشد تا از این عبارت استفاده صحیحی به عمل آید.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
مفاد تبصره «۱» ماده (۶۹) از حیث تعریف «طرح توسعه‌ای» کاملاً مبهم است.	بانک سامان
در این ماده عنوان شده است که: «بانک‌ها می‌توانند طرح‌های توسعه‌ای را از طریق جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین مالی کنند». پیشنهاد می‌شود با توجه به تخصص و ارتباط موضوعی با اساسنامه بانک‌های توسعه‌ای، این مسئولیت صرفاً به بانک‌های توسعه‌ای محول گردد.	بانک صنعت و معدن
با توجه به گستره فعالیت بانک‌ها و انجام عملیات متنوع سرمایه‌گذاری، رابطه سپرده‌گذار با بانک در سپرده‌گذاری صرفاً «وکالت برای انجام عملیات بانکی» که حسب تعاریف ارائه شده در فصل اول به معنای اعطای اعتبارات و تسهیلات مبتنی بر ذخایر تجهیز شده است، نمی‌باشد و	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۶۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
این رابطه بایستی اصلاح و مورد بازبینی قرار گیرد به نحوی که با کلیه عملیات بانکی انجام شده توسط بانک‌ها از جمله انجام طرح‌های توسعه‌ای که در ماده (۶۹) مورد تأکید قرار گرفته است، منطبق گردد.	
راجع به تبصره «۱» این ماده - جذب سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین مالی توسط بانک‌ها و اعطای تسهیلات طرح‌های توسعه‌ای توسط بانک و عنداللزوم بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذیربط و تأیید شورای اقتصاد انجام پذیرد.	اکبر کشاورزبان
تعریف باز است و هر طرحی را در بر می‌گیرد؛ تعریف باید جامع و مانع باشد.	فتح‌اله تاری
تبصره «۲» - اصلاح شود، به شرطی که مجموع مشوق‌ها حداکثر به میزان ۱ درصد بیش از نرخ سود سایر سپرده‌های بانکی نباشد.	محسن حاجی بابا
در تبصره «۲» این ماده بانک مرکزی مجاز دانسته شده است که انواع مشوق‌ها به خریداران گواهی سرمایه‌گذاری خاص اعطا کند. اساساً چرا بانک مرکزی باید چنین کاری انجام دهد؟ قاعدتاً این مشوق‌ها از نوع پولی نمی‌تواند باشد چرا که بانک مرکزی منابعی ندارد. این تبصره باید شفاف‌سازی شود.	مرتضی اله‌داد

ماده (۷۰)

بانک‌ها مکلفند قبل از عرضه گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص، مشخصات پروژه یا طرح توسعه‌ای مورد نظر، دامنه بازدهی احتمالی، پرداخت یا عدم پرداخت سود علی‌الحساب به دارندگان گواهی سرمایه‌گذاری خاص، امکان یا عدم امکان معامله این اوراق در بازار ثانویه و نحوه تسویه حساب نهایی با آنان و سایر اطلاعات مورد نیاز را به تفکیک هر پروژه یا طرح اعلام نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۷۰)	
نظرات و نقدها	اظهاری نظر کنندگان
متن ماده (۷۰) ماهیت مقررات دارد و در واقع یک امر بدیهی بوده و نیاز به قانونگذاری در خصوص آن نیست.	بانک مرکزی
عدم پرداخت سود علی‌الحساب به دارندگان گواهی سپرده سرمایه‌گذار خاص، ممکن است در موعد اجرا مشکلات ایجاد نموده و طرح را با شکست مواجه نماید.	اکبر کشاورزین
اطلاعات مذکور در این ماده در چه قالبی و از چه طریقی باید اطلاع‌رسانی شود (روزنامه رسمی، سایت صندوق پروژه، پورتال اطلاع‌رسانی خود بانک و...)?	مرتضی الهداد

ماده (۷۱)

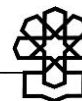
بانک‌ها، سایر نهادهای مالی، دولت یا بنگاه متقاضی انتشار اوراق گواهی سرمایه‌گذاری خاص می‌توانند باز خرید گواهی‌های سرمایه‌گذاری خاص را در سر رسید به قیمت معین تعهد نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش سوم - گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص / ماده (۷۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
آیا ماده (۷۱) خود مجوز تعهد دولت در بازپرداخت وجوه سپرده‌های خاص بانک‌ها تلقی می‌شود و یا اینکه برای هر یک از تعهدات دولت در این زمینه مصوب مجلس لازم‌الصدور خواهد بود و آیا منابع بازپرداخت‌های احتمالی اینگونه وجوه نباید قانوناً معرفی شوند.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در ماده (۷۱) اشاره شده بانک‌ها، سایر نهادهای مالی، دولت یا بنگاه متقاضی انتشار اوراق گواهی سرمایه‌گذاری خاص می‌توانند باز خرید گواهی‌های سرمایه‌گذاری خاص را در سر رسید به قیمت معین تعهد نمایند. عبارت مذکور دو مفهوم را به ذهن متبادر می‌سازد: در حالت اول به نظر می‌رسد منظور، باز خرید اوراق قبل از سر رسید می‌باشد که در این صورت «باز خرید در سر رسید» عبارت درستی نبوده و «باز خرید قبل از سر رسید» می‌بایست جایگزین شود (باز خرید اوراق صرفاً قبل از سر رسید دارای مفهوم می‌باشد) در حالت دوم به نظر می‌رسد منظور «تعهد بانک به بازپرداخت اصل گواهی سرمایه‌گذاری خاص» باشد. لذا این موضوع می‌بایست به صورت شفاف‌ترین بیان گردد.	بانک اقتصاد نوین
در این ماده بهتر است مشخص شود قیمت باز خرید گواهی سرمایه‌گذاری خاص معادل اصل است یا اصل و سود با توجه به اینکه در ماده (۷۴) تعیین نرخ سود قطعی را موکول به اتمام پروژه دانسته است، لذا مشخص نمی‌باشد نحوه تعیین قیمت گواهی سرمایه‌گذاری هنگام باز خرید چگونه خواهد بود.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
به جای (می‌توانند) قید شود «می‌بایستی».	محسن حاجی بابا
اصلاحی: بانک‌ها، سایر نهادهای مالی، دولت یا بنگاه متقاضی انتشار اوراق گواهی سرمایه‌گذاری خاص می‌توانند باز خرید گواهی‌های سرمایه‌گذاری خاص را در سر رسید به قیمت معین تعهد نمایند.	
تبصره «۱» - در صورت دولتی بودن دستگاه اجرایی ذیربط می‌بایستی فقط توسط دولت یا بانک مرکزی تعهد گردد، همچنین (نهادهای عمومی غیردولتی) حذف شود.	امیرحسین امین آزاد
اگر بانک‌ها را موظف به بازپرداخت گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص در سر رسید بدانیم؛ به‌طور قطع و یقین همه تمهیدات ذکر شده در این بخش به کناری خواهد رفت و ریسک انتشار این اوراق، کاملاً برعهده نظام بانکی خواهد افتاد.	

۵. اظهار نظر پیرامون بخش چهارم (انتشار اوراق بهادار)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در این بخش در بیان انتشار اوراق بهادار هر جا که اوراق بهادار اسلامی ذکر شده، کلمه صکوک نیز در داخل پرانتز آمده است. صرف نظر از اینکه آوردن پرانتز در داخل متن قانونی اشتباه و نادرست می‌باشد، آوردن متنی در داخل پرانتز، برای توجیه و توضیح بیشتر عبارت است؛ لذا کلمه داخل پرانتز باید مشخص‌تر و معلوم‌تر از آن چیزی باشد که توضیح داده شده است، این در حالی است که اوراق بهادار اسلامی به قدر کافی گویا بوده و نیازی به درج صکوک نیست و حتی ممکن است ابهام بیشتری ایجاد کند.	بانک مسکن
اشکال مهمی که در بخش ۴ وجود دارد این است که چرا به این مبحث مهم فقط ۷ ماده اختصاص یافته است و مهم‌تر اینکه انتشار اوراق بهادار، تعامل و هماهنگی با بازار پولی و سرمایه می‌باشد و باید قوانین این دو بازار با همدیگر همپوشانی داشته باشند، که متأسفانه هیچ ماده‌ای به این امور اختصاص داده نشده است. به هر حال مواد هفت‌گانه شفافیت لازم را در انتشار اوراق بهادار اسلامی ندارد و نیازمند یک بازنگری جدی و اساسی است.	بانک انصار
عنوان بخش بشود «انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک)»	سازمان بورس و اوراق بهادار

ماده (۷۲)

بانک‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها می‌توانند، با رعایت قوانین و مقررات مربوط، به‌عنوان ناشر، عامل عرضه یا فروش، بازارگردان، متعهد پذیرهنویس یا ضامن در انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) ایفای نقش نمایند.

تبصره - تعهد پذیرهنویسی و تضمین اصل و سود برای اوراق منتشر شده برای دولت و شرکت‌های دولتی و مؤسسات وابسته به دولت توسط بانک‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها ممنوع است. همچنین پذیرش هرگونه تعهد توسط بانک‌ها به نفع نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات تابعه و وابسته به بانک‌ها در فرآیند انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک)، مستلزم کسب اجازه قبلی از بانک مرکزی است.

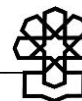
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در صورتی که بانک‌ها بخواهند ضامن اوراق و بازارگردان شوند، باید از بانک مرکزی مجوز بگیرند.</p> <p>۲. ناشر، عامل عرضه و فروش و متعهد پذیرهنویسی به‌عنوان خدمات بانکی در ماده (۱۳۳) بند «۸» برشمرده شده است و نیاز به تکرار آن در این ماده نیست.</p> <p>۳. مؤسسات وابسته به بانک‌ها تابع قوانین خودشان هستند و نیاز به ذکر آن در قانون بانکداری نیست.</p> <p>۴. بانک به‌طور مستقیم وارد بازارگردانی و متعهد پذیرهنویسی نمی‌شود، بلکه از طریق شرکت‌های وابسته که در بازار سرمایه فعال هستند این کار را انجام می‌دهد. نیاز به ذکر آن در قانون نیست.</p> <p>با عنایت به مراتب فوق، پیشنهاد می‌شود ماده فوق حذف شود.</p>	بانک مرکزی
<p>۱. با توجه به اینکه در ادبیات صکوک از واژه بانی بجای ناشر استفاده می‌شود بهتر است واژه بانی اضافه شود در ادامه در خود این قانون نیز از واژه بانی استفاده شده است.</p> <p>۲. نیازی به اعلام ممنوعیت نیست کسب اجازه قبلی از بانک مرکزی برای همه گروه‌ها، کفایت می‌کند.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>متن به صورت زیر تصحیح شود:</p> <p>بانک‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها می‌توانند، با رعایت قوانین و مقررات مربوط، به‌عنوان <u>بانی</u> (ناشر)، عامل عرضه یا فروش، بازارگردان، متعهد پذیرهنویس یا ضامن در انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) ایفای نقش نمایند.</p> <p>تبصره - تعهد پذیرهنویسی و تضمین اصل و سود برای اوراق منتشر شده برای دولت و شرکت‌های دولتی و مؤسسات وابسته به دولت توسط بانک‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها <u>ممنوع است</u> و همچنین پذیرش هرگونه تعهد توسط بانک‌ها به نفع نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات تابعه و وابسته به بانک‌ها در فرآیند انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک)، مستلزم کسب اجازه قبلی از بانک مرکزی است.</p>	
<p>بازنویسی ماده (۷۲) - بانک‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها می‌توانند، با رعایت قوانین و مقررات مربوط به بازار اوراق بهادار، به‌عنوان ناشر، عامل عرضه یا فروش، بازارگردان، متعهد پذیرهنویس یا ضامن در انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) ایفای نقش نمایند.</p>	سازمان بورس و اوراق بهادار
<p>آیا مقصود از مفاد ماده (۷۲) این است که فقط «بانک‌ها، مؤسسات تابعه و وابسته به آنها می‌توانند به‌عنوان ناشر، عامل عرضه یا فروش...» در انتشار اوراق بهادار ایفای نقش نمایند یا سایر سازمان‌های پولی و مالی هم می‌توانند در این زمینه فعالیت داشته باشند. ضمناً تأکید بر «مؤسسات تابعه و وابسته» در این قانون (که تعریفی هم برای آنها بیان نشده) به معنای جدا نمودن شرکت‌های تابعه و وابسته به بانک‌ها و آزاد نمودن آنها از احکام صادره در این قانون می‌باشد؟!</p>	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
<p>ماده (۷۲) دارای ابهام است. زیرا انتشار اوراق بهادار اسلامی یکی از ابزارهای مهم تأمین مالی در حوزه بانکی و سایر نهادهای مالی (دولت یا بنگاه‌های اقتصادی) می‌باشد. آنچه در این ماده مورد توجه قرار گرفته است، این است که بانک‌ها به‌عنوان ناشر (عاملیت) تعهد پذیرهنویسی و ضامن در انتشار اوراق بهادار می‌توانند مبادرت به انتشار اوراق بهادار اسلامی نمایند. آنچه خیلی اهمیت دارد این است که بانک‌ها برای تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی و... می‌توانند مطالبات و دارایی‌های خود را تبدیل به اوراق بهادار نمایند. این فرض اصولاً لحاظ نشده است و این می‌تواند به‌عنوان یک اشکال اساسی مهم تلقی گردد.</p>	بانک انصار

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در تبصره ذیل این ماده تضمین اصل و سود اوراق منتشره برای دولت و شرکت‌های دولتی توسط بانک‌ها ممنوع اعلام شده، ولی راهکاری برای رفع مشکل تضمین این اوراق و در نتیجه فروش آنها پیشنهاد نشده است. لازم است در این خصوص تدابیر لازم اندیشیده شود.	بانک تجارت
در ماده (۷۲) عبارت «مؤسسات تابعه و وابسته» واجد ابهام است.	بانک سامان
طبق ماده (۷۲) طرح، بانک‌ها می‌توانند به‌عنوان هر یک از ارکان (از جمله ناشر) اوراق بهادار اسلامی ایفای نقش کنند. با توجه به این ماده از طرح، این فرصت برای بانک‌ها به وجود می‌آید که با توجه به توانایی مالی خود و همچنین رویکرد تصمیم‌سازان اقتصادی برای تأمین مالی شرکت‌های بزرگ از طریق بازار سرمایه بتوانند به‌وسیله مشارکت در انتشار اوراق اسلامی برای خود درآمدزایی نمایند. پیش از این، معمولاً شرکت‌های تأمین سرمایه (با توجه به بضاعت مالی زیاد خود) می‌توانستند به‌عنوان ارکان این اوراق فعالیت کنند و مشتریان بانک نیز در صورت نیاز به این اوراق باید خدمات خود را از شرکت‌های تأمین سرمایه دریافت می‌نمودند.	بانک سرمایه
علیرغم اینکه طبق ماده (۷۷)، اوراق با نام می‌باشند و بانک‌ها اطلاعاتی از خریداران بعدی آن ندارند، به‌منظور شناسایی کامل از اطلاعات خریداران و جلوگیری از پولشویی، تدابیر لازم در این ماده و بخش چهارم اتخاذ گردد.	بانک فرض‌الحسنه مهر ایران
۱. در این ماده، ذیل بخش چهارم، با موضوع انتشار اوراق بهادار، اشاره‌ای به‌عنوان (بانی) نشده است. از این مطلب می‌توان چنین برداشت نمود که بانک‌ها به‌منظور تأمین مالی خود مجاز به انتشار اوراق صکوک نخواهند بود که این مهم با دستورالعمل انتشار صکوک اجاره در سیستم بانکی (مصوب شورای پول و اعتبار و منضم به نامه ۳۲۰۵- (۹۲) - ۲۹/۱۱/۱۳۹۳ بانک مرکزی) در تضاد است. کما اینکه در پایان طرح مذکور اشاره‌ای به ملغی شدن بخشنامه‌های یاد شده نشده است. در مواد ذیل بخش موصوف نیز، اشاره‌ای به اوراق مشارکت نشده است. ۲. در این ماده، نقش در نظر گرفته شده برای بانک‌ها به‌عنوان ناشر، عامل عرضه یا فروش اوراق بهادار، بازارگردانی و... فراتر از وظیفه بانک بوده و به‌نظر می‌رسد این موضوع بیشتر در حیطه وظایف شرکت‌های تأمین سرمایه است.	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>در این ماده تضمین اصل و سود اوراق بهادار توسط دولت و شرکت‌های دولتی و بانک‌ها ممنوع شده است. با توجه به اینکه در طرح فعلی عمده سرمایه‌گذاری‌ها از محل انتشار اوراق پیش‌بینی شده و نظر به اینکه به دلیل شرایط خاص اقتصادی کشور اکثر سرمایه‌گذاری‌ها با ریسک بالایی مواجه است که ورود سرمایه در عرصه این سرمایه‌گذاری‌ها خطر نابودی اصل سرمایه را به دنبال دارد، لذا در صورت عدم تضمین اصل و سود این اوراق توسط دولت و بانک‌ها عملاً کسی تمایلی به خرید اوراق نداشته و مورد استقبال قرار نخواهد گرفت. بدیهی است با عدم خرید اوراق بهادار بیم آن می‌رود که سرمایه‌گذاری در کشور صورت نگیرد و تبعات منفی کاهش تولید و بیکاری و... را به دنبال داشته باشد؛ لذا ضرورت دارد در این بخش تجدیدنظر اساسی صورت گیرد.</p>	<p>معاونت حقوقی بانک کشاورزی</p>
<p>رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱).</p>	<p>امیرحسین امین آزاد</p>
<p>در انتهای تبصره به جای عبارت «مستلزم کسب اجازه از بانک مرکزی است» قید شود، ممنوع است.</p>	<p>محسن حاجی بابا</p>

ماده (۷۳)

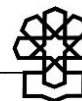
اوراق بهادار اسلامی (صکوک) می‌تواند به دو شکل «صکوک با بازدهی معین» (در قالب صکوک اجاره، مریحه، استصناع و مانند آن) یا «صکوک با بازدهی نامعین» (در قالب صکوک مشارکت، مضاربه و مانند آن) منتشر شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
اوراق بهادار اسلامی از جمله ابزارهای بازار سرمایه بوده که در چارچوب قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران عرضه عمومی آن باید از طریق بورس اوراق بهادار صورت گیرد. بر این مبنا هرگونه حکم قانونی برای اوراق بهادار اسلامی (صکوک) باید سازگار با قانون فوق و در قالب اصلاح آن قانون صورت گیرد. این امر شامل تعاریف، نحوه تعیین نرخ سود، نحوه توزیع سود، ارکان انتشار اوراق و نهاد ناظر بر انتشار می‌شود. بانک‌ها به‌عنوان بانی، ناشر، عامل عرضه یا فروش یا ضامن در انتشار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) باید در چارچوب قوانین و مقررات ناظر بر بازار سرمایه عمل کرده و تنها نقش بانک مرکزی در این میان اجازه انجام آن است که در ماده (۶۴) لحاظ شده است. مواد (۷۳) الی (۷۸) اشاره به بانک به‌عنوان بانی انتشار اوراق ننموده‌اند، از این رو کلیه احکام ارائه شده در این مواد ناظر بر اوراق بازار سرمایه است که در جای خودش برای آنها قانونگذاری و مقرراتگذاری شده است و ضرورتی به درج آن در قانون بانکداری نیست.	بانک مرکزی
به نظر می‌رسد مواد (۷۳)، (۷۴) و (۷۵) بانک را به‌عنوان بانی در انتشار اوراق بهادار تلقی کرده و در چنین صورتی لازم است که واژه بانی در ماده (۷۲) قبل از واژه ناشر اضافه گردد.	بانک انصار
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱)	امیرحسین امین آزاد

ماده (۷۴)

نرخ سود قطعی «صکوک با بازدهی نامعین» پس از اتمام پروژه توسط نهاد امین مشخص می‌شود و قابل تعیین یا تضمین در هنگام انتشار نیست.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۳)	بانک مرکزی
تشخیص سود با نهاد امین نیست، بله با تأیید او قابل پرداخت است. نرخ سود قطعی «صکوک با بازدهی نامعین» پس از اتمام پروژه توسط نهاد امین مشخص می‌شود و قابل تعیین یا تضمین قابل پرداخت است و در هنگام انتشار قابل تعیین یا تضمین نیست.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
با توجه به رویه معمول در فرآیند انتشار اوراق بهادار مناسب است محاسبه سود قطعی توسط بانی صورت بگیرد و به تأیید نهاد امین برسد. بازنویسی ماده (۷۴) نرخ سود قطعی «صکوک با بازدهی نامعین» پس از اتمام پروژه توسط بانی محاسبه و به تأیید نهاد امین مشخص می‌شود و قابل تعیین یا تضمین در هنگام انتشار نیست.	سازمان بورس و اوراق بهادار
با توجه به اینکه سازمان بورس و اوراق بهادار ضوابط و مقررات خاصی پیرامون اوراق منتشره از جمله صکوک دارد؛ لذا اصلاح است با هماهنگی آن سازمان، ماده یاد شده اصلاح و درج شود.	بانک رفاه کارگران
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱)	امیرحسین امین آزاد

ماده (۷۵)

نرخ سود «صکوک با بازدهی معین» از ابتدا به طور قطعی تعیین و توسط بانی تعهد می گردد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۳)	بانک مرکزی
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱)	امیرحسین امین آزاد

ماده (۷۶)

بانک مرکزی موظف است بر فرآیند انتشار اوراق و مصرف منابع حاصل از فروش آن نظارت و از انتشار اوراقی که واقعی بودن قراردادهای زمینه‌ای آنها احراز نشده است، جلوگیری کند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
مشخص نیست که بانک مرکزی بر چه اوراقی باید نظارت کند. اوراقی که بانک در آن بانی است و یا اوراقی که بانک به‌عنوان ناشر عمل می‌کند؟ از نظر تئوری و عملی نظارت بر اوراقی که در آن بانک به‌عنوان ناشر و عامل فروش است، توسط بانک مرکزی موضوعیت ندارد و نتیجه خاصی را به‌دست نخواهد داد. در مواردی که بانک به‌عنوان بانی باشد و اوراق را برای تأمین مالی خودش منتشر می‌کند، نظارت بر آن بخشی از برنامه‌های نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها است. در واقع نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها عام و جامع بوده و شامل اوراق منتشره توسط بانک‌ها به‌منظور تأمین مالی خودشان نیز می‌شود و ضرورتی به درج آن در قانون نیست. ضمن این‌که این‌گونه احکام بیش از آن که جنبه قانونگذاری داشته باشد، جنبه مقررات و دستورالعمل دارد.	بانک مرکزی
عبارت ماده (۷۶) نامفهوم است، پیشنهاد اصلاح می‌شود. بانک مرکزی موظف است بر فرآیند انتشار اوراق و مصرف منابع حاصل از فروش آن نظارت و از انتشار اوراقی که واقعی بودن قراردادهای زمینه‌ای آنها احراز نشده است، اوراق غیرواقعی (صوری) جلوگیری کند.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
انتشار اوراق برای بانک‌هایی که دارای وضعیت نامناسب مالی هستند باید با توجه به شرایط بازار و بدون تعیین سقف نرخ سود تعیین گردد.	بانک کارآفرین
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱).	امیرحسین امین آزاد

ماده (۷۷)

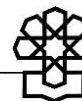
اوراق بهادار اسلامی (صکوک) با نام بوده و قابل انتقال به غیر صرفاً از طریق بورس اوراق بهادار است. بانکها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها نمی‌توانند باز خرید اوراق بهادار اسلامی (صکوک) را قبل از سر رسید تعهد نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
تعهد یا عدم تعهد بانک به باز خرید قبل از سر رسید اوراق بهادار اسلامی، مقوله‌ای از جنس مقررات و سیاستگذاری بوده و نیاز به تصریح آن در قانون نیست. بانک مرکزی باید این اختیار را داشته باشد که حسب شرایط بازارهای پول و سرمایه، در خصوص تعهد باز خرید اوراق توسط بانکها سیاستگذاری نماید.	بانک مرکزی
قسمت پایانی ماده (۷۶) با ماده (۷۲) که حق بازارگردانی را به بانکها می‌دهد منافات دارد، چون باز خرید همان بازارگردانی است. بنابراین پیشنهاد اصلاح داده می‌شود. عبارت به صورت زیر اصلاح شود: اوراق بهادار اسلامی (صکوک) با نام بوده و قابل انتقال به غیر صرفاً از طریق بورس اوراق بهادار است. بانکها و مؤسسات تابعه و وابسته به آنها نمی‌توانند تنها با مجوز بانک مرکزی می‌توانند باز خرید اوراق بهادار اسلامی (صکوک) را قبل از سر رسید تعهد نمایند.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
در ماده (۷۷) عدم امکان باز خرید اوراق قبل از سر رسید موجبات عدم استقبال مردم از خرید اوراق را به دنبال خواهد داشت. با توجه به اینکه در خصوص گواهی سرمایه گذاری خاص این محدودیت ایجاد شده، لذا بهتر است برای اوراق بهادار امتیازات خاصی در نظر گرفته شود تا امکان فروش آنان فراهم گردد.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱).	امیرحسین امین آزاد
به جای بانکها، مؤسسات تابعه و وابسته قید شود، فقط (بانکها). زیرا راه برای دور زدن قانونی معاملات از طریق مؤسسات تابعه یا وابسته باز می‌شود.	محسن حاجی بابا

ماده (۷۸)

انتشار اوراق برای اشخاص خارجی موضوع تبصره «۱» ماده (۱۳)، نیازمند اخذ مجوز از وزارت امور اقتصادی و دارایی است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش چهارم - انتشار اوراق بهادار / ماده (۷۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۳).	بانک مرکزی
رجوع شود به توضیحات ذکر شده در نقد ماده (۷۱).	امیرحسین امین آزاد
به جای اخذ مجوز از وزارت دارایی، بانک مرکزی باشد تا دچار بوروکراسی نشود.	محسن حاجی بابا

۶. اظهار نظر پیرامون بخش پنجم (مقررات ویژه عقود)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در عنوان بخش پنج عبارت اعطای تسهیلات بعد از واژه عقد اضافه گردد.	بانک انصار
با مطالعه این بخش و تطبیق با مبانی فقهی و حقوقی و همچنین حوزه‌های عملیاتی بانکی به نظر می‌رسد مفاد مواد مذکور نیاز به بازنگری کلی و اساسی دارد؛ زیرا موارد مطروحه شامل بخشی از عقود اسلامی می‌باشد؛ به‌طور مثال: هیچ‌گونه اشاره‌ای به عقد مباحه که پایه و اساس قالب اعطای کارت اعتباری می‌باشد، نشده است.	بانک توسعه تعاون
در بخش پنجم بایستی کلیه عقود قید و احکام کلی آنها ذکر شود.	بانک سامان
در این بخش و همچنین سایر بخش‌ها پراکندگی مطالب زیاد بوده و بایستی موضوعات براساس موضوع سپرده‌ها و اعتبارات و همچنین نوع عقود به‌صورت جداگانه دسته‌بندی شود. - عقد مضاربه دارای وسعت زیادی است، ولی متأسفانه در آیین‌نامه‌های اجرایی بانک مرکزی، به یک بار خرید و فروش محدود شده است. بر این اساس متن قانون بایستی به‌گونه‌ای باشد که از قابلیت‌های عقد مضاربه بتوان استفاده کامل را نمود و از صوری شدن معاملات در بانک‌ها جلوگیری کرد. با محدودیت ایجاد شده در عقد مضاربه، اکثر معاملات بر مبنای مقدم مضاربه، صوری و به‌صورت شکلی برای تحقق مستندات قراردادی انجام می‌شود. - در این قانون حتی نحوه سپرده‌گیری برای سرمایه‌گذاری مستقیم نیز همانند مشارکت حقوقی مسکوت است که به نظر می‌رسد باید به آن اضافه شود. - هدف اصلی سرمایه‌گذاری مستقیم به‌ویژه در بانک‌های دولتی و محدودیت‌های ناشی از معاملات دولتی در فضای رقابت تنگاتنگ بانک‌های خصوصی (به‌غیر از اجرای طرح‌های عمرانی یا تولید ملی)، امکان ایجاد شرکت‌های زیرمجموعه برای پشتیبانی از نرم‌افزارها، سخت‌افزارها، بانکداری الکترونیک و... بوده که جزئی از فعالیت‌های بانکداری می‌باشد، ولی بنابه تخصص‌گرایی، تأمین تجهیزات شبکه و... در حال حاضر بایستی یک‌سری شرکت‌های تخصصی آن را انجام دهند. بنابراین موضوع ایجاد شرکت‌های تخصصی برای عملیات پشتیبانی بانک‌های دولتی امری ضروری است که بایستی لحاظ شود.	اکبر کشاورزبان

ماده (۷۹)

به منظور نظارت بر مصرف صحیح تسهیلات اعطایی و جلوگیری از صوری شدن عقود، بانک‌ها موظف هستند کلیه تسهیلات را در قالب کارت اعتباری، اعتبار در حساب بانکی‌گیرنده تسهیلات یا مانند آن پرداخت کنند. هزینه کرد تسهیلات صرفاً از طریق انتقال الکترونیکی وجه یا صدور چک در وجه فروشنده کالا و خدمات مجاز است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۷۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. نگاه قانونگذار در این ماده عدم اعتماد به بانک‌ها و مشتریان به عنوان دو رکن اصلی مجری بانکداری اسلامی در اقتصاد ایران می‌باشند که با هدف جلوگیری از رواج استفاده از «عقود صوری» و انجام تقلب توسط بانک و مشتری در انجام معامله است. با چنین نگاهی، پرداخت کلیه تسهیلات در قالب کارت اعتباری، اعتبار در حساب بانکی‌گیرنده تسهیلات یا مانند آن هم نمی‌تواند جلوی این کار را بگیرد، چرا اگر قرار باشد دو رکن مجری بانکداری اسلامی را متقلب فرض کنیم، متقلبین همواره راه تخلص و تقلب را پیدا خواهند کرد و نتیجه‌ای جز افزایش هزینه‌های تسهیلات بانکی، پیچیده شدن انجام معاملات، افزایش بوروکراسی و عدم شفافیت نخواهد داشت.</p> <p>۲. با فرض تصویب نهایی این ماده اساساً چه کمکی در جهت رفع شبهات شرعی پیاده‌سازی عقود خواهد شد؟ ممکن است علی‌رغم اجرای تمامی سازوکار پیش‌بینی شده، در نهان عقود مزبور کالا و یا خدمتی مبادله نگردد و این همان نتیجه‌ای است که در حال حاضر نیز مورد انتقاد طراحان طرح می‌باشد.</p> <p>۳. در حال حاضر بانک‌ها از طریق ابزارهای الکترونیکی پرداخت‌ها را انجام می‌دهند و وجوه تسهیلات به شکل نقدی جابجا نمی‌شود.</p>	بانک مرکزی
<p>از آنجایی که برخی از تسهیلات اعطایی مانند سلف، خرید دین و استصناع جهت خرید کالاها و خدمات نیست، لازم است ماده (۷۹) مقید به این عبارت شود. عبارت متن به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p>به منظور نظارت بر مصرف صحیح تسهیلات اعطایی و جلوگیری از صوری شدن عقود، بانک‌ها موظف هستند کلیه تسهیلات اعطایی جهت خرید کالاها و خدمات مانند مرابحه، جعاله و مضاربه را در قالب کارت اعتباری، اعتبار در حساب بانکی‌گیرنده تسهیلات یا مانند آن پرداخت کنند. هزینه کرد تسهیلات صرفاً از طریق انتقال الکترونیکی وجه یا صدور چک در وجه فروشنده کالا و خدمات مجاز است.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۷۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>توضیح: مؤسسات اعتباری در اعطای تسهیلات جهت جلوگیری از پیش فاکتور و فاکتورهای صوری، اطمینان از صلاحیت فروشنده در فروش کالا یا خدمت نیازمند ارتباط با سامانه ثبت معاملات موضوع ماده (۱۶۹) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ می‌باشند.</p> <p>متن پیشنهادی: بانک‌ها موظفند ظرف مدت یک سال پس از ابلاغ این قانون در اعطای تسهیلات کلان صرفاً صورتحساب‌هایی را مورد پذیرش قرار دهند که علاوه بر دارا بودن شرایط مندرج در سایر قوانین و مقررات، مندرجات آن از سامانه ثبت معاملات موضوع ماده (۱۶۹) قانون مالیات‌های مستقیم، مصوب ۱۳۹۴ استعلام گردیده باشد.</p> <p>تبصره «۱» - بانک مرکزی موظف است ضوابط اجرایی این ماده را تهیه و به تصویب هیئت نظارت برساند.</p> <p>تبصره «۲» - سازمان امور مالیاتی با همکاری بانک مرکزی موظف است امکانات مورد نیاز جهت اجرای این ماده را استخراج نموده و در سامانه‌های خود پیاده‌سازی نماید.</p> <p>تبصره «۳» - بانک مرکزی با ایجاد زیرساخت لازم امکان استعلام الکترونیکی مؤسسات اعتباری به سامانه ثبت معاملات موضوع ماده (۱۶۹) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ را فراهم نماید.</p> <p>تبصره «۴» - بانک‌ها موظف هستند کلیه تسهیلات اعم از خرد و کلان را در قالب کارت اعتباری، شبای حساب فروشنده کالا یا خدمت موضوع تسهیلات و با یکی از ابزارهای حواله درون بانکی، حواله ساتنا و پایا و کارت‌های پرداخت با امکان خرید از پایانه فروش پرداخت نمایند یا مانند آن پرداخت کنند.</p> <p>تبصره «۵» - بانک مرکزی موظف است ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون با همکاری سازمان امور مالیاتی کشور نسبت به ساماندهی پایانه‌های فروش (POS) اعم از پایانه‌های کارتخوان و پایانه‌های فروش مجازی مانند درگاه پرداخت اینترنتی (IPG) اقدام نموده و با ایجاد تناظر بین آنها و شماره اقتصادی بنگاه‌های اقتصادی، به هر کدام از پایانه‌های فروش شناسه یکتا اختصاص دهد. پس از آن، ارائه خدمت به پایانه‌های فروش فاقد این شماره یکتا ممنوع است.</p>	واجباً

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۷۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>تبصره «۶» - آزادسازی و فک رهن وثایق و تأمین‌های اخذ شده توسط بانک‌ها، علاوه بر سایر شرایط موجود در قوانین و مقررات منوط به تأیید نهایی معامله مرتبط با صورتحساب‌های قابل قبول در تسهیلات یا ایجاد تعهدات پرداخت شده خواهد بود.</p>	
<p>چون هر مورد از تسهیلات اعطایی بانک‌ها به‌ویژه در اجرای طرح‌های ایجاد و یا توسعه‌ای به‌منظور انجام هزینه در موارد متعدد و مختلف انجام می‌گیرد، لذا به‌منظور اطمینان از صحت مصارف مورد توافق بانک با مشتری، واریز و استفاده از تسهیلات می‌تواند از یک حساب مشترک فیما بین بانک و مشتری انجام گیرد. در غیر این صورت استفاده از کارت اعتباری در این زمینه مستلزم تنظیم کارت براساس موارد مصرف مشخص و یا ذینفع‌های معین می‌باشد که برنامه‌ریزی در هر مورد از تسهیلات با مشکلات عدیده و تشریفات مختلفی انجام می‌گیرد که دور از هدف آسان‌سازی امور و ضرورت سرعت عمل در بانک‌ها می‌باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود ماده (۷۹) مورد بازنگری مجددی قرار گیرد. به‌خصوص آنکه استفاده از عبارت «مانند آن» در قانون به نظر صحیح نمی‌رسد.</p>	<p>کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی</p>
<p>۱. با توجه به محدودیت سقف مبلغی درخصوص کارت‌های اعتباری، اجرای موضوع مندرج در این ماده، با توجه به نیازها و درخواست‌های متنوع مشتریان امکان‌پذیر نبوده و بسیار محدودکننده می‌باشد.</p> <p>۲. در راستای نظارت صحیح و دقیق بر محل مصرف تسهیلات و جلوگیری از ارائه فاکتورهای صوری، ایجاد سامانه نظارتی بر این امر و ارائه راهکارهای مناسب درخصوص کنترل فاکتور ارائه شده هنگام اعطای تسهیلات ضروری می‌باشد.</p> <p>۳. اعطای تسهیلات در قالب عقود با بازده نامعین، مستلزم آن است که بانک بر مصرف تسهیلاتی که اعطا می‌کند، از ابتدا تا انتهای کار نظارت کامل داشته باشد چرا که پس از پایان دوره، سود طرفین مشخص می‌گردد. این امر علاوه بر ملزم کردن بانک به کسب تخصص در انواع مختلف کسب‌وکارهای جاری در اقتصاد، هزینه‌های نظارتی زیادی را نیز تحمیل می‌نماید که در نهایت این هزینه‌ها با افزایش نرخ تسهیلات به اقتصاد منتقل می‌گردد.</p>	<p>بانک ملت</p>
<p>در ماده (۷۹) اشاره گردیده به‌منظور نظارت بر مصرف صحیح تسهیلات اعطایی و جلوگیری از صوری شدن عقود بانک‌ها موظف هستند کلیه تسهیلات را در قالب کارت اعتباری، اعتبار در حساب بانکی گیرنده تسهیلات یا مانند آن پرداخت کنند. هزینه کرد تسهیلات صرفاً از طریق انتقال الکترونیکی وجه یا صدور چک در وجه فروشندگان کالا و خدمات مجاز است. در این خصوص بایستی توجه نمود اعمال چنین محدودیت‌هایی به هیچ‌وجه مصرف صحیح تسهیلات را تضمین نمی‌نماید.</p>	<p>بانک اقتصاد نوین</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۷۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
با عنایت به الزام ایجاد شده برای بانک‌ها به پرداخت تسهیلات صرفاً از طریق انتقال الکترونیکی وجه یا صدور چک در وجه فروشنده کالا و خدمات، نحوه عمل بانک در خصوص آن دسته از مبالغ قابل پرداخت از سوی تسهیلات‌گیرنده که مربوط به یک دوره تولید بوده و می‌بایست وسط دوره پرداخت شود، مشخص نمی‌باشد. همچنین بخش پنجم ماده (۷۹) تکلیف بانک‌ها در خصوص نحوه پرداخت و هزینه‌کرد تسهیلات را بیان نموده است. پیشنهاد می‌گردد مفاد مزبور به نحوی اصلاح گردد که تسهیلات بالاتر از سقف مشخصی، مشمول تکلیف فوق گردند.	بانک رفاه کارگران
ماده (۷۹) بخش پنجم از فصل پنجم راهکارهای ارائه شده در خصوص نظارت بر مصرف صحیح تسهیلات مناسب نبوده و از صوری بودن عقود جلوگیری نمی‌نماید.	بانک کارآفرین
صوری شدن قراردادها معلول شرایط اقتصادی کشور و مصوبات مراجع تصمیم‌گیر در مباحث پولی و بانکی می‌باشد. ذکر این مواد در قانون بانکداری صرفاً منجر به طراحی یک راهکار جدید برای دور زدن مفاد این دو ماده قانونی خواهد شد.	امیرحسین امین آزاد
امکان پرداخت تسهیلات علاوه بر انتقال الکترونیکی وجه یا صدور چک در وجه فروشنده کالا و خدمات در عقود خاص برای مشتری نیز میسر شود.	اکبر کشاورزبان

ماده (۸۰)

درخواست و اعطای تسهیلات در قالب عقد خرید دین از طریق سامانه‌ای که به همین منظور توسط هر بانک ایجاد می‌شود، مجاز خواهد بود. سامانه مزبور باید به گونه‌ای طراحی شده باشد که بتواند منشأ دین مورد معامله را شناسایی و مستندات آن را ثبت نموده و امکان حصول اطمینان از واقعی بودن آن را فراهم نماید. بانک مرکزی می‌تواند سامانه یکپارچه‌ای برای این منظور ایجاد و کلیه بانک‌ها را ملزم کند که تسهیلات موضوع این ماده را پس از ثبت در سامانه مزبور پرداخت نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش پنجم - مقررات ویژه عقود/ ماده (۸۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
نحوه اجرای قرارداد خرید دین از جنس مقررات بوده و باید در ضوابط اجرایی مربوط آورده شود.	بانک مرکزی
از آنجا که اشخاص موظفند معاملات خود را طبق ماده (۱۶۹) قانون مالیات مستقیم در سامانه ثبت معاملات موضوع ماده مذکور ثبت نمایند مؤسسات اعتباری جهت شناسایی منشأ دین معامله، می‌توانند معاملات موضوع دین را از سامانه ثبت معاملات سازمان امور مالیاتی استعلام نمایند. بدین منظور جهت نظارت بانک مرکزی برای نظارت بر مؤسسات اعتباری جهت استعلام مذکور، سامانه‌ای توسط بانک مرکزی ایجاد شود و اعطای هرگونه تسهیلات منوط به ثبت درخواست در سامانه خرید دین ایجاد شده توسط بانک مرکزی باشد. متن پیشنهادی: اعطای هرگونه تسهیلات در قالب عقد خرید دین صرفاً از طریق ثبت درخواست توسط متقاضی در سامانه‌ای که توسط بانک مرکزی برای این منظور ایجاد می‌شود، مجاز خواهد بود.	واجا
تبصره «۱» - سامانه مزبور باید به گونه‌ای طراحی شده باشد که بتواند امکان حصول اطمینان از واقعی بودن معامله موضوع دین را براساس استعلام سیستمی از سازمان امور مالیاتی فراهم نماید. تبصره «۲» - سازمان امور مالیاتی موظف است ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون امکان استعلام معاملات را برای بانک مرکزی فراهم کند. تبصره «۳» - بانک مرکزی موظف است ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون امکان تبادل الکترونیکی اطلاعات معاملات موضوع تبصره «۲» این ماده را برای بانک‌ها فراهم نماید.	
در ماده (۸۰) سامانه نمی‌تواند منشأ دین ناشی از اسناد مورد معامله در خرید دین را شناسایی نماید.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش پنجم - مقررات ویژه عقود/ ماده (۸۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
امر شناسایی در این زمینه امری کارشناسی است که در بیشتر مواقع با بازدید از محل فعالیت خریدار و فروشنده مبادله کننده اسناد تحقق می یابد. بدین سبب ماده (۸۰) نیازمند اصلاح در متن و روش خواهد بود.	
در این ماده ضمن اشاره به اینکه در حال حاضر تخصیص تسهیلات در قالب عقد خرید دین به متقاضیان و بهره مندی از تسهیلات مالی پس از اطمینان از واقعی بودن، شناسایی موضوع دین ایجاد شده و اخذ مدارک و مستندات مربوطه صورت می پذیرد. دلیل الزام بانکها به ایجاد سامانه از یک سو و از سوی دیگر چگونگی سازوکار شناسایی سیستمی منشأ دین مورد معامله دارای ابهام می باشد.	بانک رفاه کارگران
در بخش خرید دین موارد ذیل پیشنهاد می گردد: - بانکها می توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور کلیه بخشهای اقتصادی اسناد و اوراق تجاری حاصل از معاملات مدت دار آنها را طبق ضوابط بانک مرکزی تنزیل نمایند. - بانکها موظفاند، قبل از تنزیل اسناد و اوراق تجاری، از حقیقی بودن دین و معتبر بودن متعهد آن اطمینان حاصل نمایند. - بانکها می توانند ضمن تنظیم قرارداد خرید دین، فروشنده دین را متعهد کنند که هرگاه مدیون در سررسید نسبت به پرداخت دین اقدام ننماید، وی متعهد به پرداخت آن باشد. - تنزیل اسناد و اوراق تجاری توسط بانکها در صورتی مجاز است که سررسید این قبیل اسناد و اوراق از یک سال تجاوز ننماید. - بانکها می توانند برای مشتریان معتبر خود در قالب خرید دین، تسهیلات اعتبار در حساب جاری اعطا نمایند. - سامانه مورد نظر توسط بانک مرکزی ایجاد و سازوکار اجرایی آن متعاقباً ابلاغ گردد. - سازوکار لازم جهت روش شناسایی منشأ دین توسط بانک مرکزی به بانکها اعلام گردد.	بانک ملت
با عنایت به اینکه وظایف بانکها در پرداخت تسهیلات شامل اعتبارسنجی، کارشناسی و صوری نبودن معاملات و... را شامل خواهد شد، ثبت مستندات از سامانه حذف شود.	اکبر کشاورزبان
همان ایراد وارده در ماده (۷۹).	امیرحسین امین آزاد
نیاز به بررسی دارد.	محسن حاجی بابا
منظور از می تواند در متن قانون چیست؟ چنانچه قانونگذار خواهان ساماندهی و ردگیری عقود خرید دین از طریق پورتال الکترونیکی می باشد، بانک مرکزی را به این امر ملزم نماید.	مرتضی الهداد

ماده (۸۱)

دین اشخاصی که به تشخیص مرجع قضایی، منابع دریافتی از بانک را خارج از موضوع قرارداد استفاده کنند، به حال تبدیل شده و این اشخاص مکلفند خسارت و جرائم مربوط را به ترتیبی که در قراردادهای تنظیمی مقرر شده باشد، از زمان دریافت تسهیلات پرداخت نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود/ ماده (۸۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. صدر ماده (۸۱) اگر واگذار به تشخیص قضایی شود خیلی طولانی و گاهی بی‌ثمر می‌شود. بنابراین بهتر است خود بانک‌ها البته با ارائه ادله مثبت متصدی این امر باشند.</p> <p>۲. باید تذکر داده شود که عدم‌النفع خسارت محسوب نمی‌شود.</p> <p>متن ماده به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p><u>دین اشخاصی که به تشخیص مرجع قضایی، منابع دریافتی از بانک را خارج از موضوع قرارداد استفاده کنند، به حال تبدیل شده-گیرندگان تسهیلات، مجاز نیستند منابع بانک را خارج از موضوع قرارداد استفاده کنند، در غیر این صورت بانک می‌تواند نسبت به مورد تخلف با ارائه اسناد مثبت تسهیلات اعطایی را به دین حال تبدیل کند و این اشخاص مکلفند خسارت و جرائم مربوط را به ترتیبی که در قراردادهای تنظیمی مقرر شده باشد، از زمان دریافت تسهیلات پرداخت نمایند.</u></p> <p><u>تبصره - عدم‌النفع خسارت محسوب نمی‌شود.</u></p>	<p>مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی</p>
<p>ماده (۸۱) فاقد ضمانت اجرا می‌باشد. چنانچه متخلف منظور در این ماده قانونی امکان بازپرداخت تسهیلات دریافتی و متفرعات مذکور در ماده قانون را نداشته باشد، چه تبعاتی متوجه ایشان خواهد شد؟ در عین حال تشخیص مرجع قضایی باید متضمن رأیی بر تخلف و همراه با مجازاتی در این زمینه باشد. در غیر این صورت تشخیص ایشان اظهارنظری بیش نیست.</p>	<p>کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۸۱) عبارت خسارت جرائم ابهام دارد. آیا منظور از آن وجه التزام ناشی از عدم اجرای تعهدات است؟ در این صورت پیشنهاد می‌شود که عبارت مذکور به صورت زیر اصلاح گردد: - وجه التزام ناشی از عدم اجرای تعهد	بانک انصار
در این ماده تشخیص استفاده تسهیلات خارج از موضوع قرارداد به دلیل اطاله زمان، به مرجع پرداخت کننده تسهیلات واگذار گردد.	بانک توسعه تعاون
ماده (۸۱) از این حیث که تشخیص مرجع قضایی را شرط حال شدن دین دانسته واجد اشتباه است. بدیهی است که در هر مورد اختلاف، تشخیص مرجع قضایی قاطع اختلاف است، لکن این تشخیص جنبه انشایی ندارد، بلکه اخباری است. لذا تشخیص مرجع قضایی بایستی از ماده (۸۱) حذف شود.	بانک سامان
ماده بدین شرح اصلاح گردد: «در صورتی که اشخاص تسهیلات دریافتی را خارج از موضوع قرارداد استفاده نمایند، دین به حال تبدیل شده و مرجع قضایی اشخاص مزبور را مکلف به پرداخت اصل خسارات و جرائم مربوط از دریافت تسهیلات می‌نماید».	بانک قرض الحسنه مهر ایران
با عنایت به این که در حال حاضر، روند تشکیل پرونده و دادرسی در مراجع قضایی طولانی بوده و تکلیف ارجاع پرونده‌های مربوط به تشخیص استفاده از تسهیلات بانکی خارج از موضوع قرارداد، علاوه بر پرونده‌های موجود دستگاه قضایی، می‌تواند در اطاله دادرسی اثر منفی و توالی فاسد بیشتری داشته باشد؛ بنابراین اصلح است در ماده (۸۱)، به جای عبارت «به تشخیص مرجع قضایی» عبارت «به تشخیص بانک» قید شود. اما در صورت صلاحدید ارجاع موضوع «به تشخیص بانک مرکزی» نیاز به پیش‌بینی فرآیند مربوطه نیز در طرح به وجود می‌آید و یا جهت رفع بهتر مشکل، دستگاه قضایی روی تشکیل دادگاه‌های خاص برای تسهیلات بانکی متمرکز گردد.	بانک ملت
مرجع قضایی چگونه وارد این پرونده خواهد شد؟ چه کسی باید شکایت کند؟	امیرحسین امین آزاد

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
باید در قانون تعیین شود تا قراردادها مطابق قانون باشد. اگر منظور ماده (۸۷) است، آنجا جریمه ذکر شده و تکلیف خسارت تعیین نشده است.	فتح‌اله تاری
تبصره - نحوه این قرارداد نباید به صورتی باشد که شرایط اضطرار را بر گیرنده تسهیلات تحمیل نماید.	محسن حاجی بابا
سازوکار تخلفات و مراحل پیگیری آن باید در قانون به طور شفاف تشریح گردد. مرحله کشف، واحد ارجاع به گزارش تخلف، نهاد پیگیر و... باید همگی مشخص شود.	مرتضی اله‌داد

ماده (۸۲)

در قرارداد سلف رعایت شرایط زیر الزامی است:

۱. تولیدات موضوع قرارداد بایستی سهل‌البیع بوده و توسط متقاضی تولید شود.
 ۲. در قرارداد سلف، فقط قیمت خرید و زمان تحویل کالا تعیین خواهد شد. مبلغ کل قرارداد باید یکجا توسط بانک به گیرنده تسهیلات پرداخت شود.
 ۳. فروش کالای خریداری شده قبل از سررسید به فروشنده یا اشخاص ثالث ممنوع است.
- بانک می‌تواند ضمن عقد سلف به متقاضی تسهیلات وکالت دهد که پس از حصول سررسید، موضوع قرارداد سلف را به قیمت بازار یا به قیمت توافقی به خود یا به دیگری بفروشد. در هر حال، قیمت فروش نباید در هنگام انعقاد قرارداد سلف به صورت قطعی تعیین یا تضمین شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود/ ماده (۸۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
نحوه اجرای قرارداد سلف از جنس مقررات بوده و باید در ضوابط اجرایی مربوط به آن توجه نمود.	بانک مرکزی
۱. احکام این ماده از جنس مقررات بوده و باید در ضوابط اجرایی عقد سلف آورده شود. ۲. شرایط قراردادهای میان بانک و مشتری موارد متعددی را در بر می‌گیرد و تنها ناظر به امور مندرج در این ماده نمی‌باشد. نکات لازم‌الرعايه در قراردادهای در قانون تصریح شده است که باید به صورت بخشنامه و دستورالعمل به بانکها اعلام شود.	
عبارت رسایی کامل فقهی را ندارد. لذا بند دوم به صورت زیر اصلاح شود: در قرارداد سلف، فقط قیمت خرید و زمان تحویل کالا تعیین خواهد شد. بانک باید کل مبلغ قرارداد را نقداً و یکجا به گیرنده تسهیلات پرداخت نماید.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
مفاد بند «۳» این ماده مبنی بر ایجاد ممنوعیت فروش کالای خریداری شده قبل از سررسید، بانکها را در خصوص آن دسته از مشتریانی که کالای موضوع تسهیلات قبل از سررسید تعیین شده در متن قرارداد آماده نموده‌اند با محدودیت مواجه می‌سازد.	بانک رفاه کارگران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در بخش سلف موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> - طبق قرارداد، پیش‌خرید محصولات و کالاهایی از قبیل موارد زیر، توسط بانک‌ها مجاز است: • سریع‌الفساد نباشند (مگر اینکه امکان اقدامات احتیاطی لازم جهت جلوگیری از فساد در فاصله تحویل و فروش وجود داشته باشد). • سهل‌البیع باشند (منظور از عبارت «سهل‌البیع» آن است که هنگام پیش‌خرید، بانک اطمینان حاصل نماید که محصولات و کالاهای مورد معامله در سررسید تحویل، به سهولت قابل فروش است). - قیمت پیش‌خرید محصولات و کالاها توسط بانک‌ها، با توجه به عوامل مؤثر در تعیین قیمت، از جمله قیمت نقدی، پیش‌بینی قیمت فروش آنها در سررسید تحویل و همچنین سود بانک، تعیین خواهد شد. - مدت زمان تحویل کالا با توجه به نوع معامله و نحوه تولید، تأمین و تهیه محصولات و کالاها تعیین می‌گردد. <p>۲. فروش کالای خریداری شده قبل از سررسید در قرارداد سلف ممنوع اعلام شده است در حالی که در قرارداد سلف تولید به مرور زمان صورت می‌گیرد و اگر فروشنده نتواند کالای خود را به محض تولید بفروشد باعث ضرر و زیان خواهد بود. به نظر می‌رسد درج این جمله ضروری باشد که اجازه فروش کالای تکمیل نشده وجود نداشته و کالای تکمیل شده در صورت داشتن خریدار به فروش خواهد رسید.</p> <p>۳. در رابطه با تسهیلات سلف با توجه به اینکه امکان فروش محصول از طریق وکیل در قرارداد آن پیش‌بینی گردیده است، لذا چنانچه بانک براساس عقد وکالت - مطابق با موازین قانونی - با عاملی غیر از فروشنده، نسبت به فروش کالا اقدام نماید در آن صورت آیا فروش کالا متناسب با شرایط وقت، می‌تواند به هریک از طرق ذیل صورت گیرد؟</p> <ul style="list-style-type: none"> - عامل بتواند در چارچوب ضوابط پولی و بانکی کشور که از سوی موکل و براساس قرارداد دوجانبه فیما بین برای وی تنظیم و تعیین می‌گردد؛ رأساً بابت عقد قراردادهای فروش اقساطی و اجاره به شرط تملیک با خریداران کالا (به‌طوری‌که، عامل مذکور و خریدار، طرفین اصلی قراردادهای فوق‌الاشاره بوده و عامل مذکور در قبال خریدار، به‌عنوان اصیل تلقی شود) و نیز تودیع وجوه حاصل از فروش کالا به بانک - در چارچوب شرایط مندرج در وکالتنامه تنظیمی با فروشنده عامل - اقدام نماید. 	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۲)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
	<p>- عامل به وکالت از بانک، قراردادهای فروش اقساطی و اجاره به شرط تملیک مذکور را (به طوری که بانک و خریدار، نهایتاً طرفین اصلی قراردادهای فوق‌الاشاره باشند) با خریداران منعقد نماید؟</p> <p>- طی فرآیند فروش کالا توسط وکیل، عقد قراردادهای مذکور توسط بانک (اصالتاً و بدون حضور وکیل) انجام گیرد؟</p> <p>۴. مصادیق استفاده از عقود اسلامی به صورت مشخص برای اعطای تسهیلات کوتاه مدت و بلندمدت تعیین نشده است.</p>
معاونت حقوقی بانک کشاورزی	<p>در بند «۴» این ماده تعیین قیمت فروش در قرارداد منعقد شده موجب می‌شود بانک‌ها در صدور اجرائیه و وصول مطالبات خود دچار مشکل شوند با توجه به اینکه دوایر اجرای ثبت از صدور اجرائیه در خصوص مبالغی که در قرارداد مجزا قید نشده است خودداری می‌نمایند، لذا عدم تعیین قیمت در قرارداد تبعات منفی در جهت افزایش مطالبات لاوصول دارد و باعث افزایش حجم پرونده‌های وصول مطالبات در دادگستری می‌شود.</p>
اکبر کشاورزیان	<p>بند «۲» در قرارداد سلف، قیمت خرید و زمان و نوع کالا تعیین شود.</p>

ماده (۸۳)

اجاره به شرط تملیک بانکی تابع عموماً قانون مدنی، مقررات این قانون و توافقات طرفین بوده و احکام قانون مدنی در باب اجاره در مورد آن اجرا نمی‌شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود/ ماده (۸۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. باید کالاهای موضوع اجاره به شرط تملیک مشخص شود تا اقلامی مانند سهام موضوع اجاره به شرط تملیک قرار نگیرد.</p> <p>۲. ارجاع به سایر قوانین در متن قانون دیگر ایجاد ابهام و سردرگمی می‌کند. مناسب است احکام حاکم بر اجاره به شرط تملیک به طور صریح در قانون ذکر شود.</p>	بانک مرکزی
<p>چیزی که در قراردادهای اجاره به شرط تملیک بانکی مشکل‌ساز است قانون مؤجر و مستأجر است نه قانون مدنی. متن ماده به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p>اجاره به شرط تملیک بانکی تابع عموماً قانون مدنی، مقررات این قانون و توافقات طرفین بوده احکام قانون مدنی در باب اجاره و مستأجر در مورد آن اجرا نمی‌شود.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
<p>قرارداد اجاره به شرط تملیک به شرح مندرج در ماده (۸۳) تابع عموماً قانون مدنی ذکر شده و به شمول احکام قانون مزبور متکی نگردیده است. بدین ترتیب ذکر «عموماً قانون مدنی» توصیفی نامعین و مبهم بوده و با تأکید به تبعیت آن از «مقررات این قانون» که ایداً مقرراتی برای آن ذکر نشده است، فاقد ضمانت اجرا و محتوایی مجهول بیان شده است.</p>	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
<p>در ماده (۸۳) قید شده که در اجاره به شرط تملیک مقررات اجاره اعمال نمی‌شود در حالی که براساس نظر عمده حقوقدانان، اجاره به شرط تملیک در بادی امر به اجاره متمایل می‌باشد.</p>	بانک رفاه کارگران
<p>هر چند در ماده (۸۳) به قرارداد اجاره به شرط تملیک اشاره گردیده، لکن شرایط حاکم بر قرارداد مزبور بیان نشده است که با توجه به آرا و نظری متفاوت در خصوص قرارداد موصوف مبنی بر اینکه آیا مالکیت مستأجر با پرداخت هر قسط به نحو اشاعه محقق می‌گردد و یا اینکه پس از پرداخت آخرین قسط تملیک محقق می‌گردد، لذا شایسته بود این مهم به نحو شفاف در ماده مزبور تبیین می‌گشت.</p>	بانک صادرات
<p>در این ماده تنها یک روش اجاره مطرح شده است و با توجه به اینکه بحث اجاره (lease) در دنیا متعارف بوده و خدمات اعتباری متنوعی را می‌توان براساس آن انجام داد، لذا به نظر می‌رسد بایستی سایر شیوه‌ها را نیز پیش‌بینی کرد. نکته مهم اینکه، بهترین عقدی که در نظام بانکی حالت صوری به خود نگرفته و به صورت کاملاً شرعی اجرا می‌شود، عقد اجاره است که بایستی از شقوق مختلف آن نیز بتوان استفاده نمود. در قانون باید امکان استفاده فراهم شود.</p>	اکبر کشاورزبان

ماده (۸۴)

بانک‌ها موظفند نحوه محاسبه نرخ سود و اقساط تسهیلات را به‌صورت شفاف در متن قرارداد ذکر کنند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
نحوه محاسبه نرخ سود و اقساط تسهیلات از جمله رویه‌های اجرایی که همواره در قراردادهای منعقد شده میان بانک و مشتری درج می‌شود، ذکر آن در قانون ضرورتی ندارد.	بانک مرکزی
عبارت ماده (۸۴) تطابق با همه عقود ندارد باید اصلاح شود. عبارت به‌صورت زیر اصلاح شود: بانک‌ها موظفند نحوه محاسبه نرخ سود در عقود مبادله‌ای و نسبت‌های تقسیم سود در عقود مشارکتی و اقساط تسهیلات را به‌صورت شفاف در متن قرارداد ذکر کنند.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
تبصره - روش محاسبه نرخ سود می‌بایستی عین محاسبه نرخ سودی باشد که به سپرده‌گذاران پرداخت می‌شود و روزشمار نبایستی باشد.	محسن حاجی بابا
براساس تبصره ماده (۲۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، بانک مرکزی مکلف شده است ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، فرم‌های یکنواختی برای هر یک از عقود اسلامی که منجر به اعطای تسهیلات می‌شود، همچنین نحوه اعطای تسهیلات و شیوه‌های اخذ ضمانتنامه از بخش‌های خصوصی و تعاونی متناسب با اعتبارسنجی مشتریان را تهیه کند و به تصویب شورای پول و اعتبار برساند و بر حسن اجرای آن نظارت نماید. لذا براساس این ماده قانون، بانک مرکزی خود مکلف به تهیه فرم‌های استاندارد قراردادهای بانکی و گنجاندن هرگونه اطلاعات لازم جهت ایجاد شفافیت در عملیات بانک‌ها و رفاه حال مشتریان می‌باشد.	مرتضی الهداد

ماده (۸۵)

دستورالعمل اجرایی و نحوه حسابداری عقود مورد استفاده در عملیات بانکی، باید به تصویب هیئت نظارت و تأیید شورای فقهی برسد.

تبصره - عقودی که در این قانون آمده است، از باب ذکر مصادیق قراردادهای شرعی است. قراردادهای جدید پس از تصویب هیئت نظارت و تأیید شورای فقهی در نظام بانکی قابل استفاده است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. نحوه حسابداری عقود امری تخصصی و فنی بوده و بر مبنای دستورالعمل اجرایی عقود و منطبق با آن تهیه می‌شود، لذا در صورت تأیید دستورالعمل اجرایی عقود در شورای فقهی، ضرورتی به تأیید دستورالعمل حسابداری در شورای فقهی نیست.</p> <p>۲. ماده (۸۵) به شکل زیر اصلاح شود:</p> <p>بانک‌ها موظفند در چارچوب عقود اسلامی که به تصویب هیئت نظارت و تأیید شورای فقهی می‌رسد، مبادرت به اعطای تسهیلات نمایند.</p> <p>تبصره - دستورالعمل اجرایی عقود اسلامی به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت و تأیید شورای فقهی می‌رسد.</p>	بانک مرکزی
<p>تأیید شورای فقهی اختصاصی به قراردادهای جدید ندارد همه قراردادها باید به تأیید شورای فقهی برسد. متن تبصره به صورت زیر اصلاح گردد:</p> <p>تبصره - عقودی که در این قانون آمده است، از باب ذکر مصادیق قراردادهای شرعی است. سایر قراردادهای جدید پس از تصویب هیئت نظارت و تأیید شورای فقهی در نظام بانکی قابل استفاده است.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
<p>کدام مرجع مسئولیت تهیه دستورالعمل اجرایی و نحوه حسابداری عقود مورد استفاده در عملیات بانکی را عهده‌دار است؟</p>	مرتضی الهداد

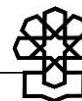

ماده (۸۶)

بانک مرکزی موظف است مواردی که رعایت آن در قراردادهای بین بانک و مشتریان ضروری است را تعیین و پس از تأیید شورای فقهی به بانکها ابلاغ و بر اعمال موارد مذکور نظارت نماید. بانکها مکلفند نمونه کلیه قراردادهایی را که طراحی می کنند، برای ارائه به هیئت نظارت و شورای فقهی، در اختیار بانک مرکزی قرار دهند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
ارائه قراردادهای عقود به هیئت نظارت و شورای فقهی به معنای تأیید آن توسط مراجع مذکور بوده و در صورت طرح دعوی در دادگاهها برای قراردادهای مذکور به دلیل ارائه آنها به هیئت نظارت و شورای فقهی، یک طرف دعوی نهادهای مذکور قرار خواهند گرفت. حال آنکه قرارداد یک توافق میان دو شخص طرف قرارداد است که علاوه بر الزامات قانونی ممکن است حاوی توافقات دیگری باشد که به تأیید شورای فقهی و هیئت نظارت نرسیده باشد. از این رو فراز پایانی این ماده سبب ساز طرح دعوا علیه بانک مرکزی در دادگاهها خواهد شد. لذا پیشنهاد می شود فراز پایانی حذف شود.	بانک مرکزی
در این طرح شورای فقهی بانک مرکزی پیش بینی شده، به طوری که مصوبات این شورا برای بانک الزام آور است. این در صورتی است که در قانون اساسی کشور برای نظارت بر قوانین و انطباق آن با شرع، شورای نگهبان در نظر گرفته شده است. به نظر می رسد که الزام آور بودن مصوبات این شورا برای قوه مجریه برخلاف اصل شصتم قانون اساسی، که در آن ذکر شده «اعمال قوه مجریه بجز در اموری که در این قانون مستقیماً برعهده رهبری گذاشته شده، از طریق رئیس جمهور و وزرا است» باشد، تشکیل شورای فقهی نه تنها در راستای تقویت استقلال بانک مرکزی نیست، بلکه نقض استقلال نسبی و سلب مسئولیت آن خواهد بود. دخالت های زیانبار در مدیریت بانک مرکزی، تضعیف جایگاه شورای پول و اعتبار و تعبیه سیستم دوگانه، تخریب کارایی کنونی نظام بانکی و از هم گسیخته شدن آن و پرهیز از کاهش استقلال بانک مرکزی از مشکلات جدی این ماده پیشنهادی است، به نظر می رسد ترکیب تعیین شده نیز برای اعضای شورای فقهی در این ماده و برتری تعداد فقها، می تواند باعث بر هم خوردن تعادل کارشناسی این شورا از جهت اقتصادی شود.	اتاق بازرگانی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش پنجم - مقررات ویژه عقود / ماده (۸۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. طبق این ماده، بانک‌ها مکلف هستند نمونه کلیه قراردادهایی را که طراحی می‌کنند، برای ارائه به هیئت نظارت و شورای فقهی، در اختیار بانک مرکزی قرار دهند. به نظر می‌رسد اجرای تکلیف مذکور، با توجه به ماهیت و ویژگی‌های فعالیت تجاری که مستلزم سرعت عمل و فوریت است، بانک‌ها و فعالان اقتصادی را با چالش مواجه نماید.</p> <p>۲. به‌طور کل در مواد (۷۹) تا (۸۶) که در آنها به مقررات ویژه عقود پرداخته شده است؛ فقط به عقد خرید دین، سلف و اجاره به شرط تملیک اشاره شده و به سایر عقود از جمله فروش اقساطی (تولید، بازرگانی، خدمات، خانوارها)، جعاله و قرض‌الحسنه اشاره‌ای نشده است.</p>	بانک ملت
<p>با توجه به پیشنهاد ارائه شده، چنانچه نقش مشورتی برای شورای فقهی در نظر گرفته شود، لازم است در کلیه مواردی که به تأیید شورای فقهی اشاره شده، اصلاحات لازم انجام گردد.</p> <p>ماده (۸۶) پیشنهادی - در تدوین دستورالعمل اجرایی عقود مذکور در این قانون، نظر مشورتی شورای فقهی نیز اخذ خواهد شد.</p>	بانک ملی
<p>قراردادها توسط اداره کل مطالبات و مقررات بانکی و در اجرای تبصره ذیل ماده (۲۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ مجلس شورای اسلامی، موضوع یکنواخت‌سازی فرم عقود تسهیلات بانکی انجام پذیرفته است.</p>	اکبر کشاورزبان
<p>براساس توضیحی که در ماده (۸۴) داده شد، بانک مرکز خود مسئول تهیه و یکپارچه‌سازی قراردادهای بانکی است.</p>	مرتضی اله‌داد

۷. اظهار نظر پیرامون بخش ششم (وصول مطالبات و جریمه تأخیر)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در مواد مربوط به مطالبات و جریمه تأخیر هیچگونه اشاره‌ای به وظیفه بانک در خصوص تأخیر (بجز ماده (۹۴)) نشده است. پیشنهاد می‌شود در صورت تأخیر، بانک ملزم شود بعد از اطلاع‌رسانی به تسهیلات‌گیرنده و ضامنین سراغ وثایق و تضمینات برود و اجازه ندهد که جرائم تأخیر افزایش یابد.	بانک انصار
به نظر می‌رسد بخش وصول مطالبات و جریمه تأخیر نیاز به بازنگری مجدد دارد و ضرورتی برای پیچیده‌تر کردن این موضوع وجود نداشت. حذف جریمه تأخیر برای مشتریانی، که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده آنها کمتر از ۵ درصد اصل تسهیلات دریافتی باشد، می‌تواند منجر به عدم بازپرداخت تسهیلات در سررسید مقرر حداقل از سوی برخی مشتریان شود. سازوکار انگیزشی اندیشیده شده برای برطرف کردن این دغدغه مثل کاهش رتبه اعتباری مشتریان به دلیل اینکه هنوز در سیستم بانکی ایران رتبه‌بندی اعتباری در خوش‌بینانه‌ترین حالت صرفاً جنبه مشورتی دارد نیز احتمالاً کارساز نخواهد بود. طبق این طرح در صورت دریافت جریمه از گیرنده تسهیلات، مشتریانی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده آنها بیشتر از ۵ درصد اصل تسهیلات دریافتی است، نیز به حساب بانک متبوع واریز خواهد شد. بلکه بانک مرکزی این رقم را به صندوق ضمانت سپرده واریز خواهد کرد. در حالی که برای مطالباتی که سوخت می‌شوند و بنابه هر دلیلی پوشش وثایق کافی ندارند و بانک از این بابت متضرر می‌شود، هیچ نوع تعهدی متوجه صندوق ضمانت سپرده نیست. این نوع رفتار نامتقارن موجب بدتر شدن وضعیت بانک‌ها نسبت به گذشته خواهد شد.	بانک کارآفرین
نحوه و ابزار وصول مطالبات در بخش ششم طرح به‌صراحت بیان نشده است.	بانک ملت

ماده (۸۷)

مطالبات بانک‌ها از محل اصل و سود (یا کارمزد) تسهیلات اعطایی یا تعهدات ایجاد می‌باید در سررسید یا زمان‌های معین شده در قرارداد بازپرداخت شود. عدم بازپرداخت، تخلف محسوب شده و حسب مورد، مطابق ماده (۸۸) و با رعایت ماده (۹۰) این قانون، مستوجب پرداخت جریمه است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. جایگزینی عبارت «وجه التزام تأخیر تأدیه دین» با «جریمه تأخیر» دارای چند اشکال به شرح ذیل می‌باشد: عبارت جدید در مقایسه با عبارت فعلی رایج مورد استفاده در شبکه بانکی کشور دارای بار معنایی و حقوقی متفاوت می‌باشد که می‌تواند شبهات وارده به عملیات بانکی مبنی بر ربوی بودن آن را تقویت نماید. در حقیقت وجه التزام تأخیر تأدیه دین، وجهی است که در قراردادهای از جمله قراردادهای شرعی گنجانده می‌شود تا طرفین ملتزم و پایبند به تعهدات خود باشند و در قراردادهای بانکی نیز درج مبلغ مزبور با هدف ملزم نمودن تسهیلات‌گیرنده به ایفای تعهدات مالی خود در سررسیدهای مقرر می‌باشد، لکن تعبیر از جریمه تأخیر متفاوت بوده و ناظر بر جریمه دیرکردی است که در قبال اعطای مدت به مشتری مطالبه می‌گردد. علاوه بر آن، وجه التزام تأخیر تأدیه دین عبارت است از: وجهی که تسهیلات‌گیرندگان شبکه بانکی کشور را ملزم به بازپرداخت دین خود در قبال مؤسسات اعتباری می‌نماید. به بیان دیگر، به منظور جلوگیری از رشد مطالبات غیرجاری و نیز با هدف توزیع مناسب و منصفانه منابع جمع‌آوری شده از محل سپرده‌های اشخاص، طبق توافق و قرارداد فیما بین تسهیلات‌گیرندگان و مؤسسات اعتباری، در صورت عدم ایفای به‌موقع تعهدات توسط مدیونین در قبال شبکه بانکی کشور، آنها ملزم به پرداخت وجهی تحت عنوان وجه التزام تأخیر تأدیه دین می‌باشند.</p> <p>۲. واریز جریمه تأخیر به حساب ویژه نزد بانک مرکزی موجب عدم رغبت بانک‌ها در وصول جرائم مزبور از مشتریان و در نهایت عدم امکان استفاده از ابزار مزبور جهت وصول مطالبات غیرجاری می‌شود. ضمن این‌که به لحاظ اقتصادی و مالی، در مدت تأخیر ایفای تعهدات از جانب مشتریان، منابع درگیر متعلق به سپرده‌گذاران و سهامداران بانک بوده و عدم تعلق عایدات آن به بانک‌ها ناقض حقوق ذینفعان مزبور می‌باشد.</p> <p>۳. متأسفانه واضعان این طرح نتوانسته‌اند راه‌حل‌های جامع برای مشکلاتی که به‌صورت موردی به آنها منتقل شده است پیدا کرده و به‌صورت قانون درآورند.</p> <p>۴. در صورت عدم امکان وصول مبلغ جریمه از مشتری، بانک باید چه اقدامی نماید؟ آیا با مکانیسم پیش‌بینی شده انگیزه‌ای بر وصول جریمه وجود خواهد داشت؟</p>	بانک مرکزی

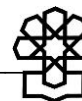

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
مبنای فقهی این ماده جواز وضع قوانین حکومتی برای ساماندهی امور جامعه می‌باشد.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
ماده (۸۷) در خصوص جریمه دارای ابهام جدی است، چرا که تخلف فقط شامل عدم بازپرداخت در سررسید با زمان‌های معین شده، قرار داده شده و هیچ اشاره‌ای به تأخیر در بازپرداخت بدهی ندارد. لذا ماده باید مورد اصلاح قرار گیرد. اینکه جریمه دارای ماهیت قراردادی است یا غیرقراردادی به صورت کامل مورد توجه قرار نگرفته است. وفق ماده (۸۱) چنانچه منابع دریافتی از بانک در خارج از موضوع قرارداد به کار گرفته شود اشخاص مکلفند که جریمه مربوط را برطبق قرارداد و نظر مرجع قضایی به بانک پرداخت نمایند. ولی در خصوص تسهیلات گیرنده که در بازپرداخت دین خود تأخیر داشته باشد، تسهیلات گیرنده مکلف است جریمه را برطبق نظر قانون بپردازد. به نظر می‌رسد که جریمه در اینجا ماهیت قانونی و کیفری پیدا کرده است که در این صورت جریمه متعلق به دولت خواهد بود. با دقت در مطالب مطروحه می‌توان دریافت که جریمه در اینجا نیز ماهیت قراردادی داشته است. اینکه بگوییم اگر بانک بگیرد دارای شبهه ربوی است، ولی اگر دولت (بانک مرکزی) بگیرد فاقد شبهه ربوی است، فاقد هرگونه مبنای حقوقی و عقلی است. از طرفی اگر مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه‌ای نزد بانک مرکزی واریز شود و بعد بانک مرکزی بلافاصله حداکثر تا نرخ سود مندرج در قرارداد به بانک برگرداند و مابقی را به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز نماید، این هم با منطبق حقوق قراردادی در تعارض است و هم با منطبق تعهدات غیرقراردادی.	بانک انصار
طبق ماده (۸۷)، مطالبات بانک‌ها از محل تسهیلات اعطایی یا تعهدات ایجاد شده در زمان‌های معین شده در قرارداد (سررسید) پرداخت گردد. عدم پرداخت، تخلف محسوب شده و مستوجب پرداخت جریمه است. بر این اساس و با توجه به مفاد ماده (۸۷) و ملاک بودن زمان در محاسبه جریمه تأخیر، با مفاد ماده (۹۰) و تبصره مرتبط با آن (عدم تعلق جریمه به بدهی کمتر از ۵ درصد) در تضاد است و بایستی تغییر یابد.	بانک ملت
احکام قانونی باید در چارچوب عادلانه بودن طراحی و تصویب گردند. اگر قانونگذار پذیرفته که صادرکننده چک بلامحل «مجرم» است، یعنی به درستی پذیرفته که پرداخت دیون در موعد مقرر؛ جایگاه ویژه‌ای در سالم‌سازی اقتصاد داشته و برای ناقصین باید مجازات کیفری در نظر گرفت. حال چگونه می‌توان تصور کرد که قانونگذار در مورد شخصی که بدهی خود را به بانک نپرداخته (یعنی وجوه متعلق به آحاد مردم را عودت نداده است)؛ این عمل را در چارچوب «تخلف» ارزیابی نماید؟	امیرحسین امین آزاد

ماده (۸۸)

نرخ جریمه تأخیر در مورد انواع قراردادها با پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت نظارت تعیین می‌شود. هیئت نظارت موظف است در تعیین نرخ جریمه تأخیر، نوع گیرندگان تسهیلات و موارد مصرف، مدت تأخیر و فاصله زمان پرداخت از زمان سررسید، منافع سپرده‌گذاران و شرایط و اوضاع اقتصادی کشور را مدنظر قرار دهد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. این که هیئت نظارت در تعیین نرخ جریمه تأخیر، نوع گیرندگان و موارد مصرف تسهیلات را مدنظر قرار دهد منتج به این خواهد شد که هیئت نظارت ماتریسی پیچیده از نرخ‌های جریمه منتشر کند و یا مورد به مورد وارد مصادیق شود. چنین امری جز این که مشکلات و چالش‌های نظام بانکی را پیچیده‌تر نماید، نتیجه قابل توجهی را به دست نخواهد داد.</p> <p>۲. با توجه به تعداد و تنوع بانک‌ها، پرونده‌ها و مشتریان و سازوکار پیش‌بینی شده در این ماده، آیا نظارت بر عملکرد بانک در اجرای صحیح این احکام اساساً امکان‌پذیر است؟</p>	<p>بانک مرکزی</p>
<p>۱. عبارت مدت تأخیر، معنای فاصله زمان پرداخت از زمان سررسید را می‌رساند و شبه‌تکرار است.</p> <p>۲. آوردن عبارت منافع سپرده‌گذاران اشکال فقهی شبهه‌ر با داشته و نقض غرض نسبت به طرح جدید محسوب می‌شود.</p> <p>۳. ویژگی اصلی جریمه تأخیر ماهیت بازدارندگی آن است که باید مورد توجه قرار گیرد.</p> <p>متن به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p>نرخ جریمه تأخیر در مورد انواع قراردادها با پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت نظارت تعیین می‌شود. هیئت نظارت موظف است در تعیین نرخ جریمه تأخیر، نوع گیرندگان تسهیلات و موارد مصرف، مدت تأخیر و فاصله زمان پرداخت از زمان سررسید، منافع سپرده‌گذاران و شرایط و اوضاع اقتصادی کشور و ماهیت بازدارندگی جریمه تأخیر را مدنظر قرار دهد.</p>	<p>مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۸)

اظهار نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک سرمایه	<p>مواد (۸۸) و (۹۰) موضوع جریمه تأخیر پرداخت اقساط تسهیلات را مدنظر قرار داده است. در این مواد سازوکار جدیدی برای شناسایی و مصرف وجه التزام تأخیر تأدیه تسهیلات پیش‌بینی شده است. طبق این ماده، در صورتی که مشتری پرداخت اقساط خود را به تأخیر اندازد، بانک باید مبلغ جریمه را از تسهیلات‌گیرنده دریافت و به حسابی نزد بانک مرکزی پرداخت کند، پس از آن بانک مرکزی بخشی از جریمه (که می‌تواند کل جریمه توافق شده در قرارداد باشد) را به بانک برمی‌گرداند که به‌عنوان درآمد مشاع کمافی السابق شناسایی می‌شود. بخش دیگر مبلغ جریمه به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز می‌شود. در این طرح عنوان نشده است که در این صورت آیا درصدی که معمولاً توسط بانک‌ها به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز می‌شود در اثر این واریزی جدید دستخوش تغییر می‌شود. بدین ترتیب تعهدات قبلی بانک همچنان پابرجا مانده و بخش دیگری از درآمد خود را نیز باید به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز نماید. نکته‌ای که در اینجا وجود دارد لزوم وجود چنین بخشی در قانون است، زیرا از طرفی تأخیر در پرداخت تسهیلات امری متداول و مکرر نیست که قانونگذار بخواهد از آن برای افزایش منابع صندوق ضمانت سپرده‌ها استفاده نماید و برآوردی نیز از منابع جدیدی که می‌تواند این ماده برای صندوق ضمانت سپرده‌ها ایجاد کند مشخص نشده است. از طرف دیگر ارتباط صندوق ضمانت سپرده‌ها با جریمه عدم بازپرداخت تسهیلات مشخص نیست و منطبق وجود چنین ماده‌ای مبهم است. نحوه حسابداری ثبت‌های مرتبط با این ماده نیز مشخص نیست، زیرا بانک جریمه تأخیر را به‌صورت تعهدی شناسایی می‌نماید و جریان نقدی احتمالاً پس از شناسایی توسط بانک ایجاد می‌شود، حال بانک باید به همین ترتیب و به‌صورت تعهدی حساب خود نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها را بدهکار نماید یا باید منتظر پرداخت نقدی جریمه توسط مشتری بماند و سپس حساب خود را با صندوق تسویه نماید و در حالت دوم شناسایی درآمد مشاع بانک تا زمان پرداخت واقعی جریمه تأخیر و تسویه حساب با صندوق ضمانت سپرده دچار اختلال خواهد شد. نکته دیگری که در این ماده وجود دارد، در صورتی که بانک مرکزی بخشی از جریمه دریافتی را به بانک برنگرداند، در واقع درآمد بخشی از درآمد مشاع بانک که صرف پرداخت سود به سپرده‌گذاران می‌شود از بین می‌رود، در واقع صندوق ضمانت سپرده‌ها که برای صیانت از منافع سپرده‌گذاران ایجاد شده است با این رویکرد موجب از بین بردن منافع سپرده‌گذاران خواهد بود.</p>
بانک ملی	<p>عبارت «مازاد بر نرخ معامله» اضافه شده و هیئت نظارت با بانک مرکزی جایگزین شود.</p> <p>ماده (۸۸) پیشنهادی - نرخ جریمه تأخیر مازاد بر نرخ معامله در مورد انواع قراردادهای توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. بانک مرکزی موظف است در تعیین نرخ جریمه تأخیر، نوع‌گیرندگان تسهیلات و موارد مصرف، مدت تأخیر و فاصله زمان پرداخت از سررسید منافع سپرده‌گذاران و شرایط و اوضاع اقتصادی کشور را مدنظر قرار دهد.</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
تعیین نرخ جریمه تأخیر توسط بانک مرکزی و سازمان‌های نظارتی با توجه به نوع گیرندگان تسهیلات، موارد مصرف، مدت تأخیر، فاصله پرداخت و سایر موارد کیفی حذف شود.	اکبر کشاورزبان
چرا «وجه التزام تأخیر تأدیه دین» با «جریمه تأخیر» عوض شده است؟	امیرحسین امین آزاد
باید قانونگذار تعیین کند آن را به عهده هیئت نظارت نگذارد.	فتح‌اله تاری
تبصره - نرخ جریمه نمی‌تواند بیش از ۱/۴ نرخ سود مندرج در قرارداد باشد.	محسن حاجی بابا
براساس مصوبه شورای نگهبان در سال ۱۳۶۱، جریمه تأخیر تأدیه در قراردادهای بانکی باید به‌عنوان شرط ضمن عقد در قرارداد آمده باشد. لذا عطف به توضیحات ماده (۸۴)، بانک مرکزی رأساً اقدام به تهیه فرم استاندارد قراردادهای مذکور نماید و بحث جریمه تأخیر تأدیه را در این قراردادها بگنجانند.	مرتضی اله‌داد

ماده (۸۹)

مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه‌ای نزد بانک مرکزی واریز می‌شود. بانک مرکزی بلافاصله بخشی از جریمه دریافتی را، حداکثر تا نرخ سود مندرج در قرارداد، به منظور حفظ منافع سپرده‌گذاران به عنوان درآمد مشاع، به بانک برمی‌گرداند. باقیمانده جریمه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز می‌شود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. واریز بخشی از جریمه تأخیر به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها موجب عدم رغبت بانک‌ها در وصول جرائم مزبور از مشتریان و نهایتاً عدم امکان استفاده از ابزار مزبور جهت وصول مطالبات غیرجاری می‌شود. ضمن این‌که به لحاظ اقتصادی و مالی، در مدت تأخیر ایفای تعهدات از جانب مشتریان، منابع درگیر متعلق به سپرده‌گذاران و سهامداران بانک بوده و عدم تعلق عایدات آن به بانک‌ها ناقض حقوق ذینفعان مزبور می‌باشد.</p> <p>۲. به منظور جلوگیری از افزایش مطالبات غیرجاری و کاهش آن پیشنهاد می‌شود طی حکمی بانک‌ها مکلف شوند در مهلت و با شرایطی که بانک مرکزی تعیین می‌کند، اقدامات لازم را جهت وصول مطالبات خود از طریق ضامنین و یا وثایق اقدام نمایند. دستورالعمل اجرایی این حکم به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.</p>	بانک مرکزی
<p>با توجه به ماهیت ماده (۸۷)، جریمه متعلق به دولت بوده و حق مصرف آن با دولت است، اگرچه می‌تواند بخشی از آن را در اختیار بانک مرکزی بگذارد تا جهت جبران منافع از دست رفته بانک و سپرده‌گذاران به کار گیرد و بخش بعدی در امور عام‌المنفعه به کار رود و با تأکید روایات بهترین گزینه مصرف برای پرداخت بدهی معسرین و ورشکستگان است که دولت اسلامی در قبال آنها مسئولیت دارد. متن به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p>مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه دولت نزد بانک مرکزی واریز می‌شود. بانک مرکزی بلافاصله بخشی از جریمه دریافتی را، حداکثر تا نرخ سود مندرج در قرارداد، به منظور حفظ منافع بانک و سپرده‌گذاران به عنوان درآمد مشاع، به بانک برمی‌گرداند. باقیمانده جریمه توسط دولت در امور عام‌المنفعه با تأکید بر پرداخت بدهی معسرین و ورشکستگان غیرمقصر مصرف می‌کند.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۸۹) اضافه دریافت بانک نسبت به نرخ تسهیلات ناشی از وصول مطالبات معوق به منظور تأمین منابع صندوق ضمانت سپرده‌ها در نظر گرفته شده است. آیا بانک‌ها نباید سهمی از این رقم مازاد در تأمین زیان‌های ناشی از عدم وصول مطالبات خود (سوخت مطالبات مشکوک‌الوصول) استفاده نمایند.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در ماده (۸۹) و در ماده (۹۰) طرح، ترتیباتی برای جرائم دریافتی از تسهیلات‌گیرندگان در نظر گرفته شده که در عمل بسیار پیچیده به نظر می‌رسد. به‌عنوان مثال در ماده (۹۰) تصریح شده: دریافت جریمه موضوع ماده (۸۷) از گیرنده تسهیلات مادامی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده وی، کمتر از ۵ درصد اصل تسهیلات دریافتی باشد ممنوع است. در حالی که در تبصره همان ماده اشاره شده: بانک مرکزی می‌تواند به‌منظور جبران عدم‌النفع بانک‌ها ناشی از اعمال ماده (۹۰)، تسهیلات‌گیرندگان را ملزم به تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده بنماید. صندوق در قبال اخذ سپرده مذکور موظف است معادل بدهی سررسید و پرداخت نشده هر مشتری (تا سقف ۵ درصد تسهیلات مورد نظر) به بانک قرض‌الحسنه بدهد. در ادامه اشاره شده: درصدی از تسهیلات که باید نزد صندوق تودیع شود، متناسب با عملکرد تسهیلات‌گیرنده در بازپرداخت تسهیلات قبلی وی و مطابق با دستورالعملی خواهد بود که با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارتی می‌رسد. قانونگذار در ابتدا دریافت جریمه از تسهیلات‌گیرنده را منع نموده و سپس هزینه دیگری که تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق می‌باشد، به تسهیلات‌گیرنده تحمیل می‌کند. این در حالی است که تحمیل این هزینه به مشتریان خوش حساب منطقی نیست. ضمن آنکه چنانچه تسهیلات به سرفصل غیر جاری منتقل نگردد، بخشی از سپرده‌های نظام بانکی با تودیع نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها، از چرخه تسهیلات‌دهی خارج شده و توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها را کاهش می‌دهد.	بانک اقتصاد نوین
پیشنهاد می‌گردد، این ماده از طرح حذف شود، چرا که در حال حاضر جریان مالی بانک‌ها به خودی خود زیان‌ده بوده و خارج کردن درآمد از بانک‌ها به جهات مختلف فاقد وجاهت می‌باشد و از طرف دیگر نیز مکانیسم پیش‌بینی شده در بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مجاز موضوعیت ندارد.	بانک توسعه تعاون
در این ماده واریز مبلغ مذکور به حساب بانک مرکزی و عودت مجدد آن به حساب بانک محل ابهام می‌باشد. پیشنهاد می‌نماید: بجز افراد معذور (دچار اعسار یا زیان‌دیده)، بسترهای لازم قانونی در خصوص برخی از محرومیت‌های غیربانکی با همکاری سایر ارگان‌ها و نهادها (در مواردی مانند ثبت شرکت‌ها، اخذ پروانه ساختمانی و...) برای کسانی که جریمه دیرکرد دارند برقرار گردد تا به‌صورت عاملی پیشگیرانه جهت ایجاد مطالبات و جریمه	بانک رفاه کارگران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
دیرکرد عمل نماید. یا بانک‌ها بتوانند با عنایت به تجربیات سایر کشورهای اسلامی در پیاده‌سازی بانکداری منطبق با شریعت، جرائم دیرکرد اخذ شده را در امور عام‌المنفعه و خیریه مصرف نمایند.	
ماده (۸۹) طرح موصوف، درخصوص واریز جریمه دیرکرد به حسابی نزد بانک مرکزی و متعاقباً واریز آن از سوی بانک مرکزی تا حداکثر نرخ سود مندرج در قرار به حساب بانک ذریبط و نیز ماده (۹۰) دایر بر ممنوعیت اخذ جریمه از تسهیلات‌گیرندگان مادام که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده ایشان کمتر از ۵ درصد اصل تسهیلات دریافتی باشد، فاقد توجیه منطقی و بانکی می‌باشد و عملاً اجرایی نبوده و متروک خواهد ماند؛ لذا حذف آن پیشنهاد می‌گردد.	بانک صادرات
۱. با توجه به اینکه در برخی موارد، جریمه‌های اخذ شده از بدهکاران براساس تصمیم نهادهای ملی و منطقه‌ای همچون کارگروه رفع موانع تولید بخشیده می‌شود و پیش‌بینی می‌گردد این رویه در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط تداوم داشته باشد، بنابراین واریز جریمه‌های مأخوذه به حساب بانک مرکزی براساس ماده (۸۹)، بانک‌ها را در موارد مشابه با مشکل مواجه خواهد ساخت. ۲. در بخش‌هایی از طرح مانند ماده (۸۹)، ورودی‌های مختلفی به صندوق ضمانت سپرده‌ها تعریف شده است که غالباً با کارکردهای متداول برای این صندوق‌ها مغایر می‌باشد. ورودی‌های صندوق ضمانت سپرده‌ها باید محدود به حق عضویت بانک‌ها گردد و در صورت لزوم نهادسازی متناسب با کارکردهای هدفگیری شده صورت پذیرد.	بانک صنعت و معدن
در مورد نحوه تعیین جریمه تأخیر دیرکرد تسهیلات و نحوه برخورد بانک‌ها با مشتریان تعیین شده است که میزان جریمه به حساب بانک مرکزی واریز شده که بانک مرکزی به‌عنوان درآمدهای مشاع آن را به سپرده‌گذاران برگردانده، با توجه به طبقه‌بندی انواع تسهیلات غیرجاری و زمانبندی آنها و حتی تغییر برخی از انواع سرفصل‌ها در ایام نزدیک مجمع این کار از نظر زیرساخت‌های نرم‌افزاری برای بانک‌ها تقریباً ناممکن و غیرقابل اجراست. بنابراین بهتر است که این بند از قانون اصلاح شود.	بانک کارآفرین
در این ماده تصریح شده مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه‌ای نزد بانک مرکزی واریز می‌شود و بانک مرکزی بخشی از جریمه را حداکثر تا نرخ سود به بانک برمی‌گرداند و مابقی جریمه را به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز می‌کند. اگر حکم مذکور در	بانک مسکن

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>این ماده برای این بوده که بانک‌ها را به انجام اقدامات مؤثر برای وصول سریع‌تر مطالبات خود ترغیب نماید، اما این مسئله هم حکم یاد شده را توجیه نمی‌کند. بانک با وجوه سپرده‌گذاران عملیات بانکی را انجام می‌دهد و بایستی بتواند وجوهی را که بابت سود به آنها پرداخت می‌کند، از محل دریافتی‌های خود از بابت تسهیلات پرداختی جبران نماید و با این وصف پس از سررسید، بانک هیچ مبلغ اضافه‌ای بابت تطویل مدت تسهیلات دریافت نمی‌کند و زیان‌های بانک مضاعف می‌شود.</p>	
<p>۱. ماده (۸۹) طرح مقرر می‌نماید: «مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه‌ای نزد بانک مرکزی واریز می‌شود. بانک مرکزی بلافاصله بخشی از جریمه دریافتی را، حداکثر تا نرخ سود مندرج در قرارداد، به منظور حفظ منابع سپرده‌گذاران به‌عنوان درآمد مشاع، به بانک برمی‌گرداند و باقیمانده جریمه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها واریز می‌شود؛» مفهوم ماده مذکور این است که بخشی از جریمه تأخیر را (که نامشخص است) با نظر بانک مرکزی، آن هم تا سقف سود مندرج در قرارداد، به بانک برمی‌گرداند تا به‌عنوان درآمد مشاع بانک محسوب گردد؛ در حالی که یکی از دلایل تأسیس جریمه تأخیر تأدیه، جبران خسارتی است که به بانک اعطاکننده تسهیلات وارد شده است. لکن در طرح حاضر، حصه‌ای که برای بانک اعطاکننده تسهیلات در نظر گرفته شده، کمتر از دوره تسهیلات است. به‌عبارت دیگر، در صورت عدم تأدیه در موعد مقرر، ضرر و زیان مستقیم و خسارت وارد شده به بانک، باید جبران شود که طبق ماده (۸۷) طرح حاضر پذیرفته شده و ابزاری قانونی برای بازدارندگی از ایجاد مطالبات معوق در محیط اقتصادی کشور ایجاد می‌نماید و رعایت نظم و انضباط مالی در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به بانک‌ها، که یکی از معضلات وضعیت اقتصادی فعلی است را الزامی می‌نماید. همچنین مبلغ جریمه توسط بانک از گیرنده تسهیلات دریافت و به حساب ویژه‌ای نزد بانک مرکزی واریز و باقیمانده جریمه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها که نقشی در وصول مطالبات غیرجاری ندارد واریز می‌گردد. این امر می‌تواند باعث عدم انگیزه بانک در وصول مطالبات غیرجاری گردد. لذا ماده (۸۹) به‌طور کلی نیاز به بازنگری و اصلاح دارد.</p> <p>۲. واریز جرائم تأخیر تأدیه تسهیلات و تعهدات به حساب مورد نظر نزد بانک مرکزی و عودت بخشی از آن (حداکثر تا نرخ سود مندرج در قرارداد) به بانک به‌عنوان درآمد مشاع و منظور نمودن الباقی آن به حساب صندوق ضمانت سپرده‌ها، در عمل فرآیندی بسیار پیچیده بوده که اجرای آن مستلزم وجود زیرساخت‌های نرم‌افزاری قوی و سامانه‌های عملیاتی دقیق می‌باشد که ملاحظات منفعت‌هزینه باید در آن لحاظ گردد. به‌عبارت دیگر مشابه با مفاد ماده (۸۹)، پیاده‌سازی سازوکارهای لازم جهت اعمال مراتب قانونی ذکر شده در این ماده نیز در عمل بسیار پیچیده و دشوار می‌باشد.</p>	بانک ملت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۸۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
امتیازاتی که در این طرح به بانک مرکزی داده شده با روح حاکمیت شرکتی منافات داشته، انگیزه بانکها را برای وصول مطالبات از بین می‌برد و از آنجا که بانکها اصل و سود سپرده‌ها را تضمین می‌کنند برخلاف مصالح سپرده‌گذاران و بانکها می‌باشد. ماده (۸۹) حذف شود.	بانک ملی
این ماده مبنی بر واریز جریمه به حساب بانک مرکزی و سپس استرداد بخشی از آن، موجب ایجاد بوروکراسی اداری و تأخیر در وصول بخشی از مطالبات بانکها می‌گردد که گردش پول را دچار مشکل می‌سازد. ضمن اینکه بهتر است بخش قابل استرداد مشخص شود و حداکثر زمان لازم جهت استرداد وجه نیز پیش‌بینی شود.	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
با توجه به اینکه در صورت عدم پرداخت تسهیلات در سررسید، منابع بانک درگیر می‌شود و ضرر و زیان به بانک می‌رسد، طبیعتاً جریمه متعلقه نیز باید به حساب بانک تسهیلات‌دهنده واریز شود به یک حساب ویژه نزد بانک مرکزی.	اکبر کشاورزیان
تعداد قراردادهای تسهیلات بانکی؛ فوق‌العاده زیاد می‌باشند و انجام این کار مطابق با سازوکار پیشنهادی در این مواد؛ به نظر عملیاتی نخواهد بود.	امیرحسین امین آزاد
نباید جریمه به بانک برگردد. جریمه باید ابزار الزام تأدیه بدهی بانک باشد و گرنه بانک از دیرکرد بازپرداخت تسهیلات نفع خواهد برد و چون درآمد بیشتری کسب می‌کند، راضی به تأخیر در بازپرداخت خواهد بود.	فتح‌اله تاری
لفظ بلافاصله در متن این ماده چه معنایی دارد. فرض ضمنی در این ماده آن است که مبلغ جریمه بیش از مبلغ سود تسهیلات است. بانک مرکزی بر چه مبنایی باید محاسبات مدنظر این ماده را انجام داده و بخشی از جریمه دریافتی را به بانک بازگرداند؟ انجام این محاسبات قاعدتاً به هر روشی زمانبر خواهد بود و مشمول لفظ بلافاصله نمی‌شود. نکته دیگر اینکه در این ماده بانک مرکزی حداکثر تا نرخ سود را به بانک بر می‌گرداند. این به معنای آن است که اگر به میزان سود به بانک باز گردانده نشود، بانک باید از سایر منابع هزینه‌های خود از جمله سود مشتریان را پوشش دهد.	مرتضی الهداد

ماده (۹۰)

دریافت جریمه موضوع ماده (۸۷) از گیرنده تسهیلات مادامی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده وی، کمتر از پنج درصد (۵٪) اصل تسهیلات دریافتی باشد، ممنوع است. اجرای این ماده، مانع از اعمال تنبیهات و محدودیت‌های بانکی و غیربانکی موضوع ماده (۹۴) نمی‌باشد.

تبصره - بانک مرکزی می‌تواند به منظور جبران عدم‌النفع بانک‌ها ناشی از اعمال ماده (۹۰)، تسهیلات‌گیرندگان را ملزم به تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده بنماید. صندوق در قبال اخذ سپرده مذکور موظف است معادل بدهی سررسید و پرداخت نشده هر مشتری (تا سقف پنج درصد (۵٪) تسهیلات مورد نظر)، به بانک، قرض‌الحسنه بدهد. تسهیلات قرض‌الحسنه که به این منظور توسط صندوق در اختیار بانک گذاشته می‌شود، حداکثر شش ماه پس از تاریخ سررسید آخرین قسط تسهیلات باید توسط بانک به صندوق برگردانده شود. درصدی از تسهیلات که باید نزد صندوق تودیع شود، متناسب با عملکرد تسهیلات‌گیرنده در بازپرداخت تسهیلات دریافتی قبلی وی و مطابق با دستورالعملی خواهد بود که با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در تسهیلات با مبالغ بالا برای تسهیلات‌گیرنده به صرفه است که همواره تسهیلات خود را زیر ۵ درصد غیرجاری حفظ کرده و از منابع بانک استفاده نماید.</p> <p>۲. تمامی وجوه تسهیلات غیرجاری از منابع سپرده‌گذاران است که بانک باید بابت آن به سپرده‌گذاران سود دهد. با اجرایی شدن حکم این ماده، بخشی از درآمد بانک از بین رفته و بانک در پرداخت سود سپرده‌گذاران دچار مشکل خواهد شد.</p> <p>۳. از آنجاکه پس از سررسید، از حیث شرعی سودی به تسهیلات سررسید شده و پرداخت نشده تعلق نمی‌گیرد، لذا مشتری می‌تواند با استفاده از این ماده همواره ۵ درصد تسهیلات را به صورت رایگان نزد خود نگه دارد، این موضوع باعث تضییع حقوق سپرده‌گذاران و سهامداران خواهد شد.</p>	بانک مرکزی
<p>۱. این تبصره با ماهیت، کارکرد و فلسفه وجودی صندوق ضمانت سپرده‌ها و ماهیت و کارکرد تسهیلات‌دهی در بانک‌ها و نحوه وصول مطالبات سازگار نبوده و موجب ایجاد سازوکار پیچیده و پرهزینه برای صندوق ضمانت سپرده‌ها و بانک‌ها می‌شود.</p> <p>۲. تسهیلات‌دهی جزو کارکردهای صندوق ضمانت سپرده‌ها نیست. اخذ سپرده و تسهیلات خاص بانک‌ها است.</p> <p>۳. بلوکه کردن بخشی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها با اهداف مدنظر طراحان در پیاده‌سازی موازین شرعی در شبکه بانکی کشور سازگار نیست.</p>	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
۱. ماده (۹۰) تشویق به تأخیر تا مرز ۵ درصد اصل تسهیلات است که در رقم‌های بزرگ قابل توجیه نیست. ۲. تبصره از آن جهت که باعث مسدود شدن بخشی از تسهیلات اعطایی می‌شود اشکال شرعی دارد. (پیشنهاد حذف کل ماده با تبصره‌اش)	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
ماحصل از مواد (۸۷) الی (۹۰) وجوهی که در اثر دیرپرداخت اصل و سود تسهیلات بعد از انقضای سررسید به ذمه استفاده‌کننده از تسهیلات قرار می‌گیرد جریمه نامیده شده و در ماده (۸۹) بخشی از آن را که حداکثر برابر نرخ سود تسهیلات می‌باشد برای بانک مباح دانسته است. اما ماده (۹۰) دریافت جریمه را برای ارقام کمتر از ۵ درصد اصل تسهیلات ممنوع اعلام داشته است. یعنی بانک‌ها نمی‌توانند برای دوران تأخیر پرداخت حتی برابر نرخ سود تسهیلات از مشتری وجهی را دریافت نمایند. در حالی که سپرده‌گذار برای تمامی مدت تودیع سپرده خود از سود بهره‌مند می‌گردد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
تبصره ماده (۹۰) در جبران این نقیصه سازوکاری را تدارک دیده است که نه دارای ضمانت اجرا برای تسهیلات‌گیرنده در جهت سپرده‌گذاری نزد صندوق است و نه توجهی به نحوه اجرای آن دارد و نه عنایتی به تعدد افتتاح حساب‌های قرض‌الحسنه با توجه به تعداد اقلام مطالبات معوق داشته است. آیا ساده‌تر آن نیست که برای ۵ درصد منظور در قانون نرخ سود تسهیلات به‌عنوان جریمه تعیین گردد و از افتتاح حساب‌های متعدد نزد صندوق تضمین سپرده‌ها، جلوگیری گردد و از الزام مشتری به تودیع سپرده نزد صندوق که فاقد هرگونه رابطه مالی با مشتری است خودداری گردد. قانون به‌منظور ایجاد تسهیل در امور تأسیس می‌شود نه برای افزایش پیچیدگی‌ها؟	
توضیح ماده (۸۹)	بانک اقتصاد نوین
تبصره ماده (۹۰) مبهم است. عدم‌النفع، اصطلاح درستی نیست و قانون اخذ آن را ممنوع کرده است (تبصره «۲» ماده (۵۱۵) قانون آیین دادرسی مدنی).	بانک انصار
مکانیسم در نظر گرفته شده در ماده (۹۰) مبنی بر عدم شمولیت جریمه تا زمانی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده بدهکار، کمتر از پنج درصد (۵٪) اصل تسهیلات دریافتی باشد، خلاف مصالح بانک و سپرده‌گذاران بوده و در عمل تشویق تسهیلات‌گیرندگان به عدم ایفای به‌موقع تعهدات آنهاست.	بانک تجارت

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. از آنجا که در بانکداری اسلامی پرداخت تسهیلات در قالب بعضی از عقود از جمله عقود مشارکتی اساساً خطرپذیر و با ریسک بالا بوده، تضمین سپرده‌ها و تأسیس نهادی با عنوان صندوق ضمانت سپرده که بخشی از سرمایه آن از طریق جرائم تأخیر مأخوذه از مشتریان بانک‌ها قرار است تأمین گردد، به نظر می‌رسد با موازین اسلامی منافات داشته باشد.</p> <p>۲. در این ماده صرفاً دریافت وجه التزام تا زمانی که مانده بدهی مشتری کمتر از ۵ درصد اصل بدهی باشد، ممنوع شده است. لکن در خصوص محاسبه و اخذ مبلغ مذکور پس از گذشتن بدهی مشتری از حد معین شده مسکوت مانده و جای ابهام دارد. همچنین اجرایی شدن مفاد این بند مبنی بر ممنوعیت دریافت جریمه تأخیر از تسهیلات‌گیرنده مادامی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده وی کمتر از ۵ درصد باشد و نیز ایجاد انواع سازوکارهای انگیزشی شامل مشوق‌ها و محدودیت‌های غیربانکی و بانکی موضوع ماده (۹۴)، علاوه بر اینکه دستاویزی برای برخی از تسهیلات‌گیرندگان برای عدم پرداخت بدهی خود در سررسید شده و بانک‌ها را در برنامه‌ریزی با مشکل مواجه خواهد نمود، در مغایرت با منافع بانک و سپرده‌گذاران نیز می‌باشد و به نظر می‌رسد راهکار ارائه شده در تبصره ذیل ماده مزبور نیز برای بانک‌ها چندان راهگشا نباشد. ضمن اینکه تمهید لحاظ شده در تبصره ماده (۹۰) نیز به منظور جبران عدم‌النفع بانک‌ها - تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها - رفتار یکسانی با کلیه تسهیلات‌گیرندگان اعم از خوش حساب و بدحساب خواهد داشت و فاقد قدرت بازدارندگی لازم برای بدهکاران بدحساب خواهد بود.</p> <p>در تبصره این ماده، الزام تسهیلات‌گیرندگان به تودیع بخشی از تسهیلات دریافتی نزد بانک مرکزی و اعطای قرض‌الحسنه از محل آن صندوق به بانک‌ها بابت بدهی مشتریان و الزام بانک‌ها به بازپرداخت وجه مربوطه حداکثر تا شش ماه پس از آخرین سررسید موجب تطویل فرآیند وصول و همچنین نارضایتی تسهیلات‌گیرندگان می‌گردد. بنابراین بهتر است جهت کاهش ریسک نقدینگی در بانک‌ها این مبالغ در خود بانک‌ها تودیع گردد.</p>	بانک رفاه کارگران
<p>۱. الزام تسهیلات‌گیرندگان به تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها، موضوع ماده (۹۰)، در عقود مشارکتی (عقود با بازدهی نامعین) با موازین قانونی و شرعی و ماهیت عقود مزبور، سازگار نیست.</p> <p>۲. ماده (۹۰) از حیث ارتباط بین میزان بدهی سررسید شده پرداخت نشده با اخذ جریمه موجه نمی‌باشد چرا که اخذ جریمه ضمانت اجرای عدم بازپرداخت بدهی در سررسید می‌باشد و سبب از بین بردن رغبت بدهکار به عدم بازپرداخت بدهی در فرض بالاتر رفتن نرخ تورم از نرخ سود می‌باشد.</p> <p>۳. تبصره ذیل ماده (۹۰) مغایر ماهیت تسهیلات بانکی اعطایی است. چرا که تسهیلات در قالب عقود اعطا می‌گردند و با عدم پرداخت بخشی از تسهیلات به متقاضی در قالب الزام به تودیع بخشی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها، زمینه عدم اجرا و تحقق عقد مورد نظر به میزان</p>	بانک سامان

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>تسهیلات تودیع شده و پرداخت نشده فراهم می‌گردد. لذا به همین میزان امکان اخذ سود بابت بخش تودیع شده تسهیلات از متقاضی وجود ندارد. به علاوه اعطای قرض الحسنه به بانک از محل تسهیلات پرداختی خود بانک و الزام بانک به بازپرداخت قرض الحسنه دریافتی که در واقع از محل منابع تجهیز شده خود بانک می‌باشد موجه نیست.</p>	
<p>طبق ماده (۹۰) شناسایی جریمه تأخیر پرداخت تسهیلات تا زمانی که «جریمه بدهی سررسید شده و پرداخت نشده» مشتری به ۵ درصد از اصل دریافتی نرسد، ممنوع است. اگر این جریمه به عنوان ضمانت اجرا برای بازپرداخت تسهیلات لحاظ شده است، در واقع به مشتری این پیام را می‌دهیم که می‌تواند همواره پنج درصد از منابع تسهیلات را نزد خود نگهدارد، در این صورت می‌توان انتظار داشت که مشتری عقلایی با توجه به ارزش زمانی پول همواره ۵ درصد از تسهیلات را به موقع بازپرداخت نکند، در اثر این امر می‌توانیم پیش‌بینی کنیم که در بهترین حالت نسبت مطالبات غیرجاری بانک هیچگاه از عدد ۵ درصد کمتر نخواهد شد.</p> <p>در تبصره این ماده نیز پیش‌بینی شده که به منظور جبران عدم‌المنفع بانک‌ها از اجرای ماده (۹۰)، تسهیلات‌گیرندگان برخی از تسهیلات را نزد صندوق ضمانت سپرده تودیع نمایند تا در صورت عدم بازپرداخت تا سقف ۵ درصد از تسهیلات به بانک، قرض الحسنه پرداخت شود. در واقع این تبصره پاسخی است به ارائه مواد (۸۹) و (۹۰) که با توجه به عدم لزوم وجود آنها، وجود این تبصره نیز زیر سؤال می‌رود. در واقع قانونگذار با گنجاندن این موارد در حال تحمیل بار مالی جدید به همه گردانندگان بازار پول است. از طرفی بخشی از درآمد مشاع بانک که متعلق به سپرده‌گذاران و بانک است در قالب پرداخت به صندوق ضمانت سپرده از بین می‌رود، از طرف دیگر با ملزم کردن تسهیلات‌گیرنده به تودیع درصدی از وام نزد صندوق ضمانت سپرده در حال افزایش نرخ مؤثر تأمین مالی برای تسهیلات‌گیرندگان است.</p>	بانک سرمایه
<p>۱. تعیین ۵ درصد حد مطالبات غیرجاری برای اعمال جریمه تأخیر در ماده (۹۰)، تمایل تسهیلات‌گیرندگان برای بازپرداخت اقساط را کاهش می‌دهد و به دلیل اختلال در بازگشت منابع بانک، امکان ایفای تعهدات بانک در مقابل سپرده‌گذاران را با ریسک مواجه می‌سازد. به نظر می‌رسد آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های موجود، کارایی لازم را دارند.</p> <p>۲. در تبصره ذیل ماده (۹۰)، بخشی از تسهیلات اعطایی بانک‌ها با واسطه صندوق ضمانت سپرده‌ها، بدون توجه به اهلیت اعتباری گیرندگان تسهیلات مسدود می‌گردد. این در حالی است که در ماده (۶۴) الزام به مسدودی بخشی از تسهیلات ممنوع اعلام گردیده است.</p>	بانک صنعت و معدن

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>اولاً وجود این ماده اول موجب ایجاد خطر اخلاقی می‌شود و کلیه بدهکاران بانکی منتظر خواهند ماند تا سقف بدهی آنها به ۵ درصد برسد و سپس اقدام به بازپرداخت کنند. ثانیاً پیچیدگی زیاد این ماده در ارتباط با مشتریان، بانک‌ها و صندوق ضمانت سپرده می‌تواند فسادزا باشد و ثالثاً با وجود تنبیهات و اعتبارسنجی مناسب که در سایر مواد طرح نیازی به چنین حکمی نیست؛ لذا پیشنهاد می‌شود ماده (۹۰) و تبصره آن حذف شود.</p>	بانک قرض‌الحسنه رسالت
<p>ماده (۹۰) طرح در خصوص ممنوعیت دریافت تأخیر جریمه تأدیه از گیرنده تسهیلات مادامی که جمع بدهی سررسید شده و پرداخت نشده وی کمتر از پنج درصد اصل تسهیلات دریافتی باشد، اقدامی ضدانگیزه برای پرداخت به‌موقع اقساط تسهیلات از سوی مشتریان بانک، حداقل تا سقف مقرر شده مذکور بوده و در نتیجه در بخش مشتریان خوش حساب نیز، تسهیلات پرداختی بانک‌ها معوق خواهد شد.</p>	بانک مسکن
<p>۱. در ماده (۹۰) برای عدم دریافت جریمه برای بدهکاران بانکی، مشوقی در نظر گرفته شد که پیشنهاد سازوکارهایی جهت الزام بدهکاران بانک‌ها به پرداخت به‌موقع تسهیلات نیز در راستای اهداف اقتصاد مقاومتی می‌تواند در این طرح پیش‌بینی گردد.</p> <p>۲. اعلام دقیق نرخ خسارت تأخیر تأدیه (جریمه تأخیر) انواع اعتبارات اسنادی وارداتی/بروات (اعم از دیداری، مدت‌دار) و همچنین تسهیلات و ضمانتنامه‌های ارزی (از محل ریفاینانس و صندوق توسعه ملی و...).</p>	بانک ملت
<p>۱. در این ماده ممنوعیت اخذ جریمه از بخشی از مطالبات باعث می‌شود که افراد متقلب و سودجو به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که عملاً معادل ۵ درصد اصل تسهیلات از مطالبات بانک همیشه لاوصول باقی بماند. ضمن اینکه رعایت این امر از طریق سیستم متعذر بوده و همین امر موجب طرح دعاوی متعدد علیه بانک‌ها و سیل آرای ابطال عملیات اجرایی و ابطال اسناد املاک تملیکی می‌گردد که امنیت وصول مطالبات و فروش املاک تملیکی را از بین می‌برد. بدیهی است ۵ درصد اصل تسهیلات در تسهیلات کلان رقم قابل توجهی می‌باشد که می‌تواند انگیزه سوءاستفاده قرار گیرد.</p> <p>۲. تبصره این ماده مبنی بر تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده‌ها موجب می‌شود هزینه تمام شده طرح بالا رفته و طرح فاقد توجیه اقتصادی شود. با توجه به اینکه برنامه‌نویسی طرح بر مبنای کل تسهیلات صورت می‌گیرد، لذا خروج بخشی از تسهیلات از محل مصرف باعث عدم خاتمه طرح و تحمیل طرح‌های ناقص به بدنه اقتصادی جامعه می‌شود. ضمن اینکه این الزام موجب می‌شود که تحقق دین نسبت به کل رقم قرارداد محل نزاع قرار گیرد.</p>	معاونت حقوقی بانک کشاورزی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
به نظر می‌رسد مطابق این ماده اعطای جریمه تأخیر به تسهیلات، صرفاً تابعی از زمان سررسید شدن و عدم پرداخت تسهیلات نبوده و تابعی از درصد تسهیلات سررسید شده پرداخت نشده به کل تسهیلات، نیز می‌باشد که موضوع را از منطق بانکی خارج می‌نماید. تبصره ماده (۹۰): به نظر می‌رسد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران فارغ از تسویه تسهیلات توسط تسهیلات گیرنده، پس از ۶ ماه از سررسید آخرین قسط، تسهیلات قرض الحسنه اعطایی خود را بازپس خواهد گرفت که فاقد توجیه می‌باشد.	اکبر کشاورزبان
تعداد قراردادهای تسهیلات بانکی؛ فوق العاده زیاد می‌باشند و انجام این کار مطابق با سازوکار پیشنهادی در این مواد؛ به نظر عملیاتی نخواهد بود.	امیرحسین امین آزاد
این همان بالا بردن نرخ سود تسهیلات است که وضعیتی بدتر از وضع جاری را به وجود می‌آورد. همان کاری که برخی بانکها در حال حاضر انجام می‌دهند و مورد اعتراض همه، غیر از بانکها است.	فتح اله تاری
قید شود کمتر از ۱ درصد. تبصره «۲»- در صورت بازپرداخت تسهیلات در سررسید مقرر توسط تسهیلات گیرنده معادل مبلغ توزیع شده در صندوق ضمانت سپرده به نرخ سود پرداختی توسط تسهیلات گیرنده به او سود پرداخت شود.	محسن حاجی بابا
طبق تبصره ذیل این ماده، بانک مرکزی می‌تواند به منظور جبران عدم‌النفع بانکها که به دلیل عدم دریافت جریمه دیرکرد بازپرداخت تسهیلات به شرطی که که اقساط معوق بیش از ۵ درصد اصل تسهیلات اخذ شده نباشد، تسهیلات گیرندگان را ملزم به تودیع درصدی از تسهیلات نزد صندوق ضمانت سپرده بنماید. با توجه به حجم بوروکراسی که در این اقدام برای بانکها تعریف می‌شود و اینکه باید آیین‌نامه‌ای برای آن تدوین شود همچنین وجود فرآیند اعتبارسنجی متقاضیان، پیشنهاد می‌شود این تبصره حذف شود.	مرتضی اله‌داد

ماده (۹۱)

بدهکار در صورت تأخیر در پرداخت بدهی خود به بانک، صرفاً موظف به بازپرداخت اصل بدهی و پرداخت جریمه موضوع ماده (۸۷) است. دریافت هرگونه سود یا کارمزد علاوه بر جریمه، از تسهیلات گیرنده‌ای که مشمول جریمه تأخیر شده (صرفاً نسبت به همان بخش از بدهی که مشمول جریمه شده)، یا ضامن وی، ممنوع است. همچنین اخذ سود از سود، سود از جریمه، جریمه از جریمه و جریمه از سود مطلقاً ممنوع است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در عبارت «بازپرداخت اصل بدهی» در سطر دوم، منظور از اصل بدهی چیست؟ یعنی اگر مشتری در بازپرداخت بدهی خود در سررسید تأخیر داشته باشد، سود تسهیلات قبلی اعطایی قابل مطالبه نیست؟ در تسهیلات با بازدهی معین، بدهی مشتری مشتمل بر اصل و سود است. بنابراین حذف سود از بدهی، با ماهیت شرعی عقود سازگار نیست. لذا چنانچه در سررسید مشتری بدهی خود را پرداخت نکند، این بدهی شامل اصل و سود می‌شود و پس از سررسید سودی به آن تعلق نمی‌گیرد، بلکه فقط وجه التزام تأخیر تأدیه دین تعلق می‌گیرد.</p> <p>۲. در عقود با بازدهی معین، در صورت سررسید شدن تسهیلات و عدم بازپرداخت توسط مشتری در برخی از اوقات بانک ناچار می‌شود که مطالبات خود را امهال نماید. بدیهی است در چنین مواردی یا باید سود و وجه التزام تأخیر تأدیه دین دریافت گردد و اصل بدهی در قالب عقد جدیدی امهال گردد یا این که در صورت عدم امکان وصول سود از مشتری، مانده بدهی مشتری شامل اصل و سود (با فرض این که جریمه از مشتری وصول شود) باید مبنای اعطای تسهیلات جدید امهال قرار گیرد، این امر با مفاد ماده (۹۱) در تناقض است.</p> <p>۳. چنین حکمی تسهیلات گیرندگان را تشویق به عدم پرداخت تسهیلات به بانک می‌نماید. زیرا در صورتی که مشتری اقساط خود را به موقع پرداخت کند باید اصل و سود را پرداخت نماید در حالی که با این حکم در صورتی که مشتری در سررسید بدهی خود را پرداخت نکند، فقط باید اصل را پرداخت کند.</p>	بانک مرکزی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۴. در استانداردها و رویه‌های بین‌المللی و از جمله در نظام بانکی کشور، به بدهی سررسید گذشته سودی تعلق نمی‌گیرد، بلکه فقط مشمول وجه التزام تأخیر تأدیه دین می‌شود. از این رو درج چنین عباراتی در قانون ضمن این که با ادبیات به کار گرفته شده در شأن قانونگذاری نیست، قانون‌نویسی برای رویه‌های بدهی جاری و بین‌المللی بانکی است.</p> <p>۵. هنگامی که در قانون بیان می‌شود که چه مواردی قابل دریافت است، طبیعی است مواردی خارج از آن مجاز نمی‌باشد. از این نظر دیگر ضرورتی ندارد که تأکید شود که چه مواردی قابل دریافت نیست و درج آن فقط موضوع را پیچیده می‌کند.</p>	
<p>قسمت علامت زده شده در ماده (۹۱) باعث ابهام در محتوا می‌شود و بدون آن عبارت گویاتر است.</p> <p>بدهکار در صورت تأخیر در پرداخت بدهی خود به بانک، صرفاً موظف به بازپرداخت اصل بدهی و پرداخت جریمه موضوع ماده (۸۷) است. دریافت هرگونه سود یا کارمزد علاوه بر جریمه، از تسهیلات گیرنده‌ای که مشمول جریمه تأخیر شده (صرفاً نسبت به همان بخش از بدهی که مشمول جریمه شده) یا ضامن وی، ممنوع است. همچنین اخذ سود از سود، سود از جریمه، جریمه از جریمه و جریمه از سود مطلقاً ممنوع است.</p>	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
<p>در باب ماده (۹۱) باید پذیرفت که بدهی سررسید شده و پرداخت نشده مشتری یک طلب واحد است و نمی‌توان آن را به دو بخش جدا از هم، اصل و سود تلقی نمود و برای آن حکم ماده (۹۱) را جاری ساخت. این طلب بخشی یا تمامی وجه ناشی یک معامله است نه یک قرض و بهره که آن را از هم تفکیک نمود. پس اخذ جریمه باید به طلب تعلق گیرد که این طلب قرض نیست. در عین حال عدم امکان اخذ سود مغایر مفاد ماده (۸۷) همین طرح می‌باشد که گیرنده تسهیلات را ملزم به بازپرداخت اصل و سود متعلقه دانسته است.</p> <p>به تعبیر دیگر اگر این طلب در سررسید وصول شود تبعات مالی آن بیشتر از تبعات مالی روشی است که در این ماده آمده است. با روش منظور شده، متخلف تشویق به تکرار تخلف خواهد شد.</p>	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
<p>در ماده (۹۱) اشاره شده: دریافت هرگونه سود یا کارمزد علاوه بر جریمه، از تسهیلات‌گیرنده‌ای که مشمول جریمه تأخیر شده (صرفاً نسبت به همان بخش از بدهی که مشمول جریمه شده) یا ضامن وی ممنوع است. همچون اخذ سود از سود، سود از جریمه، جریمه از جریمه و جریمه از سود مطلقاً ممنوع است.</p>	بانک اقتصاد نوین

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر/ ماده (۹۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>اخذ سود مرکب مغایر قوانین شرعی بوده و ممنوعیت آن به درستی اشاره شده است. لکن عدم دریافت سود یا کارمزد علاوه بر جریمه منطقی به نظر نمی‌رسد. اعمال چنین رویه‌ای ضمن مغایرت با هدف اصلی قانون مبنی بر حفظ منافع سپرده‌گذاران هزینه تحمل شده به تسهیلات‌گیرندگان جهت عدم پرداخت بدهی را کاهش داده که می‌تواند منجر به تشدید مطالبات معوق بانک‌ها شود.</p>	
<p>ماده (۹۱) خیلی روشن و دقیق نیست. زیرا منظور از عبارت اصل بدهی در سطر اول معلوم نیست. اولاً منظور از اصل بدهی مبلغ تسهیلات است یا شامل اصل و سود نیز می‌شود؟ ثانیاً پرداخت جریمه شامل اصل مبلغ تسهیلات می‌شود یا شامل اصل و سود؟ ثالثاً پرداخت جریمه و نحوه آن در عقود مبادله‌ای و مشارکتی دقیقاً مشخص نیست؟ رابعاً پرداخت جریمه به اصل و سود قطعی شده تعلق می‌گیرد یا شامل سود تحقق نیافته و احتمالی نیز می‌گردد؟</p>	بانک انصار
<p>ماده (۹۱) دلالت صریح بر عدم امکان اخذ سود توسط بانک دارد که کاملاً مغایر ماده (۸۷) همین طرح پیشنهادی مبنی بر الزام‌گیرنده تسهیلات به بازپرداخت اصل سود و تسهیلات می‌باشد. همچنین آن قسمت از ماده (۹۱) که دلالت بر منع دریافت جریمه از سود دارد نیز سبب عدم امکان اخذ وجه التزام از اصل و سود تا سررسید تسهیلات خواهد گردید. لذا چنانچه نرخ جریمه از نرخ سود کمتر باشد در این صورت نتیجه این خواهد شد که منابع بانک بعد از سررسید تسهیلات با نرخ جریمه‌ای کمتر از نرخ سود در اختیار مشتری باقی می‌ماند که نهایتاً سبب تشویق‌گیرندگان تسهیلات به عدم بازپرداخت بدهی خود و ضرر سپرده‌گذاران بانک می‌گردد.</p>	بانک سامان
<p>در خصوص ماده (۹۱) لازم به ذکر است طبق مواد قبلی عقود به دو دسته عقود با بازدهی معین (مبادله‌ای) و عقود با بازدهی نامعین (مشارکتی) تقسیم گردیده‌اند. در عقود با بازدهی معین سود جزئی قسط و بدهی مشتری می‌باشد و به واسطه عدم پرداخت، مشمول جریمه تأخیر تأدیه بر مبنای کل قسط خواهد بود در حالی که ماده (۹۱) صریحاً جریمه را مختص اصل بدهی قرار داده است. همچنین در عقود مشارکتی نیز در فرض عدم انجام تعهدات از سوی شریک خسارت مربوطه صرفاً ناظر بر اصل بدهی نبوده و سود مورد انتظار بانک که همان ارزش افزوده سرمایه‌گذاری بانک می‌باشد را در پی دارد و در واقع اختصاص جریمه تأخیر به اصل بدهی برخلاف مصالح و منافع بانک و در نهایت سپرده‌گذاران خواهد بود.</p>	بانک صادرات
<p>در ماده بیان شده «همان بخشی از بدهی»، که به نظر با بحث حال شدن دیون در تعارض می‌باشد.</p>	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. به موجب ماده (۹۱): «بدهکار در صورت تأخیر در پرداخت بدهی خود به بانک، صرفاً موظف به بازپرداخت اصل بدهی و پرداخت جریمه موضوع ماده (۸۷) است. دریافت هرگونه سود یا کارمزد علاوه بر جریمه، از تسهیلات گیرنده‌ای که مشمول جریمه تأخیر شده (صرفاً نسبت به همان بخش از بدهی که مشمول جریمه شده)، یا ضامن وی، ممنوع است. همچنین اخذ سود از سود، سود از جریمه، جریمه از جریمه و جریمه از سود مطلقاً ممنوع است.» با توجه به اینکه در عقود مشارکتی سود محقق شده در سررسید، جزء بدهی مشتری محسوب می‌شود و در عقود مبادله‌ای نیز سود در زمان انعقاد قرارداد محقق شده است؛ لذا اخذ جریمه تأخیر از بدهی مشتری شامل اصل و سود شرعاً و قانوناً بلاشکال بوده و ماده (۸۷) طرح نیز، جریمه تأخیر تأدیه را نسبت به تخلف در تأدیه «اصل و سود تسهیلات اعطایی یا تعهدات ایجاد» مقرر نموده است؛ بنابراین «بدهی» مذکور در سطر اول ماده (۹۱) نیز اعم از اصل و سود است؛ لذا مفاد سطر اخیر ماده (۹۱) در مورد ممنوع بودن «جریمه از سود» با ماده (۸۷) همین طرح و مقررات جاری کشور مغایرت دارد و نیاز به تصریح واژه بدهی به «بدهی شامل اصل و سود تسهیلات اعطایی یا تعهدات ایجاد» و همچنین حذف «جریمه از سود» در انتهای ماده (۹۱) ضروری به نظر می‌رسد.</p> <p>۲. براساس ماده (۹۱) طرح مزبور، تحریم اخذ جریمه تأخیر از سود، حداقل برای عقود مبادله‌ای که سود جزئی از ارزش کالای موضوع تسهیلات می‌باشد، نادرست و مخالف با ذات و ماهیت این عقود است. طبق مفاد این ماده، اخذ سود از سود و جریمه از سود ممنوع اعلام شده که منجر به محدودسازی هر چه بیشتر کانال درآمدی بانک‌ها می‌گردد. از طرفی این امر در برخی موارد از جمله تسهیلات مشارکت مدنی قابل تبدیل به فروش اقساطی با توجه به عدم توان بازپرداخت کل سود دوران مشارکت در پایان دوران مشارکت، می‌بایست مستثنا گردد. علی‌ایحال با توجه به نظارت شورای فقهی بر دستورالعمل اجرایی و نحوه حسابداری عقود طبق مفاد ماده (۸۵)، تشخیص این امر همواره می‌بایست در اختیار شورای مزبور بوده و حسب شرایط خاص تصمیمات مقتضی اتخاذ گردد.</p>	بانک ملت
<p>بدهکار در صورت تأخیر در پرداخت بدهی خود به بانک، صرفاً موظف به بازپرداخت اصل بدهی و پرداخت جریمه است، همان‌گونه که تصدیق خواهید فرمود، عدم پرداخت تسهیلات غیر جاری علاوه بر مشکلات عدیده، منابع بانک را محدود و بالطبع از پرداخت تسهیلات جدید و دریافت سود و پرداخت آن به سپرده‌گذار نیز جلوگیری می‌نماید. همچنین در عقود مبادله‌ای اصل و سود میزان ثمن و در عقود مشارکتی نیز سود پیش‌بینی شده در تعهد مشتری است.</p>	اکبر کشاورزبان

ماده (۹۲)

کلیه مراجع قضایی و دواير اجرایی ثبت و دفاتر اسناد رسمی مکلفند براساس مفاد اسناد و قراردادهای تنظیمی نسبت به صدور حکم و اجرائیه و وصول مطالبات، شامل اصل و جریمه متعلقه، حسب درخواست بانک اقدام نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
به جای عبارت «اصل و جریمه» عبارت «کلیه دیون به انضمام سود، وجه التزام ناشی از عدم ایفای تعهد، هزینه‌های ثبتی، اجرایی، دادرسی، وکالت و خسارات» جایگزین شود. ضمن این که مبلغ موارد مذکور باید توسط بانک اعلام شود.	بانک مرکزی
در این ماده از آنجا که سود تسهیلات نیز قسمتی از مانده بدهی مشتری و مورد مطالبه بانک‌ها می‌باشد، بنابراین در اجرائیه صادره بایستی علاوه بر اصل و جریمه مورد مطالبه، سود نیز توسط کلیه مراجع قضایی و دواير اجرایی ثبت و دفاتر اسناد رسمی لحاظ گردد.	بانک رفاه کارگران
۱. در ماده (۹۲) عبارت «شامل اصل و جریمه متعلقه» باید به عبارت «شامل اصل و سود اعم از سود تعیین شده در عقود با بازدهی معین و سود هدفگذاری شده در عقود با بازدهی نامعین تا سررسید و جریمه متعلقه» اصلاح شود. ۲. ماده (۹۲) به طور ضمنی بر عدم قابلیت وصول سود توسط بانک‌ها دلالت دارد.	بانک سامان
- حذف عبارت «دواير اجرایی ثبت و دفاتر اسناد رسمی» و جایگزینی آن با عبارت «قانونی» و همچنین اضافه کردن «حق الوکاله و سایر هزینه‌های مربوطه» - دو تبصره نیز به ماده مذکور اضافه شود.	بانک ملی
ماده (۹۲) پیشنهادی - در صورت تصویب این قانون و از تاریخ تنظیم قرارداد اعطای تسهیلات کلیه مراجع قضایی و قانونی مکلفند براساس مفاد اسناد و قراردادهای تنظیمی نسبت به صدور حکم و اجرائیه و وصول مطالبات، شامل اصل و جریمه متعلقه، حق الوکاله و سایر هزینه‌های مربوطه، حسب درخواست بانک اقدام نمایند.	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>تبصره «۱» پیشنهادی - در راستای تسریع در وصول مطالبات، بانکها مکلف به تشکیل واحد اجرائیات به منظور صدور اجرائیه و ابلاغ آن وصول مطالبات از محل وثایق و تضمینات مأخوذه بوده و یا سایر اموال و دارایی‌های متعهدین می‌باشند. کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور و ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و سایر قوانین قبلی و بعدی از جمله نیروی انتظامی، ادارات ثبت و شهرداری‌ها مکلف به همکاری و توقیف اموال و انتقال آن می‌باشند. متخلفین از اجرای این ماده علاوه بر جبران مطالبات، خسارات و هزینه‌های وارده، به انفصال موقت از سه ماه تا شش ماه محکوم می‌گردند. ضمناً سازمان امور مالیاتی نیز مکلف است کلیه اطلاعات جمع‌آوری شده مزبور در سامانه موضوع ماده (۱۶۹) مکرر، اصلاحیه ۱۳۹۴/۴/۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم را بنابه درخواست واحد اجرائیات، در اختیار بانکها قرار دهد. آیین‌نامه اجرای این ماده ظرف حداکثر سه ماه به پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت وزیران به بانکها ابلاغ خواهد شد.</p> <p>تبصره «۲» پیشنهادی - اقدامات فوق مانع از اختیار بانکها در اعمال ماده (۳۴) قانون ثبت و آیین‌نامه اجرای مفاد اسناد رسمی الاجرا نمی‌باشد.</p>	
<p>تبصره - در هر صورت بانکها نمی‌توانند رأساً بدون طی کردن مسیر معمول و قانونی قضایی اقدام به اجرای ماده (۹۲) نمایند.</p>	محسن حاجی بابا

ماده (۹۳)

امهال یا اعطای تسهیلات جدید به اشخاصی که تسهیلات غیرجاری داشته باشند، تابع ضوابط اعلامی از سوی بانک مرکزی است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر/ ماده (۹۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۹۳) به موضوع امهال اشاره شده است. یکی از مشکلات و چالش‌های مهم در حوزه بانکداری بحث امهال است که لازم است تدابیر جدی درباره آن در قانون اتخاذ شود. چرا که در ذیل عنوان امهال تخلف زیادی صورت می‌گیرد. برای جلوگیری از مفسده‌های احتمالی پیشنهاد می‌شود تعریف امهال و ضوابط کلی آن در قانون مورد اشاره قرار گیرد. توجه به این نکته لازم است که برخی از انواع امهال از مصادیق ربا تلقی می‌شوند مثل تمدید مهلت در قبال ادامه قرارداد بدون اضافه و یا امهال در قالب تهاتر و.... به هر حال مسئله به این مهمی باید با دقت بیشتری در اختیار بانک مرکزی قرار داده شود، چرا که احتمال سوءاستفاده و اعمال سلايق به‌طور جدی در این مسئله وجود دارد.	بانک انصار
در ماده (۹۳) عبارت «تسهیلات غیرجاری» به «بدهی غیرجاری» اصلاح گردد.	بانک سامان

ماده (۹۴)

بانک مرکزی موظف است ظرف مدت شش ماه از تاریخ ابلاغ این قانون، دستورالعمل شیوه‌های ممانعت از تأخیر در بازپرداخت اقساط تسهیلات را با استفاده از انواع سازوکارهای انگیزشی شامل انواع مشوق‌ها و محدودیت‌های غیربانکی و بانکی (از جمله محدودیت در ارائه خدمات بانکی، کاهش رتبه اعتباری تسهیلات گیرنده و...) تهیه و به تصویب هیئت نظارت یا سایر مراجع ذیصلاح برساند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۴)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک مرکزی	۱. در مقررات فعلی، موارد مربوط به نحوه وصول مطالبات غیر جاری و تشویق‌ها و تنبیهات دیده شده است و ضرورتی به ذکر مجدد آنها در قانون نیست. ۲. محدودیت‌های غیربانکی در مواردی که مورد استفاده واقع شده است، تاکنون نتوانسته به‌عنوان یک مانع بازدارنده عمل نماید.
فتح‌اله تاری	باز هم قانونگذار باید مصادیق را تعیین کند و به دیگران واگذار نکند.

ماده (۹۵)

اگر اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی به حکم دادگاه ثابت شده باشد، از تاریخ صدور حکم اعسار یا ورشکستگی به بعد، جریمه موضوع ماده (۸۷) این قانون از گیرنده تسهیلات دریافت نخواهد شد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر/ ماده (۹۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. عدم امکان مطالبه جریمه تأخیر سهم صندوق ضمانت سپرده‌ها از اشخاصی که اعسار یا ورشکستگی آنها به حکم دادگاه ثابت شده است، موجب سوءاستفاده تسهیلات‌گیرندگان مبنی بر اعلام ورشکستگی‌های صوری و اتلاف منابع و نهایتاً تحمیل زیان به ذینفعان بانک‌ها از جمله سپرده‌گذاران می‌شود. متأسفانه در شرایط کنونی حاکم بر کشور که ایجاد و تأسیس اشخاص حقوقی به سهولت و با هزینه کم امکان‌پذیر است، تصویب ماده مزبور می‌تواند اشخاص حقیقی دارای سوءنیت را ترغیب به ایجاد شخص حقوقی، دریافت مبالغ معتنا بهی تسهیلات و تعهدات و نهایتاً اعلام ورشکستگی نماید. لذا ماده مزبور بیش از آن که در راستای حمایت از اشخاص معسر و ورشکسته باشد، تالی فاسد داشته و به کلاهبرداری اشخاص حقیقی در قالب اشخاص حقوقی دامن خواهد زد.</p> <p>۲. به‌منظور جلوگیری از محاسبه جریمه بعد از صدور حکم دادگاه، لازم است مرجع قضایی بانک‌ها را به طریق مقتضی از صدور احکام ورشکستگی آگاه نماید.</p> <p>۳. به‌منظور جلوگیری از تضییع حقوق سپرده‌گذاران، لازم است در احکام ورشکستگی صادره، بازپرداخت مطالبات بانک‌ها از شخص ورشکسته شده در اولویت قرار گیرد.</p>	بانک مرکزی
در ماده (۹۵)، اعسار و ورشکستگی نباید به تقلب یا تقصیر باشد، در غیر این صورت حذف اخذ جریمه موجد افزایش مطالبات معوق بانک خواهد گردید.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
پیشنهاد می‌شود به‌منظور حفظ حقوق و منافع بانک‌ها، صراحتاً در این ماده مشخص شود که منظور از جریمه صرفاً خسارت تأخیر تأدیه است تا بانک‌ها قادر به وصول سود تسهیلات اعطایی خود از بدهکار ورشکسته باشند.	بانک تجارت
قطعیت یا عدم قطعیت حکم اعسار موضوع ماده (۹۵)، تصریح نشده است.	بانک سامان
متن ماده مزبور در قانون تجارت نیز بیان گردیده اصلاح می‌باشد به جهت عدم تفسیر حذف گردد.	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>در ماده (۹۵) مقرر می‌گردد: «... از تاریخ صدور حکم اعسار یا ورشکستگی به بعد جریمه موضوع ماده (۸۷) این قانون از گیرنده تسهیلات دریافت نخواهد شد». علاوه بر قید «تسهیلات»، انواع دیگر تعهداتی که موجب ایجاد مطالبات بانک‌ها از مشتریان می‌گردد را در بر نمی‌گیرد؛ اشکال اساسی این ماده در نظر گرفتن «تاریخ صدور حکم» و نه تاریخ توقف برای ورشکستگی است؛ صرف‌نظر از اینکه قطعیت حکم مهم است؛ حسب قانون و رویه قضایی جاری، در احکام ورشکستگی «تاریخ توقف» ورشکسته تعیین می‌شود که قاعداً قبل از تاریخ صدور حکم (و غالباً با فاصله زمانی بسیار زیاد چندین ساله و حتی در مواردی بالغ بر ۱۰ سال و در موارد بسیار نادر که در متن دادنامه تاریخ توقف مورد لحوق حکم واقع نشده که ناگزیر؛ تاریخ صدور حکم، تاریخ توقف محسوب می‌گردد). است و اصولاً حکم ورشکستگی، اعلامی است و اثر قهرایی دارد؛ لذا اساس ماده (۹۵) طرح، ایراد داشته و اصلاح آن به‌منظور پذیرش «تاریخ توقف» ورشکسته به‌عنوان ملاک عدم اخذ جریمه تأخیر تأدیه و همچنین شمول انواع تسهیلات و خدمات بانکی، ضروری است. با التفات به مراتب فوق‌الاشعار در رویه جاری مراجع قضایی، که تاریخ توقف ورشکسته در مواردی به‌طور مثال ۱۰ سال قبل از صدور حکم ورشکستگی اعلام گردیده؛ این موضوع علاوه بر اینکه با منافع بستانکاران اشخاص ورشکسته منافات دارد، به‌لحاظ منطق حقوقی و مقتضیات زمان و امور اقتصادی و تجارت نیز به صلاح جامعه به‌طور کلی و اقتصاد کشور به‌طور خاص نمی‌باشد؛ لذا پیشنهاد می‌گردد الزام قانونی جهت اعلام تاریخ توقف، حداکثر ۳ ماه قبل از تاریخ صدور احکام ورشکستگی در قوانین مربوطه پیش‌بینی گردد.</p> <p>در ماده (۹۵)، اعلام گردیده است «اگر اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی به حکم دادگاه ثابت شده باشد، از تاریخ صدور حکم اعسار یا ورشکستگی به بعد، جریمه موضوع ماده (۸۷) این قانون از گیرنده تسهیلات دریافت نخواهد شد» در این خصوص به موضوع عدم‌النفع بانک اشاره نگردیده است.</p>	بانک ملت
<p>این ماده بازه زمانی رسیدگی به پرونده اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی را در نظر نمی‌گیرد. به‌عبارت دیگر، چنانچه شخصی حکم اعسار یا ورشکستگی از دادگاه دریافت نماید، همچنان مشمول جریمه ماده (۸۷) برای بازه زمانی عدم پرداخت اقساط تا صدور حکم، خواهد بود.</p>	مرتضی اله‌داد

ماده (۹۶)

در قراردادهای اعطای تسهیلات، تمامی تسهیلات‌گیرندگان و همچنین ضامن و راهن ثالث، متضامناً مسئول اجرای تعهدات قراردادی می‌باشند. در صورت اثبات اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی، سایر متعهدین کماکان مکلف به ایفای تعهدات، مطابق با قرارداد منعقد و مفاد این قانون می‌باشند مگر این که اعسار یا ورشکستگی آنان نیز به حکم دادگاه اثبات شده باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>با توجه به اینکه ضمانت‌های مطرح در تسهیلات بانکی از نظر برخی مراجع ضمانت شرعی محسوب نمی‌شوند لازم است در ضمن عقد خارج لازمی شرط شود. متن به صورت زیر اصلاح شود:</p> <p>در قراردادهای اعطای تسهیلات، تمامی تسهیلات‌گیرندگان و همچنین ضامن و راهن ثالث، <u>ضمن عقد خارج لازم متضامناً</u> مسئول اجرای تعهدات قراردادی می‌باشند. در صورت اثبات اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی، سایر متعهدین کماکان مکلف به ایفای تعهدات، مطابق با قرارداد منعقد و مفاد این قانون می‌باشند مگر این که اعسار یا ورشکستگی آنان نیز به حکم دادگاه اثبات شده باشد.</p>	<p>مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی</p>
<p>ایراد این ماده آن است که راهن ثالث و ضامن را نسبت به اجرای تعهدات قراردادی مسئول قرار داده است.</p> <p>مطابق ماده (۶۸۴) قانون مدنی: «عقد ضمان عبارت است از این که شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است به عهده بگیرد».</p> <p>و مطابق ماده (۷۷۱) قانون مدنی: «رهن عقدی است که به موجب آن مدیون مالی را برای وثیقه به داین می‌دهد».</p> <p>همان‌طور که ملاحظه می‌شود عقود ضمان و رهن (ولو با لحاظ تغییرات انجام شده در طرح اخیر در خصوص رهن بانکی) در راستای تضمین وصول دین به وجود می‌آیند که در صورت عدم پرداخت دین توسط متعهد اصلی، بتوان دین را از ضامن مطالبه یا از رهنه استیفا نمود؛ لذا صحیح نیست که تمام تعهدات قراردادی برعهده راهن و ضامن نهاده شود، زیرا در صورتی که موضوع قرارداد انجام فعلی برعهده متعهد قرارداد باشد، انجام فعل را نمی‌توان ضمانت نمود یا برای انجام آن رهن داد. با توجه به توضیحات فوق لازم به نظر می‌رسد که مسئولیت راهن ثالث و ضامن به دیون موضوع قرارداد محدود شود.</p>	<p>واجب</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش ششم - وصول مطالبات و جریمه تأخیر / ماده (۹۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
متن پیشنهادی: «در قراردادهای اعطای تسهیلات، تمامی تسهیلات گیرندگان و همچنین ضامن و رهن ثالث، متضامناً مسئول پرداخت دیون موضوع قرارداد می‌باشند...».	
وجود آخرین جمله ماده (۹۶) «مگر اینکه اعسار...» با جمله ماقبل از آن تفاوت ماهوی ندارد و از این رو ابهامی در مفاد ماده مزبور ایجاد نموده است. ضمن آنکه قانونگذار می‌بایست تفاوتی برای اعسار و ورشکستگی عادی یا به تقلب و تقصیر قائل گردد و لذا احتمال می‌رود منظور از جمله پایانی عبارت «مگر اینکه اعسار یا ورشکستگی متعهد به حکم دادگاه بلا تقصیر یا تقلب باشد».	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
نظر به اینکه زمانی ضامن و رهن ثالث با تسهیلات گیرندگان متضامناً مسئول اجرای تعهدات قراردادی هستند که نامبردگان (ضامن و رهن ثالث) قرارداد بانکی را به‌عنوان ضامن امضا کرده باشند، در غیر این صورت تضامنی بودن تعهدات قراردادی آنان منتفی است. لذا پیشنهاد می‌گردد بخش پایانی این ماده بدین شرح اصلاح گردد:	بانک تجارت
«در صورت اثبات اعسار و یا ورشکستگی بدهکار بانکی، سایر متعهدین (ضامنین و رهن ثالث) مکلف به ایفای تعهدات و بازپرداخت کل مطالبات بانک اعم از اصل و خسارات تأخیر تأدیه تا روز وصول مطابق قرارداد منعقد، سایر اسناد تعهدآور و وثایق مأخوذه و مفاد این قانون هستند...».	
در ماده (۹۶) ضامن قرار دادن رهن ثالث اشتباه است. بدیهی است شخصی که فقط رهن می‌باشد و ضمانت بدهی بدهکار را نپذیرفته نبایستی تعهدی جهت بازپرداخت بدهی بدهکار داشته باشد.	بانک سامان
بخش اول ماده طرح دایر به تصریح مسئولیت تسهیلات گیرندگان و همچنین ضامن و رهن ثالث در مقابل بانک، جز تطویل و حجیم کردن قانون فایده دیگری ندارد. در واقع تمامی این مسئولیت‌ها و تعهدات در قراردادهای موضوع اعطای تسهیلات و یا خدمات بانکی قید و تصریح می‌گردد.	بانک مسکن
انتهای ماده (۹۶) اصلاح شد.	
ماده (۹۶) پیشنهادی در صورت اثبات اعسار یا ورشکستگی بدهکار بانکی، ضامن یا ضامنین مکلف به ایفای تعهدات وی، مطابق با قرارداد منعقد و مفاد این قانون می‌باشند مگر اینکه اعسار یا ورشکستگی آنان نیز به حکم دادگاه اثبات شده باشد که در این صورت از تاریخ صدور حکم اعسار یا توقف حسب مورد جریمه به آن تعلق نمی‌گیرد.	بانک ملی

۸. اظهار نظر پیرامون بخش هفتم (مقررات ناظر بر عملیات بانکی)

ماده (۹۷)

کلیه بانک‌ها موظفند در سپرده‌گیری و ارائه تسهیلات، احکام مذکور در این قانون و دستورالعمل‌های ابلاغی بانک مرکزی از جمله تودیع سپرده قانونی، رعایت نسبت کفایت سرمایه، رعایت حدود سرمایه‌گذاری و تسهیلات کلان و سایر مواردی که می‌تواند به کاهش قدرت تسهیلات‌دهی یا کاهش سودآوری بانک منجر شود را رعایت کنند. بانک‌ها موظفند در قراردادهایی که با سپرده‌گذاران منعقد می‌کنند، بر التزام عملی خود به ضوابط و الزامات قانونی تصریح کرده، سپرده آنان را مبتنی بر شرط مذکور بپذیرند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۹۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. هر قانونی که برای امر خاصی تصویب می‌شود، برای تمامی اشخاص مرتبط با آن قانون لازم‌الاجراست. ضمن این که در هر مورد که لازم بوده است بانک‌ها مکلف شده‌اند احکام مرتبط را اجرا نمایند.</p> <p>۲. ذکر برخی از امور در قانون و عدم ذکر برخی دیگر، این تلقی را ایجاد می‌کند که سایر موارد نباید اجرا شود.</p> <p>۳. ویرایش متن واجد اشکال است. زیرا تصور می‌شود مواردی که منجر به کاهش قدرت تسهیلات‌دهی و کاهش سودآوری بانک می‌شود نباید توسط بانک رعایت شود. در حالی که ممکن است این موارد در دستورات بانک مرکزی باشد. یعنی، اگر دستوری از بانک مرکزی موجب کاهش سودآوری بانک شود، بانک ملزم به رعایت آن نمی‌باشد.</p> <p>۴. فراز پایانی زائد است، زیرا سپرده‌ها براساس دستورالعمل‌های مبتنی بر قانون که به تأیید شورای فقهی نیز رسیده است، اخذ می‌شود. لذا براساس شرایط و الزامات دریافت سپرده، بانک موظف به رعایت است.</p>	بانک مرکزی
در ماده (۹۷) عبارت کاهش قدرت تسهیلات‌دهی ابهام دارد.	بانک انصار
در این ماده تصریح به «التزام عملی به ضوابط و الزامات قانون» شعاری، نامأنوس و غیرقابل فهم می‌باشد. عبارت التزام صحیح‌تر و دقیق‌تر است.	بانک مسکن
<p>۱. جمله غلط است، دو بار رعایت ذکر شده است.</p> <p>۲. فقط نسبت کفایت سرمایه نیست؛ نسبت‌های دیگری نیز باید رعایت شوند.</p>	فتح‌اله تازی
منظور از گنجاندن این ماده چه بوده است؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۹۸)

بانک‌ها موظفند علاوه بر آموزش دقیق این قانون و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با آن به کارکنان خود، مشتریان خود را نسبت به ماهیت، شرایط و موضوع قرارداد مورد نظر مطلع نمایند و یک نسخه از قرارداد را در اختیار مشتری قرار دهند.

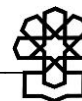
تبصره - بانک مرکزی موظف است عملکرد بانک‌ها در اجرای این ماده را در رتبه‌بندی بانک‌ها موضوع ماده (۱۴۸) لحاظ نماید.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۹۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
مربوط به تبصره ماده. افشای رتبه‌بندی بانک‌ها با رسالت این قانون یعنی حفظ ثبات نظام بانکی مغایرت دارد. اگر بانکی در خصوص رعایت مقررات یا ثبات و سلامت دارای مشکل است؛ مرجع نظارت بانکی باید دارای چنان اقتدار و اختیاراتی باشد که به سرعت با آن بانک برخورد کرده و مشکل را حل کند، نه آنکه این موضوع را به عرصه عمومی بیاورد و از مردم انتظار داشته باشد تا با متخلف برخورد کنند. مانند آن است که سازمان امور مالیاتی بجای استفاده از ابزار قانونی برای وصول مالیات از بدهکاران؛ اقدام به انتشار اسامی بدهکاران مالیاتی در پایگاه اطلاع‌رسانی خود نماید! در کشورهای عضو اتحادیه اروپا مطابق با مقرره Supervisory Disclosure؛ مرجع نظارت بانکی مجاز نیست تا اسامی بانک‌هایی که جریمه نقدی یا مجازات شده‌اند را افشا کند تا مبادا از این رهگذر، اعتماد مردم به شبکه بانکی سلب شده و ثبات نظام بانکی خدشه‌دار شود.	امیرحسین امین آزاد

ماده (۹۹)

بانک‌ها می‌توانند در مقابل سپرده‌های دریافتی از مشتریان خود، گواهی سپرده صادر نمایند. صدور گواهی سپرده منوط به مسدود شدن اصل سپرده تا زمان ابطال گواهی است. گواهی مزبور با نام و قابل انتقال به غیر توسط بانک است. این اوراق می‌تواند به‌عنوان وثیقه مورد قبول بانک‌ها قرار گیرد. ابطال این گواهی توسط غیرنیازمند طی مراحل قانونی است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۹۹)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک قرض‌الحسنه مهر ایران	۱. شرایط و قوانین مبارزه با پولشویی لحاظ گردد. ۲. جمله سوم ماده به‌شرح ذیل اصلاح گردد. «گواهی مزبور با نام بوده و بنابه تقاضای کتبی مشتری توسط بانک قابل انتقال به غیر خواهد بود».
اکبر کشاورزبان	تصریح شود که منظور از گواهی سپرده، قبض سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار یا گواهی سپرده عام می‌باشد، چنانچه منظور قبض سپرده باشد، این سپرده‌ها بسته می‌شوند نه ابطال.
فتح‌اله تاری	ضمانتنامه بانکی با گواهی سپرده فرق دارد! گواهی سپرده می‌تواند کسب سود نیز بکند، ولی آنچه در ماده (۹۹) ذکر شده مربوط به ضمانتنامه بانکی است.

ماده (۱۰۰)

برگزاری هرگونه قرعه‌کشی و اعطای جوایز نقدی یا غیرنقدی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه منوط به موافقت بانک مرکزی بوده و برای سایر سپرده‌ها ممنوع می‌باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
زمانی که در قانونی امری مجاز شود، سایر امور دیگر که ذکر نشده است مجاز نخواهد بود. جایز بودن قرعه‌کشی و اعطای جوایز نقدی یا غیرنقدی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه به معنای آن است که چنین اموری برای سایر سپرده‌ها جایز نیست. البته برای تأکید می‌توان از عبارت «صرفاً» قبل از برای سپرده‌های قرض‌الحسنه استفاده نمود. هزینه طرح‌های اعطای جوایز باید در کارمزد لحاظ شود.	بانک مرکزی
مصادیق جوایز و حدود آن را قانونگذار تعیین کند.	فتح‌اله تاری

ماده (۱۰۱)

ضوابط تعیین حداکثر نرخ حق‌الوکاله برای انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری توسط بانک مرکزی پیشنهاد شده و به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
اگر رعایت نکردند، مجازاتی که باید تعلق بگیرد را قانونگذار تعیین کند.	فتح‌اله تاری

ماده (۱۰۲)

اعطای تسهیلات و اعتبار به‌استثنای تسهیلات خرد که مصادیق آن توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود، باید از توجیه فنی، مالی و اقتصادی به تشخیص بانک برخوردار باشد.

ماده (۱۰۳)

هرگونه اعطای تسهیلات، ایجاد تعهدات، افتتاح حساب جاری و صدور دسته‌چک، صرفاً براساس اعتبارسنجی و گزارش اعتباری و اطمینان بانک از عدم ممنوعیت متقاضی امکان‌پذیر می‌باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
عبارت «عدم ممنوعیت متقاضی»، مبهم و قابل تفسیر بوده و بسیار موسع است. لازم است بعد از ممنوعیت موارد ممنوعیت مشخص شود. عبارت به شکل زیر اصلاح شود: ممنوعیت متقاضی از انجام امور مذکور	بانک مرکزی
مطابق ادبیات جهانی و رهنمودهای بانک جهانی، اعتبارسنجی برای اشخاص بدون توجه به عرصه کسب‌وکاری که در آن فعالیت دارند و صرفاً با توجه به پیشینه رفتارهای اعتباری و مسئولیت‌پذیری آنان انجام می‌شود و نتیجه آن امتیاز اعتباری است که بیانگر میزان احتمال عدم ایفای تعهدات شخص خواهد بود و در قالب گزارش اعتباری منتشر می‌شود. اما رتبه‌بندی اعتباری برای اشخاص دارای کسب‌وکار و با توجه به عرصه کسب‌وکاری که در آن فعالیت دارند، دورنمای اقتصادی عرصه کسب‌وکار، وضعیت فعلی بنگاه اقتصادی و توانایی مالی اشخاص و با توجه به پیشینه رفتارهای اعتباری آنان انجام می‌شود و نتیجه آن، رتبه اعتباری است که بیانگر میزان احتمال عدم ایفای تعهدات اشخاص خواهد بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود به‌جای عبارت گزارش اعتباری که همان نتایج اعتبارسنجی است از عبارت گزارش رتبه‌بندی اعتباری استفاده شود.	واجب

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>متن پیشنهادی: هرگونه اعطای تسهیلات، ایجاد تعهدات، افتتاح حساب جاری و صدور دسته‌چک، صرفاً براساس گزارش اعتباری یا رتبه‌بندی اعتباری و اطمینان بانک از عدم ممنوعیت متقاضی امکان‌پذیر می‌باشد.</p> <p>تبصره - آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف ۳ ماه از ابلاغ این قانون با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.</p>	
<p>ماده (۱۰۳) مقرر داشته است برای هرگونه اعطای تسهیلات، ایجاد تعهدات و افتتاح حساب جاری و صدور دسته‌چک نسبت به اعتبارسنجی از مشتری اقدام گردد و در ماده (۱۰۴) مقرر گردیده است که متناسب با نتایج اعتبارسنجی نسبت دریافت وثایق و تضامین لازم اقدام نمایند. یکی از نتایج این دو ماده قانونی آن است که برای افتتاح حساب جاری صدور دسته‌چک می‌بایست از مشتری اقدام به اخذ وثیقه و تضمین نمود و این در حالی است که بانک نمی‌داند در هر برگ از این چک‌ها چه مبالغی در آینده درج خواهد شد و چه میزان وثیقه کفایت خواهد نمود؟! آیا اشتباهی در انشای این مواد قانون وقوع نیافته است؟</p>	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
<p>عبارت «عدم ممنوعیت متقاضی» در ماده (۱۰۳) و عبارت «اموال و دارایی‌های قابل مبادله» و سایر اموالی که قابلیت ارزیابی داشته باشند در ماده (۱۰۴)، نیازمند شفاف‌سازی و اعلام مصادیق می‌باشد. همچنین ارزشگذاری این نوع دارایی‌ها با توجه به عدم شفافیت قوانین در زمینه ثبت اختراع و کپی‌رایت و احتمال سوءاستفاده افراد سودجو از سرمایه‌های فکری افراد، بانک‌ها را در اخذ این نوع وثیقه با مشکل مواجه می‌گرداند.</p>	بانک رفاه کارگران
<p>آیا سازوکار اعتبارسنجی برعهده بانک‌ها گذاشته شده است؟ به نظر می‌رسد به تعیین حداقل ضوابطی از سوی بانک مرکزی، برای اعتبارسنجی مشتریان نیاز باشد.</p>	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۰۴)

بانک‌ها موظف هستند متناسب با نتایج اعتبارسنجی و گزارش‌های اعتباری مشتریان، وثایق یا تضامین لازم را دریافت کنند. وثایق و تضامین قابل قبول عبارتند از: اموال منقول و غیرمنقول، انواع گواهی سپرده موضوع ماده (۹۹)، انواع اوراق بهادار (اعم از صکوک، سهام، اسناد خزانه اسلامی و مانند آن)، اموال و دارایی‌های فکری قابل مبادله، سفته، ضمانت اشخاص ثالث، بیمه‌نامه اعتباری شرکت‌های بیمه، ضمانتنامه مؤسسات تضمین تعهدات (موضوع ماده (۱۲۲)) و ضمانتنامه صادره از بانک‌های دیگر (اعم از داخلی یا خارجی) و سایر اموالی که قابلیت ارزیابی داشته باشند.

- تبصره «۱»** - کفایت و نقدشوندگی وثایق مربوط به تسهیلات و تعهداتی که مبلغ آن از حدی که بانک مرکزی تعیین می‌کند بیشتر باشد، باید به تأیید هیئت مدیره بانک برسد.
- تبصره «۲»** - در وثیقه‌های بانکی، مقررات قانون مدنی در خصوص لزوم عین بودن شرط نمی‌باشد. همچنین در قراردادهای بانکی می‌توان برای دیون آینده، مشروط به آن که اسباب دین ایجاد شده باشد، وثیقه اخذ نمود.
- تبصره «۳»** - قرارداد ضمانت باید به صورت جداگانه تنظیم و کلیه تعهدات در ضمن قرارداد به صورت شفاف به ضامن اعلام و یک نسخه از قرارداد به وی تحویل گردد. ضامن می‌تواند تمام یا بخشی از تعهدات گیرنده تسهیلات را تضمین کند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
همانند توضیحات ماده (۱۰۳)	
<p>متن پیشنهادی: بانک‌ها موظف هستند متناسب با نتایج اعتبارسنجی و رتبه‌بندی اعتباری مشتریان، وثایق یا تضامین لازم را دریافت کنند. وثایق و تضامین قابل قبول عبارتند از: اموال منقول، غیرمنقول، انواع گواهی سپرده موضوع ماده (۹۹)، انواع اوراق بهادار (اعم از صکوک، سهام، اسناد خزانه اسلامی و مانند آن) اموال و دارایی‌های فکری قابل مبادله، سفته، ضمانت اشخاص ثالث، بیمه‌های اعتباری شرکت‌های بیمه، ضمانتنامه مؤسسات تضمین تعهدات (موضوع ماده (۱۲۲)) و ضمانتنامه صادره از بانک‌های دیگر (اعم از داخلی و خارجی) و سایر اموالی که قابلیت ارزیابی داشته باشد.</p>	واجب
تبصره جدید ماده (۱۰۴)	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)

اظهار نظر کنندگان	نظرات و نقدها
	<p>توضیح: همانگونه که متقاضی دریافت تسهیلات یا ایجاد اعتبارات مورد اعتبارسنجی یا رتبه‌بندی اعتباری قرار گرفته و توانایی مالی وی در بازپرداخت تعهدات سنجیده می‌شد لازم است تا ضامن وی نیز مورد بررسی قرار گیرد.</p> <p>ضامن علاوه بر اینکه لازم است تا مورد اعتبارسنجی یا رتبه‌بندی اعتباری قرار گیرد، ضرورت دارد تا توانایی مالی وی در ایفای تعهدات مضمون‌عنه نیز مورد سنجش قرار گیرد.</p> <p>در پرونده‌های مطالبات غیرجاری مشاهده شده است که گروه‌های بدهکار عمدتاً هر یک برای یکدیگر ضامن شده‌اند به نحوی که سقف تعهدات هر یک از میزان دارایی‌های آنان نیز بیشتر شده است.</p> <p>بنابراین ضرورت دارد بانک، قبل از پذیرش ضمانت شخص ثالث به‌عنوان اخذ تأمین، نسبت به بررسی توانایی مالی ضامن، مجموع تعهدات مالی جاری وی و نظایر آن اقدام نماید.</p> <p>متن پیشنهادی:</p> <p>۱. بانک‌ها موظفند ظرف مدت یک سال پس از ابلاغ این قانون پیش از انعقاد قرارداد ضمانت نسبت به استعلام الکترونیکی مجموع تعهدات ضامن (شامل تعهدات ثبت شده در دفاتر اسناد رسمی نظیر ضمانت‌ها و اسناد تعهدآوری که ایفای آن برعهده اشخاص بوده و ثبت هرگونه شرکت نظیر شرکت‌های تضامنی در نزد اداره ثبت شرکت‌ها) و اموال مقید شده وی، از طریق بانک مرکزی از سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اطلاعات دارایی‌ها از پایگاه اطلاعاتی موضوع ماده (۱۶۹) مکرر قانون مالیات‌های مستقیم، مصوب ۱۳۹۴ اقدام نموده و متناسب با توان مالی ضامن نسبت به پذیرش ضمانت وی در قبال مشتریان اقدام نماید. بانک مرکزی ظرف مدت شش ماه از ابلاغ این قانون نسبت به ابلاغ ضوابط اجرایی این تبصره اقدام می‌نماید.</p> <p>۲. بانک مرکزی موظف است امکان استعلام الکترونیکی بانک‌ها از سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و پایگاه اطلاعاتی موضوع ماده (۱۶۹) مکرر قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ را فراهم نماید.</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۳. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است ظرف مدت یک سال پس از ابلاغ این قانون امکان استعلام الکترونیکی تعهدات ضامن (شامل تعهدات ثبت شده در دفاتر اسناد رسمی نظیر ضمانت‌ها و اسناد تعهدآوری که ایفای آن برعهده اشخاص بوده و ثبت هرگونه شرکت نظیر شرکت‌های تضامنی در نزد اداره ثبت شرکت‌ها) و اموال مقید شده وی را که در نزد آن سازمان به ثبت رسیده است برای بانک‌ها از طریق بانک مرکزی فراهم نماید.</p> <p>۴. سازمان امور مالیاتی موظف است ظرف مدت یک سال پس از ابلاغ این قانون امکان استعلام الکترونیکی اطلاعات دارایی‌های اشخاص موضوع ماده (۱۶۹) مکرر قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ را برای بانک‌ها از طریق بانک مرکزی فراهم نماید.</p>	<p>تبصره جدید ماده (۱۰۴)</p> <p>توضیح: یکی از معضلات موجود در اعطای تسهیلات تخلفات صورت گرفته در هنگام اخذ تأمین است. مواردی نظیر جعل اسناد و استعلام‌های موجود و تبانی با نماینده بانک در ترهین وثایق و ترهین چندباره از اهم آنهاست.</p> <p>متن پیشنهادی:</p> <p>۱. بانک‌ها موظفند ظرف مدت یک سال پس از ابلاغ این قانون، نسبت به ارسال سیستمی و برخط درخواست تنظیم اسناد مربوط به اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات و مدارک مورد نیاز و درخواست آزادسازی، فک رهن، فسخ و اقاله اسناد مربوط به اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات به دفاتر اسناد رسمی اقدام نمایند.</p> <p>۲. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است پس از ثبت نهایی اسناد مربوط به اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات نظیر اسناد رهنی، یک نسخه از سند مذکور به همراه تمامی استعلام‌هایی که در راستای ترهین از مراجع ذیربط اخذ شده است را به صورت الکترونیکی و برخط از طریق بانک مرکزی برای بانک‌ها ارسال نماید.</p> <p>۳. سازمان ثبت احوال مکلف است امکان تبادل اسناد موضوع بندهای «۱» و «۲» این تبصره را برای بانک‌ها از طریق بانک مرکزی فراهم نماید.</p> <p>۴. بانک مرکزی موظف است امکان تبادل اطلاعات موضوع بندهای «۱» و «۲» این تبصره را برای بانک‌ها فراهم نماید.</p>

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>الحاق تبصره جدید</p> <p>- یکی از روش‌های لایه‌گذاری (Layering) جهت تطهیر دارایی‌های کثیف، فراهم نمودن ضمانتنامه از طریق عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی و ارائه آن به مؤسسه اعتباری و گرفتن دارایی تمیز به‌عنوان تسهیلات بانکی است.</p> <p>- با توجه به امکانپذیرش انواع گواهی سپرده موضوع ماده (۹۹)، انواع اوراق بهادار (اعم از صکوک، سهام، اسناد خزانه اسلامی و مانند آن) و ضمانتنامه صادره از بانک‌های خارجی، مخاطره پولشویی از طریق این روش افزایش یافته است.</p> <p>- پذیرش ضمانتنامه مؤسسات تضمین تعهدات (موضوع ماده (۱۲۲)) به‌عنوان وثیقه و ضمانتنامه، بدون نظارت کافی بر مؤسسان و مدیران این مؤسسات، مخاطره پولشویی را به‌شدت افزایش می‌دهد.</p> <p>- دلیل ثبت منشأ این وثایق و ضمانتنامه‌ها طبق خوداظهاری مشتری این است که از طریق تجمیع و بررسی متقابل اطلاعات (Cross Check) می‌توان به صحت اظهارات مشتری پی برد.</p> <p>متن پیشنهادی: به‌منظور جلوگیری از پولشویی و تطهیر عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی در طی فرآیند دریافت ضمانتنامه و اعطای تسهیلات، مؤسسه اعتباری موظف است براساس یک نظام خوداظهاری، منشأ دارایی‌های موضوع وثایق و ضمانتنامه‌های مشتری را در سامانه‌ای نزد بانک مرکزی ثبت نماید.</p>	
<p>الحاق تبصره جدید</p> <p>- مطابق با توضیحات ردیف قبل</p> <p>- اعمال این تبصره جدید به‌منظور ایجاد پشتوانه قانونی لازم جهت مبارزه با جرم پولشویی در خلال فرآیند گرفتن تسهیلات بانکی ضروری است.</p> <p>متن پیشنهادی: اشخاصی که اقدام به اظهار خلاف واقع منشأ دارایی‌های موضوع وثایق و تضامین نمایند، در حکم مرتکب جرم پولشویی محسوب شده و به مجازات‌های مقرر در قوانین مربوط محکوم خواهند شد.</p> <p>در صورتی که تسهیلات از محل منابع عمومی اعم از بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی تأمین شده باشد، بانک‌ها در قبال دریافت وثایق و تضامین لازم مسئول هستند. در صورت نقد نشدن وثایق در موقع ضرورت، بانک ارائه‌دهنده تسهیلات ملزم به جبران خسارت وارد شده به منابع عمومی از محل منابع خود خواهد بود.</p>	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
تبصره «۳» ماده (۱۰۴) الزام نموده است برای قرارداد ضمانت در اعطای تسهیلات از قرارداد جداگانه استفاده شود. در حالی که اگر ضمانت ضامن همراه با اصل قرارداد باشد، ضامن دقیقاً از موضوع قرارداد آگاه گردیده و زمینه ایجاد هرگونه شبهه در موضوع ضمانت و ارتباط آن با هریک از قراردادهای (احتمالی) متعهد را از بین خواهد برد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در تبصره «۱» ماده (۱۰۴) منظور از حدی که بانک تعیین می‌کند و همچنین منظور از دیون آینده، معلوم نیست. پیشنهاد می‌شود به مصداق آن مثل فیلچرز و اختیار معامله اشاره گردد.	بانک انصار
دارایی‌های فکری به‌عنوان یکی از وثایق و تضامین قابل قبول در ماده (۱۰۴) پیش‌بینی گردیده، لکن تعریفی از دارایی‌های فکری ارائه نشده است. مضافاً اینکه علی‌رغم تصریح قانون مدنی در باب لزوم عین معین بودن مال مرهون و قبض مال مرهون به‌عنوان شرط صحت عقد رهن، تبصره «۲» ماده مزبور، مغایر با قانون مذکور بوده و به‌نظر می‌رسد در عمل بروز مشکلاتی برای بانک‌ها متحمل است. همچنین صدور بیمه‌نامه اعتباری و قبول آن به‌عنوان تضمین بازپرداخت تسهیلات اعطایی با هدف و موضوع اساسنامه شرکت‌های بیمه مطابقت ندارد. لذا بدون تغییر یا اصلاح قانون بیمه و تجدیدنظر در اساسنامه شرکت‌های بیمه، اجرای مفاد ماده موصوف در خصوص بیمه‌نامه‌های اعتباری، بانک‌ها را در عمل با مشکل مواجه خواهد ساخت.	بانک تجارت
در این ماده دارایی‌های فکری قابل مبادله از جمله طرح صنعتی، اختراع و... هم به‌عنوان تضمین و وثیقه پیش‌بینی گردیده که به‌نظر می‌رسد با توجه به عدم رویه و نیز فقدان سازوکار مناسب در قوانین مربوطه (از جمله در خصوص وثیقه‌گذاری این نوع از تضمینات) قابل تأمل می‌باشد؛ بنابراین یا «دارایی‌های فکری» از متن ماده یاد شده حذف شود یا «دارایی‌های فکری که دارای مالیت ارزنده به‌لحاظ کارشناسی باشد» الحاق گردد.	بانک توسعه تعاون
۱. رجوع شود به نکته ذکر شده در ماده (۱۰۳) ۲. تبصره «۳» ذیل این ماده به‌نظر می‌رسد با اصول حقوقی سازگار نبوده چرا که عقد رهن دارای ضوابط و مقررات خاص بوده و عملاً تراضی برخلاف آن قانونی نمی‌باشد. ۳. در تبصره «۳» ذیل این ماده با توجه به اینکه ضامن می‌بایست علم اجمالی به مبلغ ضمانت داشته باشد، اصلح است ضمانت در قرارداد اصلی تسهیلات صورت گیرد، ضمن اینکه ضمانت علی‌حده باب اختلاف در وصول مطالبات و تطبیق آن به‌لحاظ تقدم و تأخر با تسهیلات و... را ایجاد می‌نماید.	بانک رفاه کارگران

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در خصوص تبصره «۳» ماده (۱۰۴) لزوم تنظیم قرارداد ضمانت به صورت جداگانه از قرارداد تسهیلاتی یا تعهدی که موجب ایجاد اصل بدهی یا تعهد است، محل ابهام است. بدیهی است اگر ضمانت ضامن، ضمن خود قرارداد تسهیلاتی یا تعهدی درج و اخذ گردد، ضامن دقیقاً از موضوع تعهد و میزان آن مطلع می‌گردد و جلوی شبهات آتی مبنی بر اینکه ضمانت ضامن ناظر به کدام دین یا تعهد است نیز گرفته خواهد شد.	بانک سامان
۱. در بخش وثایق به قرارداد لازم‌الاجرا، رسید انبار به عنوان وثایق و تضامین اشاره نشده است. ۲. با عنایت به اینکه حسب ماده (۱۰۴)، اموال و دارایی‌های فکری قابل مبادله نیز جزء وثایق و تضامین قابل قبول تعریف شده‌اند مقتضی است نحوه ارزیابی و پذیرش این نوع از وثایق و سازوکار ترهین، به طور شفاف بیان گردد. ۳. علیرغم این‌که در این بند با اشاره به مفاد موضوع بند «۹۹»، سپرده‌های مدت‌دار به عنوان انواع وثایق مورد قبول نام برده شده است، لکن در دسته‌بندی انواع سپرده‌ها، از سپرده مدت‌دار در کنار سپرده‌های قرض الحسنه، جاری، امتیازی، سرمایه‌گذاری با بازده معین و نامعین سخنی به میان نیامده است؛ لذا با عنایت به اینکه مدت، یکی از عوامل اصلی در تخصیص امتیاز می‌باشد پیشنهاد می‌گردد از عبارات بلندمدت یا کوتاه‌مدت در کنار سپرده‌های با بازده معین و امتیازی استفاده گردد.	بانک ملت
عبارات «چک، قبض انبارهای عمومی و قرارداد لازم‌الاجرای عقود اسلامی» اضافه شود. ماده (۱۰۴) تبصره پیشنهادی: وثایق و تضامین قابل قبول عبارتند از: اموال منقول و غیرمنقول، انواع گواهی سپرده موضوع ماده (۹۹)، انواع اوراق بهادار (اعم از سکوک، سهام، اسناد خزانه اسلامی و مانند آن)، اموال، سفته، چک، قبض انبارهای عمومی، انواع تعهدنامه‌ها و قراردادهای لازم‌الاجرای عقود اسلامی، ضمانت اشخاص ثالث، بیمه‌نامه اعتباری شرکت‌های بیمه، ضمانتنامه مؤسسات تضمین تعهدات (موضوع ماده (۱۲۲)) و ضمانتنامه صادره از بانک‌های دیگر (اعم از داخلی یا خارجی) و سایر اموالی که قابلیت ارزیابی داشته باشند.	بانک ملی
۱. اگر این وثیقه‌ها دریافت شود دیگر جرائم ماده (۸۷) به بعد چه معنا دارد. بانک کافی است از وثایق به هنگام دیرکرد برداشت نماید. ۲. اگر تسهیلات‌گیرنده این دارایی‌ها را داشته باشد، نیازی به تسهیلات بانک ندارد! در این صورت تأمین سرمایه در گردش کارآفرینان چگونه انجام شود؟	فتح‌اله تازی
تبصره - در مورد واحدهای تولیدی فقط اموال و اسناد مرتبط با کار واحد تولیدی مانند، کارخانه اعم از ملکی یا ماشین‌آلات و دفاتر آنها.	محسن حاجی بابا

ماده (۱۰۵)

بانک‌ها نمی‌توانند برای تضمین تسهیلات اعطایی به اشخاص مرتبط بانک یا تعهداتی که به نفع آنان برعهده می‌گیرند، سهام خود یا صکوک‌ها را که با ضمانت آنها منتشر شده، به وثیقه بگیرند.

ماده (۱۰۶)

بانک‌ها موظفند امکان دسترسی برخط بانک مرکزی به اطلاعات کلیه تراکنش‌های مربوط به عملیات و خدمات بانکی (مانند دریافت و بازپرداخت سپرده، پرداخت تسهیلات، دریافت اقساط تسهیلات، گشایش اعتبارات اسنادی، صدور ضمانتنامه و...) را فراهم نمایند. بانک مرکزی اطلاعات مورد نیاز خود در رابطه با هر یک از تراکنش‌ها را به بانک‌ها اعلام خواهد کرد.

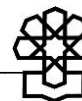

ماده (۱۰۷)

مانده تسهیلات اعطایی به هر ذینفع واحد (شامل تسهیلاتی که از محل صدور گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین می‌شود) نباید از ده درصد (۱۰٪) سرمایه نظارتی بانک بیشتر باشد. همچنین جمع مانده تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد نباید از بیست درصد (۲۰٪) «سرمایه نظارتی» بانک بیشتر باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. با عنایت به ماده (۷۸) لایحه، لازم است اختیار تغییر حدود مندرج در این ماده حسب مقتضیات زمان، انواع مؤسسات اعتباری سایر ملاحظات نظارت بانکی به بانک مرکزی و هیئت نظارت تفویض شود.</p> <p>۲. مصادیق تسهیلات و تعهدات در دستورالعمل اجرایی مربوط دیده می‌شود. از این رو عبارت شامل تسهیلاتی که از محل صدور گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص تأمین مالی می‌شود، زائد است.</p>	بانک مرکزی
<p>مسئله‌ای که در این خصوص حائز اهمیت است، بسترهای قانونی لازم برای شناسایی ذینفع واحد و اشخاص مرتبط است، چراکه هم‌اکنون معضل اصلی در این خصوص موانع و خلأهای شناسایی ذینفع واحد است.</p> <p>مهمترین مشکلات و موانع شناسایی ذینفع واحد که در این طرح به آنها توجه نشده است:</p> <ol style="list-style-type: none">۱. وصل نبودن سامانه ذینفع واحد بانک‌ها به صورت برخط به پایگاه اطلاعاتی ثبت شرکت‌ها،۲. عدم اتصال سامانه‌های ذینفع واحد بانک‌ها به یکدیگر،۳. عدم تمایل بانک‌ها در تقسیم اطلاعات گروه‌های ذینفع واحد در طبقه جاری،۴. نبود اطلاعات ثبتی بعضی از نهادها،۵. عملیاتی نبودن کسب اطلاع از وضعیت مالی مشتریان،۶. عدم نظارت بانک مرکزی بر اطلاعات ارسالی ذینفع واحد از جانب بانک‌ها. <p>عدم رفع مشکلات فوق موجب اثربخش نبودن محدودیت به اعطای تسهیلات به اشخاص مرتبط و ذینفع واحد می‌گردد که نتیجه آن محدود شدن میزان و تعداد وام‌های خرد به فعالان اقتصادی کوچک‌تر می‌شود.</p>	اتاق اصناف

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۱۰۷) منظور از ذی‌النفع واحد معلوم نیست. پیشنهاد می‌شود که تعریف آن در ماده (۲) درج گردد.	بانک انصار
با توجه به سرمایه اندک بانک‌ها به نسبت سپرده سرمایه‌گذاری خاص آنها، درصد مندرج در این ماده موجب اعمال محدودیت در اعطای تسهیلات می‌گردد.	بانک توسعه تعاون
در مواد (۱۰۷) و (۱۰۸) تصریح گردد منظور از مانده تسهیلات و تعهدات قید شده در بندهای مزبور صرفاً اصل تسهیلات تخصیص‌یافته و تعهدات ایجاد شده می‌باشد یا مشتمل بر مانده بدهی ذینفع واحد شامل سود، کارمزد، بیمه عمر و... نیز می‌گردد.	بانک رفاه کارگران
مواد (۱۰۷) تا (۱۰۹) طرح پیشنهادی به ضوابط مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان بانک‌ها پرداخته است. در این مواد همگی نصاب‌های ابلاغ شده توسط بانک مرکزی در «نسخه جدید آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان» به تاریخ ۱۳۹۲/۸/۱۶ تغییر یافته است. در این قانون سقف تسهیلات هر ذینفع واحد ۱۰ درصد سرمایه نظارتی بانک لحاظ شده است که در آیین‌نامه گفته شده چنین نصابی وجود ندارد. از طرف دیگر، تعریف تسهیلات و تعهدات کلان نیز دستخوش تغییراتی گردیده است. پیش از این تسهیلات و تعهداتی که بیش از ۱۰ درصد سرمایه پایه بانک بود عنوان «کلان» می‌یافت که طبق این طرح نصاب ۵ درصد برای آن لحاظ شده است. از طرف دیگر سقف مجموع تسهیلات و تعهدات کلان هر بانک پیش از این هشت برابر سرمایه پایه تعیین شده بود که در طرح جدید نصاب پنج برابر لحاظ شده است.	بانک سرمایه
سرمایه نظارتی در قالب تبصره تعریف گردد.	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
در ماده (۱۰۷) قید شده است که مانده تسهیلات اعتباری به هر ذینفع واحد که شامل تسهیلاتی که از محل صدور گواهی سپرده سرمایه‌گذاری خاص نیز می‌گردد، نباید بیشتر از ۱۰ درصد سرمایه نظارتی بانک باشد که این مورد باعث محدود شدن بانک‌ها در پذیرش طرح‌های بزرگ خواهد بود.	بانک کارآفرین
تعیین حدود امر پسندیده‌ای است، ولی باید به اختیارات مرجع نظارت بانکی برای محدود یا ممنوع کردن اعطای این تسهیلات برای یک یا برخی از بانک‌ها هم اشاره نمود (بانک‌هایی که از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند).	امیرحسین امین آزاد
اگر تخلف شد، تکلیف را قانونگذار تعیین نکرده است.	فتح‌اله تار

ماده (۱۰۸)

تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد که مبلغ آن از پنج درصد (۵٪) سرمایه نظارتی بانک بیشتر باشد، به عنوان «تسهیلات و تعهدات کلان» تلقی می‌گردد. مجموع تسهیلات و تعهدات کلان هر بانک، نباید از پنج برابر سرمایه نظارتی آن فراتر رود.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۱۰۸) منظور از تسهیلات و تعهدات و تعریف آن در ماده (۲) درج گردد.	بانک انصار
رجوع به نکته ماده قبل شود.	بانک رفاه کارگران
سرمایه نظارتی در قالب تبصره تعریف گردد.	بانک قرض الحسنه مهر ایران
تعیین حدود امر پسندیده‌ای است، ولی باید به اختیارات مرجع نظارت بانکی برای محدود یا ممنوع کردن اعطای این تسهیلات برای یک یا برخی از بانک‌ها هم اشاره نمود (بانک‌هایی که از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند).	امیرحسین امین آزاد
اگر تخلف شد، تکلیف را قانونگذار تعیین نکرده است.	فتح‌اله تاری
آیا مطالعات پشتیبان مبنی بر اینکه تسهیلات و تعهدات کلان نباید از پنج برابر سرمایه نظارتی آن فراتر رود، وجود دارد؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۰۹)

سقف فردی اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط با مؤسسه اعتباری، توسط هیئت نظارت تعیین شده و حداکثر معادل پنج درصد (۵٪) سرمایه نظارتی مؤسسه اعتباری می‌باشد. مجموع تسهیلات و اعتبار اعطایی به اشخاص مرتبط نباید از بیست درصد (۲۰٪) سرمایه نظارتی مؤسسه اعتباری فراتر رود.

تبصره «۱» - اشخاص مرتبط با بانک عبارتند از: کارکنان و سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی که به واسطه مالکیت، مدیریت، نظارت، اشتغال و یا سایر جنبه‌ها می‌توانند به هر نحوی بر تصمیم‌گیری‌های اعتباری و سرمایه‌گذاری بانک اعمال نظر نمایند.

تبصره «۲» - نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق دریافتی و سایر شرایط مربوط به اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط بانک باید مطابق رویه معمول در خصوص سایر اشخاص باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
۱. با توجه به احتمال ایجاد شبهه‌ها در معانی و کاربرد عبارت «سایر جنبه‌ها» و «به هر نحوی» در تبصره «۱» ماده (۱۰۹) تبعاتی وجود خواهد یافت، لذا پیشنهاد می‌شود یا وجوه مورد نظر در این عبارات یک به یک مشخص گردند و یا نسبت به حذف آنها از تبصره موصوف اقدام شود.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
۲. تبصره «۲» ماده (۱۰۹) شرایط اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط بانک را می‌بایست برای کارکنان و شاغلین در همان بانک منوط به شرایطی مندرج در دستورالعمل‌های رفاهی و استخدامی آنان نموده و از شمول این تبصره خارج نماید. در عین حال با توجه به وجود ماده ۱۱۰ در این قانون نیازی به ذکر این تبصره نمی‌باشد.	بانک اقتصاد نوین
در تبصره «۲» ماده (۱۰۹) اشاره شده: نرخ سود و کارمزد مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق دریافتی و سایر شرایط اشخاص باشد. در تبصره «۱» ماده مذکور نیز کارکنان بانک به‌عنوان اشخاص مرتبط محسوب شده‌اند با توجه به اینکه تسهیلات اعطایی به کارکنان که با نرخ‌های کمتری نسبت به مشتریان ارائه می‌شود، جزء مزایای شغل آنها محسوب می‌گردد، به‌نظر این موضوع می‌بایست استثنا گردد.	بانک انصار
تبصره «۱» ماده (۱۰۹) مربوط به تعریف اشخاص مرتبط به بانک است که پیشنهاد می‌گردد در ماده (۲) درج گردد.	بانک تجارت
حدود تعیین شده برای اعطای تسهیلات به اشخاص مرتبط، نسبت به آیین‌نامه فعلی بسیار محدودکننده بوده و لازم است نسبت به این موضوع تجدیدنظر صورت گرفته و مقررات فعلی ملاک عمل قرار گیرد.	

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۰۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
کاهش حد جمعی تسهیلات قابل تخصیص و تعهدات قابل ایجاد برای اشخاص مرتبط با بانک از ۴۰ درصد سرمایه پایه (موضوع ماده (۴) فصل ۳ آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط) به ۲۰ درصد سرمایه نظارتی بانکها را با مشکل مواجه خواهد کرد.	بانک رفاه کارگران
در تبصره «۱» ماده (۱۰۹) عبارت «سایر جنبه‌ها» و «به هر نحوی» واجد ابهام است و بایستی جنبه‌ها و نحوه‌های مورد نظر کاملاً احصا و مشخص گردند.	بانک سامان
۱. در تبصره «۱» ماده (۱۰۹) می‌بایست بین کارکنان بانک با سایر اشخاص تفکیک قائل شد. ۲. در تبصره «۲» ماده (۱۰۹) می‌بایستی عبارت «توسط بانک مرکزی تعیین و به تصویب هیئت نظارت برسد» را جایگزین عبارت «مطابق رویه معمول در خصوص سایر اشخاص باشد» نمود.	بانک قرض الحسنه مهر ایران
سقف‌های اعطای تسهیلات به اشخاص مرتبط بسیار بالا در نظر گرفته شده است. توصیه می‌شود این نسبت‌ها به کمتر از ۱ درصد و در کل ۵ درصد کاهش یابد. در خصوص اشخاص مرتبط که غالباً تسهیلات گیرندگان خاص می‌باشند و در تعریف سهامداران و مدیران بانکها را در تسهیلات کلان مشمول می‌شده‌اند، کارکنان بانکها نیز با تسهیلات خرد مرتبط دانسته و کلیه شرایط و ضوابط و مقررات مربوط به این مسئله را طبق تبصره «۱» و «۲» ماده مورد نظر، نظیر نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، وثایق و... را مشمول کارکنان بانکها گردانیده است که این مورد به نوعی با تعاریف اولیه اشخاص مرتبط مغایرت دارد.	بانک کارآفرین
در تبصره «۲» ذیل ماده (۱۰۹)، موضوع «نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق و سایر شرایط مربوط به اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط بانک و مطابقت آن با رویه معمول در خصوص سایر اشخاص» مطرح گردیده است، بر این اساس اصلح است تا مراتب فوق در خصوص نظام پرداخت، پاداش و انگیزش کارکنان بانک نیز در مفاد آیین نامه درج گردیده و به صراحت توضیح داده شود.	بانک ملت
تعیین حدود امر پسندیده‌ای است، ولی باید به اختیارات مرجع نظارت بانکی برای محدود یا ممنوع کردن اعطای این تسهیلات برای یک یا برخی از بانکها هم اشاره نمود (بانک‌هایی که از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند).	امیرحسین امین آزاد

ماده (۱۱۰)

نحوه محاسبه سرمایه نظارتی و اقلام تشکیل‌دهنده آن، مصادیق ذینفع واحد و اشخاص مرتبط و سایر ضوابط اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط و ضوابط اعطای تسهیلات و تعهدات کلان به موجب دستورالعملی خواهد بود که با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
ماده (۱۱۰) از حیث اینکه سایر ضوابط اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط را به پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت نظارت واگذار نموده با مفاد تبصره «۲» ماده (۱۰۹) که سایر شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات و اعتبار به اشخاص مرتبط بانک را مطابق رویه معمول در خصوص سایر اشخاص دانسته مغایر است.	بانک سامان
«مصادیق ذینفع واحد»: این موضوع را باید قانونگذار مشخص کند.	فتح‌اله تاری

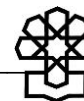

ماده (۱۱۱)

بانک مرکزی موظف است با اتخاذ تمهیدات لازم، از رعایت احکام مندرج در مواد (۱۰۷) الی (۱۰۹) اطمینان حاصل نماید. بانک‌ها، سازمان‌های ثبت احوال، ثبت اسناد و املاک کشور، بورس و اوراق بهادار و سایر سازمان‌های مرتبط به تشخیص بانک مرکزی موظف به همکاری با این بانک هستند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. جهت مبارزه با جرائم مالی و کاهش ریسک تطابق (Compliance Risk) در هنگام ارائه خدمات و نیز انجام عملیات بانکی، شناسایی ذینفع از اهمیت بالایی برخوردار است. به عبارت دیگر پس از شناسایی مشتریان که در واقع مالک دارایی یا نماینده قانونی آن است، نوبت به تشخیص ذینفع می‌رسد که همان‌گونه که بیان شد، مالک منفعت دارایی است و الزاماً مالک عین دارایی نیست.</p> <p>۲. شناسایی ذینفعان یکی از مهمترین موضوعات مطرح در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌باشد. در اعطای تسهیلات نیز شناسایی ذینفع و اشخاص مرتبط حائز اهمیت است و آیین‌نامه و دستورالعمل‌هایی نیز برای شناسایی موارد مذکور وجود دارد.</p> <p>۳. رعایت سقف‌های در نظر گرفته شده در مواد (۱۰۷) و (۱۰۹) منوط به شناسایی مصادیق ذینفع واحد و اشخاص مرتبط مؤسسات اعتباری می‌باشد و از آنجا که این اطلاعات مربوطه نزد سازمان‌هایی از قبیل سازمان ثبت اسناد، سازمان ثبت احوال، سازمان بورس و سازمان امور مالیاتی می‌باشد و این سازمان‌ها صرفاً این اطلاعات را در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهند (نه مؤسسات اعتباری) بنابراین پیشنهاد می‌شود بانک مرکزی با ایجاد سامانه یا زیرساخت اطلاعاتی لازم امکان شناسایی مصادیق ذینفع واحد و اشخاص مرتبط برای مؤسسات اعتباری فراهم کرده و هم بر رعایت سقف‌های در نظر گرفته در مواد (۱۰۷) و (۱۰۹) نظارت کند.</p> <p>۴. راهکار سیستمی تنها ضمانت اجرایی برای شناسایی ذینفع در نظام پولی و اعتباری است.</p> <p>۵. در ماده (۱۴) کنوانسیون مبارزه با فساد (میریدا) شناسایی ذینفع در تمام نظام پولی و بانکی الزامی شده و علاوه بر آن در ماده (۵۲) نیز به شناسایی ذینفع حساب‌های با مبالغ بالا اشاره شده است.</p>	واجا

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>متن پیشنهادی: به منظور ایجاد امکان شناسایی اشخاص مرتبط و ذینفعان، بانک مرکزی موظف است ظرف مدت یک سال پس از تصویب این قانون، سامانه روابط اشخاص را به گونه‌ای تهیه، اجرا و بهره‌برداری نماید که امکان شناسایی ذینفعان و اشخاص مرتبط برای تمامی اشخاص موضوع ماده (۳) فراهم شود. اشخاص موضوع ماده (۳) موظفند هنگام ارائه خدمات پایه از قبیل افتتاح حساب، اعطای تسهیلات یا اعتبار، صدور دسته‌چک و صدور کارت‌های دریافت و پرداخت، نسبت به استعلام از سامانه روابط اشخاص اقدام نمایند.</p> <p>تبصره «۱» - سازمان ثبت احوال کشور، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، سازمان بورس اوراق بهادار، سازمان امور مالیاتی کشور، وزارت اطلاعات و سایر دستگاه‌های مرتبط، موظفند امکان استعلام الکترونیکی و برخط اطلاعات مورد نیاز سامانه روابط اشخاص را برای بانک مرکزی فراهم نمایند.</p> <p>تبصره «۲» - استفاده از امکانات فراهم شده توسط بانک مرکزی در این ماده، نافی مسئولیت بانک‌ها در شناسایی کامل ذینفعان و اشخاص مرتبط نخواهد بود.</p>	
<p>در این ماده ایجاد الزام برای واحدهای اعلامی در بند حاضر به منظور ایجاد رابطه همکاری با بانک‌ها می‌تواند کمک شایانی به شناسایی و کنترل موضوعات مواد (۱۰۷)، (۱۰۸) و (۱۰۹) نماید.</p>	بانک رفاه کارگران
<p>سازوکار همکاری نهادهای نام برده شده در این قانون باید به‌طور شفاف و در قالب دستورالعملی تعیین شود.</p>	مرتضی الهداد

ماده (۱۱۲)

انجام عملیات زیر برای بانک‌ها ممنوع است:

۱. معاملات اموال منقول و غیرمنقول (اعم از مادی و غیرمادی) مگر به منظور اعطای تسهیلات،
۲. خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک یا چند شرکت و یا خرید اوراق بهادار داخلی یا خارجی به حساب خود، از محل سپرده‌های مشتریان یا به‌میزانی بیش از آنچه بانک مرکزی به موجب این قانون طی دستورها یا دستورالعمل‌های خاص تعیین خواهد کرد،
۳. اعطای تسهیلات و اعتبار به اعضای ارکان، مدیران، ناظران و بازرسان بانک مرکزی مگر با رعایت دستورالعملی که در این مورد با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت خواهد رسید،
۴. انتشار اوراق دیداری در وجه حامل.

تبصره - تملک اموال برای استیفای مطالبات، خرید اموال برای تأمین محل کار و نیازهای عملیاتی طبق شرایطی خواهد بود که بانک مرکزی تعیین می‌نماید.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک یا چند شرکت و یا خرید اوراق بهادار داخلی یا خارجی تنها از محل سپرده‌های مشتریان نبوده و تمامی منابع بانک را شامل می‌شود. بنابراین عبارت سپرده مشتریان باید حذف شود.	بانک مرکزی
بند «۲» ماده (۱۱۲) خرید سهام و مشارکت در سرمایه شرکت‌ها ... از محل سپرده‌های مشتریان یا به‌میزانی بیش از مبلغ تعیین شده توسط بانک مرکزی را ممنوع نموده است، ثانیاً در مواقعی که امکان مصرف سپرده مشتریان در زمان‌هایی از طریق اعطای تسهیلات امکان‌پذیر نمی‌گردد، چرا نباید بانک‌ها اینگونه سپرده‌ها را به‌لحاظ استفاده بهینه در کوتاه‌مدت در امر خرید سهام یا سایر اوراق بهادار به مصرف برسانند.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در این طرح بانک‌ها از انجام معاملات اموال منقول و غیرمنقول منع شده‌اند. با توجه به انباشت برخی دارایی‌های با نقدشوندگی پایین و عمدتاً در قالب ساختمان نزد بانک‌ها، ممنوعیت مذکور مانع از فروش اموال فوق توسط بانک‌ها خواهد شد.	اتاق بازرگانی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در ماده (۱۱۲) عبارت اعم از مادی و غیرمادی از تقسیم‌بندی‌های مربوط به اموال است و اموال مادی به دو نوع تقسیم‌بندی می‌شود: منقول و غیرمنقول، لذا پیشنهاد می‌شود عبارت مذکور حذف گردد.</p> <p>۲. حرف یا مندرج در بند «۲» ماده (۱۱۲) دارای ابهام است و عبارت به میزان تبیین از آنچه... نیز باید حذف گردد، زیرا باعث سوءاستفاده می‌شود. از طرفی با دقت در عبارت خرید سهام و اوراق بهادار و مشارکت در سرمایه‌گذاری یک یا چند شرکت به کمتر از میزان مربوطه ممنوع نمی‌باشد، معلوم می‌شود که صدر ماده با ذیل آن هماهنگی ندارد.</p> <p>۳. بند «۳» ماده (۱۱۲) دارای شفافیت لازم نیست. زیرا در متن به ممنوعیت و موارد استثنا اشاره شده است. چه بسا ممکن است موارد استثنا بیشتر از اصل ممنوعیت باشد که برطبق قواعد فقهی و حقوقی تخصیص اکثر لازم می‌آید، که عقلاً درست نیست.</p>	بانک انصار
بند «۱» ذیل ماده به‌گونه‌ای تنظیم شود که نافی و مانع فروش دارایی‌ها و اموال مازاد بانک‌ها نشود.	بانک تجارت
انجام معاملات منقول و غیرمنقول (اعم از مادی و غیرمادی) مگر به‌منظور اعطای تسهیلات ممنوع بوده در حالی که در ماده (۱۳۳) انجام معاملات مربوط به فلزات و سنگ‌های گرانبها و همچنین ابزارهای بازار پول و سرمایه به‌عنوان بخشی از عملیات بانکی مجاز شناخته شده است که به‌نظر می‌رسد این دو ماده دارای مغایرت با یکدیگر می‌باشند.	بانک رفاه کارگران
<p>یک تبصره ذیل بند «الف» اضافه شود.</p> <p>عبارت «کارکنان» و عبارت «سقف تسهیلات مذکور در هر صورت منطبق و معادل با تسهیلات در نظر گرفته شده برای سایر کارکنان بانک‌های دولتی خواهد بود» به بند «ب» اضافه شود.</p> <p>ماده (۱۱۲) پیشنهادی: انجام عملیات زیر برای بانک‌ها ممنوع است:</p> <p>۱. معاملات اموال منقول و غیرمنقول (اعم از مادی و غیرمادی) مگر به‌منظور اعطای تسهیلات.</p> <p>تبصره پیشنهادی: معاملات اموال تحت تملک بانک (تملیکی و ملکی) از این قاعده مستثنا هستند.</p> <p>۲. خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک یا چند شرکت و یا خرید اوراق بهادار داخلی یا خارجی به حساب خود، از محل سپرده‌های مشتریان یا به میزانی بیش از آنچه بانک مرکزی به‌موجب این قانون طی دستورها یا دستورالعمل‌های خاص تعیین خواهد کرد.</p>	بانک ملی

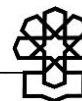

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>بند «۳» پیشنهادی: اعطای تسهیلات و اعتبار به اعضای ارکان، مدیران، ناظران، بازرسان و کارکنان بانک مرکزی مگر با رعایت دستورالعملی که در این مورد با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب وزارت امور اقتصادی و دارایی خواهد رسید. سقف تسهیلات مذکور در هر صورت منطبق و معادل با تسهیلات در نظر گرفته شده برای سایر کارکنان بانک‌های دولتی خواهد بود.</p> <p>۴. انتشار اوراق دیداری در وجه حامل.</p>	
<p>در تبصره این ماده تملک اموال برای استیفای مطالبات منوط به شرایط تعیین شده از سوی بانک مرکزی شده است. با توجه به اینکه تملک اموال تنها راه وصول مطالبات است، لذا مشروط نمودن آن به شرایط دیگر موجه نبوده و باعث لاوصول ماندن مطالبات بانک‌ها می‌شود.</p>	معاونت حقوقی بانک کشاورزی
<p>نقد بند «۳» ماده - بازرسان بانک مرکزی به‌درستی باید از انجام برخی معاملات محروم گردند (نظیر دریافت تسهیلات از بانک‌ها یا خرید سهام بانک‌ها)؛ اما در کنار آن بایستی مزایای قانونی ویژه‌ای هم برای آنها در نظر گرفت تا امکان جذب متخصص‌ترین و صالح‌ترین آنها فراهم گردد. در برخی کشورها که مرجع نظارت بانکی در داخل بانک مرکزی قرار دارد؛ قانونگذار بر مجزا بودن حقوق کارکنان بخش نظارتی از کارکنان بانک مرکزی تصریح می‌نماید.</p>	امیرحسین امین آزاد
<p>بند «۱» - برای تأمین شعبه و ادارات چه باید بکنند؟! بند «۳» - کاملاً باید ممنوع باشد، زیرا بانک مرکزی خودش وام‌های زیادی به ارکان خود می‌دهد، دیگر چه لزومی به پرداخت از منابع بانک‌هاست؟!</p>	فتح‌اله تاری
<p>تبصره - تملک اموال برای استیفای مطالبات علاوه بر تعیین روش توسط بانک مرکزی، فقط از طریق قوه قضائیه خواهد بود. در تبصره فعلی: تملک اموال برای استیفای مطالبات حذف می‌شود.</p>	محسن حاجی بابا
<p>منظور از بند «۱» این ماده چیست؟ اینکه بانک به‌منظور اعطای تسهیلات می‌تواند معاملات منقول و غیرمنقول انجام دهد، مستعد انحراف بانک از مسیر اصلی آن است.</p>	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۱۳)

کلیه قراردادهایی که بین بانک‌ها با مشتریان برای اعطای تسهیلات بانکی یا ارائه خدمات بانکی منعقد می‌شود، در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا بوده و از ویژگی‌های اسناد تجاری از جمله عدم نیاز به تودیع خسارت احتمالی بابت صدور قرار تأمین خواسته برخوردار می‌باشند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
فراز پایانی این ماده در ارتباط با ویژگی‌های اسناد تجاری باید حذف شود. زیرا ویژگی‌های اسناد تجاری در سایر قوانین به‌طور پراکنده و تلویحی ذکر شده است. همچنین ممکن است در سایر قوانین ویژگی‌هایی برای اسناد تجاری ذکر شده باشد که ضرورتی به‌لحاظ کردن آنها برای اسناد مورد قبول بانک‌ها نباشد. از این نظر لازم است ویژگی‌های مدنظر برای قراردادهای بانکی به‌طور مشخص در متن قانون ذکر شود.	بانک مرکزی
ضروری است در ابتدای ماده (۱۱۳) عبارت «و مؤسسات اعتباری» بعد از کلمه بانک‌ها اضافه گردد تا در تفسیر مراجع قضایی و به‌ویژه سازمان ثبت و اسناد و املاک کشور تفاوتی در اجرای اسناد و قراردادهای بانک‌ها با مؤسسات اعتباری فراهم نسازد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در ماده (۱۱۳) «کلیه قراردادهایی که بین بانک‌ها با مشتریان برای اعطای تسهیلات بانکی یا خدمات بانکی منعقد می‌شود در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا بوده و...» با توجه به این که «تسهیلات بانکی» و «خدمات بانکی» در ماده (۱) تعریف گردیده، اما شامل «امور بانکی» مذکور در ماده (۱۳۳) نیست؛ همانطور که در بند «۲۶» نامه پیرو اشاره گردیده به جهت تصریح بیشتر، بهتر است انواع قراردادهای موجود از جمله استصناع، ضمانتنامه‌های بانکی، مرابحه، اعتبار اسنادی، حواله ارزی، بروات اسنادی و مصادیق مذکور در ماده (۱۳۳) نیز به‌طور تمثیلی در ماده (۱۱۳) قید گردد تا از تفاسیر متفاوت در پرونده‌های مربوط به وصول مطالبات از بدهکاران بانکی جلوگیری گردد.	بانک ملت
حذف شود- حقوق ویژه برای بانک به وجود می‌آورد و تبعیض بین بنگاه‌های اقتصادی می‌باشد. در چنین شرایطی بانک نباید فرقی با سایر فعالان اقتصادی داشته باشد و گرنه بقیه هم باید چنین باشند.	محسن حاجی بابا

ماده (۱۱۴)

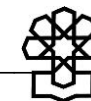
چنانچه در مورد اعطای تسهیلات بانکی، بیش از یک قرارداد بین بانک و مشتری در دفتر اسناد رسمی تنظیم شود، حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض، حق الثبت و نظایر آن نسبت به سند اول محاسبه و دریافت خواهد شد و در مورد قرارداد بعدی، تعلق حقوق مزبور منوط به افزایش رقم مندرج در قراردادهای بعدی نسبت به رقم مذکور در قرارداد ماقبل آن است. در این صورت حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض، حق الثبت و نظایر آن به استثنای حق التحریر باید نسبت به مابه‌التفاوت دو رقم فوق‌الذکر محاسبه و دریافت شود. ملاک تشخیص ارتباط قراردادهای اعلام بانک ذیربط می‌باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۴)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
بانک قرض‌الحسنه مهر ایران	به جای کلمه «اعطا» از کلمه «هر» استفاده گردد.

ماده (۱۱۵)

در مواردی که کالا با واسطه بانک از طریق اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص منتقل می‌گردد، بانک از لحاظ مالیات نقل و انتقال در حکم انتقال‌دهنده دست اول تلقی خواهد شد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در ماده (۱۱۵) نیز تصریح گردیده هیئت نظارت موظف است در چارچوب احکام این قانون، بر کلیه عملیات مربوط به تأسیس و فعالیت بانکها نظارت نماید. در ماده مذکور تصویب ضوابط و دستورالعمل‌های بانکی نیز برعهده هیئت نظارت گذاشته شده است، پیشنهاد می‌گردد امور نظارت بر مؤسسات اعتباری صرفاً در حوزه مسئولیت‌های بانک مرکزی تعریف شده و نقش هیئت نظارت معطوف به سیاستگذاری باشد.	بانک اقتصاد نوین

ماده (۱۱۶)

کلیه شعب خارج از کشور بانک‌های ایرانی و کلیه بانک‌های خارجی و بانک‌های مشترک و شعب آنها که در ایران (اعم از سرزمین اصلی و مناطق آزاد) مستقر هستند، فقط در چارچوب این قانون مجاز به عملیات بانکی می‌باشند. بانک مرکزی موظف است ضوابط ویژه فعالیت و نظارت بر بانک‌های خارجی و بانک‌های مستقر در مناطق آزاد و بانک‌های ایرانی که در خارج از کشور فعالیت می‌کنند را به تصویب هیئت نظارت برساند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در اغلب کشورهای خارجی، فعالیت بانک‌ها در چارچوب قوانین و مقررات کشورهای میزبان امکانپذیر می‌گردد. بنابراین ماده (۱۱۶) طرح قانون حاضر به نحوی انشا گردیده که در خیلی از کشورها فعالیت شعب بانک‌های ایرانی ممنوع و یا محدود خواهد شد. با توجه به اینکه همین ماده از طرح فعالیت شعب بانک‌های خارجی را در ایران منوط به رعایت ضوابط تعیین شده در ایران نموده است.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
شعب خارج از کشور بانک‌های ایرانی معمولاً تابع مقررات و ضوابط منطقه‌ای حاکم در کشور مقصد هستند و لزوماً ملزم به رعایت قانون کشور مبدأ نمی‌باشند. لذا محدود نمودن آنها طبق مفاد این ماده منطقی به نظر نمی‌رسد و ممکن است در عمل آنها با محدودیت‌های اساسی مواجه شوند.	بانک ملت
ماده (۱۱۶) از حیث ملزم نمودن شعبه خارج از کشور بانک‌های ایرانی به فعالیت مطابق این قانون عملاً امکانپذیر نمی‌باشد چرا که شعبه بانک‌های ایرانی در کشورهای خارجی جهت تصدی به عملیات بانکی ناچاراً تابع ضوابط و مقررات اعلامی کشور محل فعالیت خواهند بود. کما اینکه شعب بانک‌های خارجی در صورت فعالیت در ایران مطابق همین ماده (۱۱۶) مکلف به تبعیت از ضوابط مصوب هیئت نظارت می‌باشد.	بانک سامان

ماده (۱۱۷)

بانک‌ها با مجوز بانک مرکزی می‌توانند وجوه اداره شده دولت، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی را جذب و در محل مورد نظر صاحبان منابع در قالب تسهیلات قرض‌الحسنه و سایر عقود طبق قرارداد پرداخت کنند. بازپرداخت وجوه مزبور منحصراً از محل اقساط وصولی تسهیلات مذکور و پس از کسر حق عاملیت بانک ممکن می‌باشد. بانک‌ها می‌توانند بازپرداخت تسهیلات موضوع این ماده را ضمانت کنند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۷)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
آن بخش از مفاد ماده (۱۱۷) طرح که مشعر بر امکان اعطای تسهیلات از محل وجوهات وصولی اقساط تسهیلات قبلی است، می‌بایست پس از موافقت سپرده‌گذاری در این زمینه مورد اجرا قرار گیرد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در این ماده در خصوص مصرف منابع جذب شده صرفاً به اعطای تسهیلات اشاره شده و به موضوع انجام «عملیات سرمایه‌گذاری» توسط بانک‌ها که در بند «۲» ماده (۱۱۲) نیز جواز آن در قالب دستورالعمل‌های بانک مرکزی داده شده، اشاره‌ای نشده است. همچنین موضوع ضمانت بازپرداخت تسهیلات توسط بانک‌ها بسیار مبهم و فاقد موضوعیت است.	بانک تجارت
در این ماده، به اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص جذب وجوه اداره شده دولت، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر اشخاص حقیقی و خصوصی اشاره شده است. لازم به ذکر است با عنایت به اینکه بانک‌ها در سنوات اخیر از محل وجوه اداره شده دولت و سایر سازمان‌ها و ارگان‌ها، تسهیلاتی را به معرفی‌شدگان از سوی مراجع مذکور پرداخت نموده و موضوع مسبوق به سابقه می‌باشد و حسب رویه جاری، نیازی به اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص وجوه اداره شده نبوده است.	بانک ملت
از آنجا که به محض اعطای تسهیلات از محل وجوه اداره شده به وظیفه عاملیتی خود عمل نموده‌اند، لذا لازم است ماده (۱۱۷) اصلاح شود.	بانک ملی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۷)	
نظرات و نقدها	اظهاری نظر کنندگان
<p>ماده (۱۱۷) پیشنهادی: بانکها با مجوز بانک مرکزی می‌توانند وجوه اداره شده دولت، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی را جذب و در محل مورد نظر صاحبان منافع در قالب تسهیلات قرض‌الحسنه و سایر عقود طبق قرارداد پرداخت کنند. حق عاملیت می‌باید بعد از تنظیم قرارداد مربوط به وجوه اداره شده و همزمان با اعطای تسهیلات پرداخت شود. بازپرداخت وجوه مزبور منحصرأ از محل اقساط وصولی تسهیلات مذکور ممکن می‌باشد. بانکها می‌توانند بازپرداخت تسهیلات موضوع این ماده را ضمانت کنند. مسئولیت وصول مطالبات معوقه احتمالی به‌وسیله بانک، مستلزم تأمین هزینه‌ها و کارمزد و حقوق متعلقه می‌باشد.</p>	
<p>وجوه اداره شده، فاقد ریسک برای بانک می‌باشند زیرا که بانک صرفاً مسئولیت عاملیت این وجوه را دارد. اگر بانک بخواهد بازپرداخت این تسهیلات را ضمانت کند؛ قاعدتاً کل ریسک نکول این وجوه برعهده بانک خواهد شد، لذا به‌طور کامل باید در محاسبات ریسک اعتباری بانک ملحوظ گردد.</p>	امیرحسین امین آزاد
<p>فقط محل مصرف را صاحب منافع تعیین می‌کند، بانک نبایستی بازپرداخت آن را تعهد نماید، مانند تسهیلات تکمیلی می‌باشد.</p>	محسن حاجی بابا
<p>در این ماده، وجوه اداره شده دولت و سایر نهادها به‌عنوان منبع دیگری برای اعطای تسهیلات توسط بانکها معرفی شده است. محدودیت بازپرداخت وجوه مذکور تنها از محل بازپرداخت تسهیلات سؤالی را ایجاد می‌کند و آن اینکه در صورت نیاز نهاد مذکور به منابع مالی خود و عدم پرداخت اقساط تسهیلات توسط مشتریان، تکلیف چیست؟ منظور از ضمانت بانک در این ماده چیست؟</p>	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۱۸)

بانک‌ها می‌توانند در چارچوب ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی و با استفاده از قراردادهای و ابزارهایی که در این قانون مجاز شناخته شده است، از منابع بانک مرکزی و سایر بانک‌ها در چارچوب بازار بین بانکی استفاده کنند.

ماده (۱۱۹)

نحوه تجهیز منابع بانک‌ها از اشخاص حقوقی خارجی و مؤسسات بین‌المللی براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۱۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
چرا تجهیز از منابع خارجی نیازمند مصوبه هیئت وزیران باید باشد.	امیرحسین امین آزاد

ماده (۱۲۰)

بانک مرکزی موظف است ظرف مدت شش ماه از تصویب این قانون، دستورالعمل نحوه عملیات ارزی بانکها و نحوه ثبت حسابداری آن را مبتنی بر این قانون به تصویب هیئت نظارت برساند.

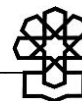
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۲۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>الحاق تبصره متن پیشنهادی:</p> <p>۱. بانکها و مشتریان آنها موظف هستند براساس دستورالعمل عملیات ارزی، نسبت به تعیین منشأ تأمین و محل مصرف تراکنشهای ارزی اقدام کنند. همچنین بانکها باید از انجام تراکنشهای ارزی که منشأ یا محل مصرف آنها مورد تأیید بانک مرکزی نیست، جلوگیری کنند.</p> <p>۲. در خرید و فروش ارز به هر نحو (اعم از اسکناس، اعتبار اسنادی، برات اسنادی و حواله) بانکها ملزم هستند اطلاعات تراکنش ریالی متناظر پرداخت یا دریافت شده را در کنار تراکنش ارزی به صورت برخط به بانک مرکزی اعلام کنند.</p>	واجب

ماده (۱۲۱)

عملیات بانکی قابل انجام توسط مؤسسات اعتباری غیربانکی به پیشنهاد بانک مرکزی توسط هیئت نظارت تعیین می‌شود.

تبصره - مؤسسات اعتباری غیربانکی اعم از صندوق‌های قرض‌الحسنه و تعاونی‌های اعتبار که در زمان ابلاغ این قانون به فعالیت اشتغال دارند، باید در چارچوب برنامه زمانی که از سوی بانک مرکزی اعلام می‌شود، فعالیت‌های خود را با احکام این قانون و ضوابط اعلامی بانک مرکزی هماهنگ و منطبق نمایند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هفتم - مقررات ناظر بر عملیات بانکی / ماده (۱۲۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در انتهای تبصره اضافه شود: در غیر این صورت می‌بایستی در چارچوب زمانی ابلاغی بانک مرکزی تعطیل گردند.	محسن حاجی بابا

۹. اظهار نظر پیرامون بخش هشتم (ایجاد نهادهای مالی جدید)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
در بخش هشتم طرح به نهادهای جدیدی همچون شرکت اعتبارسنجی، مؤسسه تضمین تعهدات، شرکت مدیریت دارایی‌ها به اختصار پرداخته شده و به نظر می‌رسد احکام قانونی مربوط به این شرکت‌ها کافی نمی‌باشد. پیشنهاد می‌گردد جایگاه و ابعاد مختلف فعالیت این شرکت‌ها در بازار پول و سرمایه کشور و نحوه نظارت بر آنها با شفافیت بیشتری در طرح تبیین گردد. در ماده (۱۲۹) اشاره شده: وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است آیین‌نامه نحوه تشکیل و فعالیت شرکت مدیریت دارایی‌ها را به منظور ساماندهی و تعیین تکلیف دارایی‌های بی کیفیت بانک‌ها تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند. «با توجه به آنکه براساس سیاست‌های اجرایی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تأسیس شرکت‌های دولتی ممنوع می‌باشد به نظر می‌رسد این شرکت می‌بایست به عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی تعریف شود».	بانک اقتصاد نوین

ماده (۱۲۲)

وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت شش ماه از تصویب این قانون آیین‌نامه نحوه تشکیل، فعالیت و نظارت بر مؤسسات تضمین تعهدات را تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند. مؤسسات تضمین تعهدات می‌توانند توسط اشخاص حقوقی، تشکل‌های حرفه‌ای یا گروهی از اعضای یک صنف یا صنعت خاص ایجاد شوند.

تبصره «۱» - بانک‌ها و مؤسسات اعتباری می‌توانند تضمین مؤسسات تضمین تعهدات را که با مجوز وزارت امور اقتصادی و دارایی تأسیس شده‌اند، برای اعطای تسهیلات به مشتریان خود بپذیرند.

تبصره «۲» - اسناد کلیه قراردادهایی که توسط مؤسسات تضمین تعهدات منعقد می‌گردد، در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا بوده و از کلیه مزایای اسناد تجاری از جمله عدم نیاز به تودیع خسارت احتمالی بابت اخذ قرار تأمین خواسته برخوردار می‌باشد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید/ ماده (۱۲۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
این تبصره دایره گسترده‌ای دارد و همه قراردادهای مؤسسات تضمین تعهدات را شامل می‌شود، خواه این قراردادها را با مشتریان خود در راستای تضمین تعهد منعقد کنند یا سایر قراردادهای آنها با اشخاص دیگر که ارتباطی با تضمین تعهد ندارد؛ لذا بهتر است در تنظیم این تبصره از شیوه نگارش ماده (۱۱۳) همین طرح استفاده گردد، مطابق ماده (۱۱۳): «کلیه قراردادهایی که بین بانک‌ها با مشتریان برای اعطای تسهیلات بانکی یا ارائه خدمات بانکی منعقد می‌گردد، در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا بوده و...».	واجب
متن پیشنهادی: اسناد کلیه قراردادهایی که توسط مؤسسات تضمین تعهدات با مشتریان در راستای تضمین تعهدات آنها منعقد می‌گردد، در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا بوده و از کلیه مزایای اسناد تجاری از جمله عدم نیاز به تودیع خسارت احتمالی بابت اخذ قرار تأمین خواسته برخوردار می‌باشد.	
امید است تعریفی از ماهیت، محدوده فعالیت و ضمانت ایفای تعهد شرکت‌های تضمین تعهدات مورد اشاره در ماده (۱۲۲) و تبصره‌های آن حداقل در آیین‌نامه مورد اشاره در بند مزبور مشخص گردد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۲)	
اظهاری نظر کنندگان	نظرات و نقدها
اتاق اصناف	از مواردی که اصناف می‌توانند در زمینه اعتبارسنجی و تضمین فعال‌تر باشند و خوشبختانه در ماده (۱۲۲) اشاره شده «مؤسسات تضمین تعهدات» است. ورود و نقش فعال نهادهای صنفی در قانون و اجرای این امور می‌تواند در افزایش مزیت‌های رسمی شدن واحدهای صنفی مؤثر بوده و از تعداد واحدهای صنفی فاقد پروانه کسب بکاهد. هرچند در ماده (۱۲۲) (بخش ایجاد نهادهای مالی جدید) اجازه ورود تشکل‌های حرفه‌ای یا گروهی از اعضای یک صنف یا صنعت خاص برای مؤسسات تضمین تعهدات داده شده است، ولی در این خصوص چند ایراد وجود دارد: اولاً - مشخص نشده است منظور از مؤسسات تضمین تعهدات چیست. ابهام در این خصوص موجب عدم اجرای آن خواهد شد. ثانیاً - ابعاد و مسائل حقوقی و نحوه مشارکت اصناف و تشکل‌ها در مالکیت یا مدیریت این مؤسسات کاملاً مبهم است.
بانک انصار	در خصوص ایجاد نهادهای مالی جدید مندرج در مواد (۱۲۲) و (۱۲۹) یعنی مؤسسه تضمینی تعهدات، شرکت اعتبارسنجی و شرکت مدیریت دارایی‌ها، هیچ اشاره‌ای به اهداف و اصول و ضوابط کلی آنها نشده است. این سه نهاد مالی با مجوز وزارت اقتصاد و امور دارایی و بانک مرکزی ایجاد می‌شود. پیشنهاد می‌شود که هدف از ایجاد آنها و اصول و ضوابط کلی آنها مورد اشاره قرار گیرد. با توجه به اینکه در عرف بانکداری مفهوم تعهدات شامل ضمانتنامه‌ها و اعتبارات اسنادی می‌باشد، لذا پیشنهاد می‌شود که واژه تسهیلات به مؤسسات تضمینی تعهدات اضافه گردد.
بانک تجارت	ضروری است تعریف دقیقی از مؤسسات تضمین تعهدات ارائه گردد.
بانک سامان	در خصوص مواد (۱۲۲) و (۱۲۳) با توجه به اینکه این مواد مجوز و مستند قانونی ایجاد شخصیت‌های حقوقی جدیدی تحت عنوان مؤسسات تضمین تعهدات و شرکت اعتبارسنجی می‌باشند پیشنهاد می‌گردد در این مواد تعریفی از این شخصیت‌های حقوقی و موضوع فعالیت آنها به عمل آید.
مرتضی الهداد	مؤسسات تضمین تعهدات (Ccredit Assurance Institutes) در خارج از کشور وجود دارند که عمدتاً زیرمجموعه شرکت‌های بیمه‌ای هستند و البته مرتب توسط شرکت‌های اعتبارسنجی مورد ارزیابی قرار گرفته و گرید می‌گیرند. فعالیت این مؤسسات می‌تواند به تقسیم ریسک ارتقای پوشش ریسک فعالیت‌های اقتصادی و تسهیل فرآیند دریافت تسهیلات کمک نماید. نکته مهم این است که بنابر تبصره «۱» ذیل این ماده تنها شخصیت‌های حقوقی می‌توانند برای راه‌اندازی مؤسسات تضمین تعهدات اقدام کنند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
از آنجا که عملکرد این مؤسسات ماهیتاً بیمه‌ای است دستورالعمل آن در وزارت اقتصاد تدوین می‌شود، پیشنهاد می‌شود. نماینده اتاق ایران در فرآیند تدوین این آیین‌نامه شرکت نماید. برای ارزیابی بهتر می‌توان تا تدوین سازوکار این مؤسسات صبر کرد. اما اینطور به نظر می‌رسد که این مؤسسات می‌توانند زیر نظر بانک مرکزی یا بیمه مرکزی فعالیت نمایند.	
در حال حاضر دولت یکی از بدهکاران بزرگ نظام بانکی کشور است. حال چگونه بانک‌ها می‌توانند «تضمین» شرکت‌هایی را که صرفاً با مجوز وزارت اقتصاد ایجاد شده‌اند؛ به‌عنوان وثیقه اعطای تسهیلات بپذیرند؟ اگر تسهیلات نکول شد و این تضامین نیز قابل تبدیل به نقد نشدند؛ چه کسی خسارات بانک را پرداخت می‌کند؟	امیرحسین امین آزاد
تبصره «۱» - نرخ خدمات تعیین نشده است.	فتح‌اله تاری
تبصره «۲» - عدم نیاز به تودیع خسارت احتمالی حذف شود، مانند ماده (۱۱۳).	محسن حاجی بابا

ماده (۱۲۳)

تأسیس و فعالیت شرکت اعتبارسنجی موکول به صدور مجوز توسط بانک مرکزی است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۳)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
	بانک سامان
	رجوع به اظهار نظر در خصوص ماده (۱۲۲)
	بانک ملت
	<p>۱. در خصوص مواد (۱۲۳) تا (۱۲۷) در ارتباط با ایجاد شرکت اعتبارسنجی به استحضار می‌رساند که با توجه به ماده (۵) قانون «تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانک‌ها»، مصوب اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۶ مبنی بر شکل‌گیری نهاد مالی رتبه‌بندی اعتباری و اعتبارسنجی و ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۵) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مورخ ۱۳۹۵/۴/۴ مصوب هیئت وزیران مبنی بر الزام به راه‌اندازی مؤسسه رتبه‌بندی اعتباری در کشور پیشنهاد می‌شود طی تبصره‌ای اعلام شود «آن دسته از شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی که از مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری فعال در بازار سرمایه، رتبه اعتباری دریافت می‌کنند رتبه مذکور قابل پذیرش در بازار پول و اعتبار می‌باشد».</p> <p>۲. در ماده (۱۲۳) این طرح، از شرکت‌های زیرمجموعه مورد نیاز بانک، فقط به تأسیس شرکت اعتبارسنجی اشاره شده و به تأسیس سایر شرکت‌ها از قبیل شرکتی جهت تهیه گزارش اطلاعات اعتباری، شرکت بررسی امکان‌سنجی (توجیه‌پذیری فنی، اقتصادی، مالی و...) و شرکت وصول مطالبات که مورد نیاز بانک می‌باشد و سایر انواع نهادهای مالی نظیر تأمین سرمایه، کارگزاری و... که به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم تحت نظارت و براساس قوانین و دستورالعمل‌های ابلاغی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران فعالیت می‌نمایند اشاره‌ای نشده است.</p>
	اکبر کشاورزبان
	صدور مجوز به‌منظور تأسیس و فعالیت شرکت اعتبارسنجی توسط بانک مرکزی به‌جز شرکت اعتبارسنجی ایرانیان خواهد بود و آیا بانک‌ها مختار به انتخاب شرکت‌ها خواهند بود.
	امیرحسین امین آزاد
	نقد مواد (۱۲۳) تا (۱۲۸) - در طی این مواد قانونی باید وظایف و مسئولیت‌های شرکت اعتبارسنجی مشخص می‌شد و مکانیسم کار این شرکت هم تشریح می‌گردید اما به این مهم اشاره‌ای نشده و به مواردی پرداخته که از اهمیت درجه دوم یا سوم برخوردارند.
	ماده (۱۲۳) شرکت اعتبارسنجی است، ولی ماده (۱۲۲) مؤسسه تضمین تعهدات است. مؤسسه اعتبارسنجی جایی تعریف نشده است و قانونگذار باید آن را معرفی کند نه بانک مرکزی.

ماده (۱۲۴)

مقررات ناظر بر تأسیس، فعالیت و انحلال شرکت اعتبارسنجی در چارچوب دستورالعملی خواهد بود که به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد. همچنین نحوه اداره، فعالیت و ارکان شرکت اعتبارسنجی به‌موجب اساسنامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۴)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>۱. در ماده مقرر شده ضوابط تأسیس، فعالیت و انحلال این مؤسسات توسط هیئت نظارت تعیین شود. مقرراتی که توسط هیئت نظارت تعیین می‌شود، نمی‌تواند حقوق مکتسب شرکت‌های اعتبارسنجی فعلی را از بین ببرد و این خود مانعی بر سر راه یکسان‌سازی مقررات حاکم بر این مؤسسات است. مشابه این وضعیت در «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صرافی‌ها» مصوب ۱۳۹۳ شورای پول و اعتبار رخ داد که به‌موجب ماده (۴۵) مقرر کرده بود: «صرافی‌های موجود دارای مجوز از بانک مرکزی تا تاریخ ابلاغ دستورالعمل، موظفند حداکثر ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب، وضعیت خود را با مفاد آن تطبیق دهند». این ماده اگرچه به‌درستی در راستای یکسان‌سازی مقررات حاکم بر صرافی‌ها مقرر شده بود؛ لکن از آنجا که با حق مکتسب صرافی‌های موجود و دارای مجوز در تعارض قرار داشت، به‌موجب رأی در تاریخ ۱۳۹۵/۵/۵ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، اطلاق آن ابطال گردید و لذا شامل صرافی‌های دارای مجوز فعلی نمی‌گردد.</p> <p>با توجه به آنچه گفته شد پیشنهاد می‌شود برای احتراز از این موضوع در خصوص مؤسسات اعتبارسنجی به تکلیف مؤسسات موجود برای هماهنگی با ضوابط تعیینی هیئت نظارت، در خود قانون تصریح گردد و به مصوبه هیئت نظارت واگذار نشود.</p> <p>۲. با توجه به گستره فرآیند اعتبارسنجی و عدم اختصاص صرف آن به بازار پول، پیشنهاد می‌شود آیین‌نامه آن در هیئت دولت به تصویب برسد.</p> <p>۳. با توجه به تنوع موضوعات در خصوص شرکت اعتبارسنجی پیشنهاد می‌شود به‌منظور حفظ انسجام مواد در قانون، در متن ماده به هیئت دولت اجازه داده شود تا در تمامی موارد مرتبط ضوابط لازم را تعیین نماید.</p> <p>۴. با توجه به محدودیت توزیع اطلاعات مورد نیاز جهت تهیه گزارش اعتباری در کشور و همچنین به جهت عدم تجمیع چند باره داده‌های مرتبط با گزارشگری اعتباری، پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های اجرایی حسب مورد اگر در فرآیندهای خود نیازمند استفاده از گزارش اعتباری یا میزان</p>	<p>واجب</p>

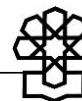
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۴)

اظهار نظر کنندگان	نظرات و نقدها
	<p>مسئولیت پذیری اشخاص در ایفای تعهدات مالی می‌باشند از خدمات شرکت ملی گزارشگری اعتباری استفاده نمایند تا از تحمیل هزینه‌های اضافی جلوگیری شود.</p> <p>متن پیشنهادی: نحوه صدور مجوز و تأسیس، تملک سهام، انحلال، اداره، فعالیت، ارائه گزارشات اعتباری، تعیین اقلام اطلاعاتی مورد نیاز، چگونگی دسترسی به اطلاعات مورد نیاز، الزام دستگاه‌ها و سایر اشخاص ذیربط به ارائه اطلاعات مورد نیاز، انواع خدمات قابل ارائه توسط شرکت، محدودیت استفاده از خدمات شرکت، ارکان شرکت ملی گزارشگری اعتباری، نحوه اعتبارسنجی، الزامات امنیتی دسترسی به اطلاعات شرکت، احراز صلاحیت مدیران شرکت، چگونگی اعلام اعتراض نسبت به گزارشات اعتباری و نحوه رسیدگی و اصلاح آن، مصادیق استفاده از خدمات شرکت ملی گزارشگری اعتباری، چگونگی نظارت و برخورد با آن به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد وزارت امور اقتصاد و دارایی به تصویب هیئت دولت می‌رسد.</p> <p>تبصره «۱» - شرکت‌های اعتبارسنجی موجود موظفند ظرف مدتی که هیئت دولت تعیین می‌کند خود را با ضوابط این قانون و نیز مصوبه‌ای که به موجب این ماده تصویب می‌گردد، هماهنگ نمایند.</p> <p>تبصره «۲» - کلیه دستگاه‌های اجرایی که حسب وظایف قانونی خود نیازمند استفاده از گزارش اعتباری یا میزان مسئولیت‌پذیری اشخاص در ایفای تعهدات مالی هستند، موظفند صرفاً از خدمات شرکت ملی گزارشگری اعتباری استفاده نمایند.</p>

ماده (۱۲۵)

صلاحیت حرفه‌ای اعضای اصلی و علی‌البدل هیئت مدیره، مدیر عامل و قائم مقام مدیر عامل شرکت اعتبارسنجی باید به تأیید بانک مرکزی برسد.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۵)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
مواد (۱۲۵) تا (۱۲۸)	واجب
ماده (۱۲۴) پیشنهادی جایگزین این مواد خواهد شد.	
چه مشخصاتی باید داشته باشند؟	فتح‌اله تاری

ماده (۱۲۶)

در صورتی که بنابه تشخیص بانک مرکزی، شرکت اعتبارسنجی از قوانین، مقررات، بخشنامه‌ها و دستورات بانک مرکزی تخطی نماید، حسب مورد یک یا چند مورد از اقدامات نظارتی ذیل در مورد آن اعمال خواهد شد:

۱. احضار مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره برای ادای توضیحات در خصوص تخلفات انجام شده،
۲. اخذ تعهدنامه از مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره دایر بر توقف و رفع موارد تخلف در چارچوب برنامه زمانی مورد تأیید بانک مرکزی،
۳. تذکر کتبی به مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره،
۴. سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره و قائم مقام،
۵. تعلیق مجوز شرکت اعتبارسنجی برای مدت حداکثر شش ماه،
۶. لغو مجوز شرکت اعتبارسنجی.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۶)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
با توجه به نوع فعالیت و اهمیت این مؤسسات می‌بایست جزای نقدی و مجازات تعزیری هم پیش‌بینی گردد.	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
در ماده (۱۲۶) بایستی مرجع صالح جهت اعمال اقدامات نظارتی موضوع این ماده مشخص گردد.	بانک سامان
در این ماده مرجع نظارت، احضار و اعمال مجازات تخلف مؤسسه اعتبارسنجی مشخص نشده است، آیا با بانک مرکزی یا هیئت نظارت است؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۲۷)

حداکثر نرخ ارائه خدمات شرکت اعتبارسنجی به پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت نظارت تعیین می‌شود.

ماده (۱۲۸)

دارندگان پایگاه‌های عمومی داده موظفند با فراهم ساختن زیرساخت‌های لازم و در چارچوب این قانون و ضوابط اجرایی موضوع ماده (۱۲۴)، اتصال برخط پایگاه‌های داده نزد خود را با شرکت اعتبارسنجی ایجاد کنند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا / بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید / ماده (۱۲۸)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
حداکثر نرخ ارائه خدمات را قانونگذار باید تعیین کند.	فتح‌اله تاری
دارندگان پایگاه‌های عمومی داده دقیقاً چه نهادها و مؤسساتی هستند؟ باید به‌طور صریح از آنها نام برده شود. همچنین این امکان برای بانک مرکزی فراهم شود که در صورت نیاز به داده‌های جدید و شناسایی پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط در دستگاه‌های مختلف کشور (اعم از اجرایی، قضایی و...) برای دریافت اطلاعات مذکور اقدام نماید.	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۲۹)

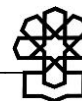
وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است آیین‌نامه نحوه تشکیل و فعالیت شرکت مدیریت دارایی‌ها را به منظور ساماندهی و تعیین تکلیف دارایی‌های بی کیفیت بانک‌ها تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش هشتم - ایجاد نهادهای مالی جدید/ ماده (۱۲۹)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
ماده (۱۲۹) مشخص ننموده است تأسیس شرکت‌های مدیریت دارایی‌ها براساس مجوز کدام نهاد انجام خواهد گرفت و علی‌الاصول باید سیاق قانونگذاری در این مورد نیز همسان ماده (۱۲۳) از یک روش یکسانی برخوردار گردد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
در این طرح وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف به تدوین آیین‌نامه شرکت مدیریت دارایی‌های بی کیفیت بانک‌ها شده که در اینجا منظور از دارایی‌های بی کیفیت مشخص نیست. همچنین این حل و فصل دارایی‌های بد بانک‌ها مربوط به زمان‌های ایجاد بحران در نظام بانکی است، این مسئله نباید در قانون دائمی ذکر شود.	اتاق بازرگانی
رجوع به ماده (۱۲۲)	بانک انصار
پیشنهاد می‌گردد شرکت مدیریت دارایی‌ها تعریف شود.	بانک سامان
شرکت‌های مدیریت دارایی اگر متعلق به بخش خصوصی باشند که نیازی به این ماده قانونی یا مصوبه هیئت وزیران ندارند و در حال حاضر هم تعدادی از بانک‌های کشور از خدمات این شرکت‌ها بهره می‌گیرند. اگر منظور از این ماده قانونی؛ تأسیس «شرکت دولتی مدیریت دارایی‌ها» باشد که به‌طور قطع و یقین با یک ماده قانونی مشکل آن حل نخواهد شد؛ ضمن آنکه تردید جدی در خصوص متولی پیشنهادی (وزارت اقتصاد) وجود دارد.	امیرحسین امین آزاد
شرکت مدیریت دارایی‌ها آیا یک شرکت دولتی است؟ چرا وزارت اقتصاد باید در این مورد ورود نماید؟ این شرکت مسئول ساماندهی و تعیین تکلیف دارایی‌های بی کیفیت بانک‌های دولتی است و یا اینکه بانک‌های خصوصی را نیز شامل می‌شود؟	مرتضی اله‌داد

۱۰. اظهار نظر پیرامون بخش نهم (ساماندهی و ترویج قرض الحسنه)

کلیات

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش نهم: ساماندهی و ترویج قرض الحسنه	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
این بخش از حیث شکلی و ماهوی نیاز به اصلاح دارد، از قبیل عنوان بخش، عدم پیش‌بینی سقف اعضا در ذیل ماده (۱۳۰) و...	بانک توسعه تعاون

ماده (۱۳۰)

کلیه تراکنش‌های مالی صندوق‌های قرض‌الحسنه باید به اطلاع بانک مرکزی برسد. بانک مرکزی می‌تواند سامانه یکپارچه‌ای را به همین منظور ایجاد و صندوق‌های قرض‌الحسنه را ملزم به ثبت تراکنش‌های مالی خود در سامانه مزبور بنماید. صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای که توسط اعضای گروه‌های خاص از قبیل خویشاوندان، همکاران و مانند آنها تشکیل شده و بدون نصب تابلو و تأسیس شعبه فعالیت می‌کنند، از شمول این حکم مستثنا هستند.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش نهم: ساماندهی و ترویج قرض‌الحسنه / ماده (۱۳۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
الحاق توضیح: - با توجه به تعداد زیاد صندوق‌های قرض‌الحسنه و تعاونی‌های اعتبار، این مؤسسات اگرچه به تنهایی قابل توجه نیستند، اما در مجموع سپرده‌ها و تسهیلات اعطایی آنها قابل توجه است. لذا لازم است بانک مرکزی از وضعیت آنها به صورت سیستمی و نه به صورت خوداظهاری اطلاع داشته باشد. زیرا در صورتی که داده‌ها براساس خوداظهاری باشد، امکان صحت‌سنجی آنها برای بانک مرکزی وجود ندارد. - صندوق‌های قرض‌الحسنه و تعاونی‌های اعتباری به علت فعالیت‌های خرد، اطلاعات ایفای تعهدات اشخاصی را در اختیار دارند که جهت تکمیل اطلاعات شرکت سنجش اعتبار و افزایش پوشش اطلاعات اعتباری این شرکت، بسیار مفید می‌باشد. - بخشی از مؤسسات مالی که بدون نگهداری سپرده به نام مشتری، فعالیت می‌کنند، می‌توانند نقش واسط (Intermediary element) را در نقل و انتقال وجوه داشته باشند. عدم شفافیت در این مؤسسات باعث نقص در اطلاعات زنجیره پرداخت و عدم شناسایی ذینفعان نهایی یک نقل و انتقال وجه می‌شود و از آنجایی که در مبارزه با جرائم مالی، شناسایی فرستنده و دریافت‌کننده نهایی یک زنجیره، از اهمیت بالایی برخوردار است، پیشنهاد می‌شود که تمامی مؤسسات مذکور موظف به ارائه کلیه تراکنش‌های خود گردند.	واجب

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش نهم: ساماندهی و ترویج قرض الحسنه / ماده (۱۳۰)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
<p>- مطابق توصیه‌های بین‌المللی (کمیته نظارت بانکی بازل، گروه ویژه اقدام مالی و...)، مؤسسات مالی می‌بایست اطلاعات ضروری و دقیق در مورد فرستنده وجوه و اطلاعات ضروری مربوط به دریافت‌کننده (Beneficiary) در حواله‌های الکترونیکی و پیام‌های مربوط درج کنند و بقای این اطلاعات در سراسر زنجیره پرداخت و در فرآیند نقل و انتقال و پیام‌های مرتبط را تضمین نمایند.</p> <p>- پیشنهاد می‌شود که جهت شفافیت بیشتر این ماده و جلوگیری از کژتابی، عبارات «بانک» و «مؤسسه اعتباری غیربانکی» به‌طور مناسب و مطابق با تعارف پیشنهادی به‌کار گرفته شوند.</p> <p>- مفاد متن پیشنهادی، فراتر از حوزه صندوق‌های قرض الحسنه است. لذا پیشنهاد می‌شود که در صورت پذیرش آن، به‌جای بخش نهم فصل ۵ در فصل ۸ یا ۹ آورده شود.</p>	
<p>متن پیشنهادی: اشخاص موضوع ماده (۳) به غیر از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظفند تمامی تراکنش‌های مالی و معاملات خود از جمله تسهیلات و اعتبارات اعطایی و بازپرداخت آنها را طبق ضوابط اعلامی بانک مرکزی، به‌صورت سیستمی و حداکثر در بازه‌های زمانی یک‌ماهه به بانک مذکور ارسال نمایند. بانک مرکزی می‌تواند سامانه یکپارچه‌ای را به همین منظور ایجاد و اشخاص مشمول این ماده را ملزم به ثبت اطلاعات خود در سامانه مزبور بنماید.</p> <p>تبصره - صندوق‌های قرض الحسنه‌ای که توسط اعضای گروه‌های خاص از قبیل خویشاوندان، همکاران و مانند آنها تشکیل شده و بدون نصب تابلو و تأسیس شعبه فعالیت می‌کنند، از شمول این حکم مستثنا هستند.</p>	
<p>چون عبارت «گروه‌های خاص» در ماده (۱۳۰) تعریف نشده است، آیا می‌توان گروه همشهری‌ها، هم‌استانی‌ها، هم‌حزبی‌ها و... را جزء زیرمجموعه عبارت «از قبیل» قرار داد؟! </p>	<p>کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی</p>
<p>در ماده (۱۳۰) عبارت «اعضای گروه‌های خاص» و «از قبیل» عبارات مبهمی هستند که ایجاد ابهام و تفاسیر متفاوت و برخوردهای سلیقه‌ای خواهند نمود.</p>	<p>بانک سامان</p>
<p>باید از حکم قانون فعلی هم خارج باشند.</p>	<p>فتح‌اله تاری</p>
<p>در این ماده لفظ «می‌تواند» به یک حکم قانونی مدت‌دار برای بانک مرکزی جهت ایجاد سامانه یکپارچه دریافت اطلاعات تغییر یابد.</p>	<p>مرتضی اله‌داد</p>

ماده (۱۳۱)

صندوق‌های قرض‌الحسنه از تأسیس شرکت و یا سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها ممنوع می‌باشند. سپرده‌گذاری صندوق‌های قرض‌الحسنه در بانک‌ها در چارچوب ضوابط و حدودی که توسط هیئت نظارت تصویب می‌شود، مجاز است.

فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش نهم: ساماندهی و ترویج قرض‌الحسنه / ماده (۱۳۱)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
محدودیتی که ماده (۱۳۱) در خصوص منع صندوق‌های قرض‌الحسنه در تأسیس شرکت‌ها و یا سرمایه‌گذاری در آنها اعلام داشته است و به‌ویژه که چگونگی سپرده‌گذاری آنان را در بانک‌ها مورد توجه قرار داده، ایجاب می‌نماید، محدودیت آنها را در خرید اوراق بهادار یا اعطای تسهیلات به غیر از متقاضیان قرض‌الحسنه که قرار است محدود آن توسط هیئت نظارت تعیین گردد را نیز مورد عنایت ویژه قرار دهد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
چرا باید تحت شرایطی به صندوق‌های قرض‌الحسنه اجازه سپرده‌گذاری داده شود؟ آیا این کار به معنای باز کردن راه‌های گریز از قانون و خارج شدن عملکرد این صندوق‌ها از مأموریت تعریف شده برای آنها نیست؟	مرتضی اله‌داد

ماده (۱۳۲)

بانک مرکزی موظف است در جهت احیا و ترویج سنت قرض‌الحسنه و گسترش بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه در سراسر کشور، حمایت‌های معنوی و حقوقی لازم را از آنها به عمل آورد. همچنین دولت می‌تواند با پیش‌بینی ردیف مخصوص کمک به صندوق‌های قرض‌الحسنه در بودجه‌های سنواتی، به تقویت صندوق‌های مزبور کمک کند. آیین‌نامه این ماده مشتمل بر چگونگی حمایت از صندوق‌های قرض‌الحسنه و ممانعت از برخورد تبعیض‌آمیز با آنها به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.

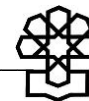
فصل پنجم - عملیات بانکی بدون ربا/ بخش نهم: ساماندهی و ترویج قرض‌الحسنه / ماده (۱۳۲)	
نظرات و نقدها	اظهار نظر کنندگان
همانند مواد دیگر قانون بهتر است برای تهیه آیین‌نامه این ماده نیز زمان مشخصی تعیین گردد. متن به صورت زیر اصلاح گردد: بانک مرکزی موظف است در جهت احیا و ترویج سنت قرض‌الحسنه و گسترش بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه در سراسر کشور، حمایت‌های معنوی و حقوقی لازم را از آنها به عمل آورد. همچنین دولت می‌تواند با پیش‌بینی ردیف مخصوص کمک به صندوق‌های قرض‌الحسنه در بودجه‌های سنواتی، به تقویت صندوق‌های مزبور کمک کند. آیین‌نامه این ماده مشتمل بر چگونگی حمایت از صندوق‌های قرض‌الحسنه و ممانعت از برخورد تبعیض‌آمیز با آنها ظرف مدت یک سال به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت نظارت می‌رسد.	مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی
استفاده از عبارت «حمایت معنوی» در ماده (۱۳۲) نیازمند تعریف مشخص می‌باشد.	کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی
عبارت «حمایت معنوی» واجد ابهام است.	بانک سامان
در جمله دوم این ماده پیش از کلمه «صندوق‌ها» کلمه «بانک‌ها و» اضافه گردد.	بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
چرا بانک مرکزی باید برای گسترش بانک‌ها حمایت حقوقی و معنوی به عمل آورد؟ کمک دولت به صندوق قرض‌الحسنه در قالب ردیف بودجه انحراف دیگری از بحث شفافیت، رفتار بدون تبعیض و در عین حال هزینه‌کرد منابع عمومی کشور است. با مداخله دولت در این بخش به شدت مخالفت می‌شود و حذف کامل دخالت مالی دولت در صندوق‌ها لازم است.	مرتضی اله‌داد

پیوست

فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی که درخواست اظهار نظر کارشناسی پیرامون طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران برای آنها ارسال شد:

جناب آقای مهندس عطاءاله آیت‌اللهی
مدیر عامل محترم بانک کارآفرین
جناب آقای دکتر هادی اخلاقی فیض آثار
مدیر عامل محترم بانک ملت
جناب آقای دکتر مجید قاسمی
مدیر عامل محترم بانک پاسارگاد
جناب آقای سیداحمد طاهری بهبهانی
مدیر عامل محترم بانک سامان
جناب آقای دکتر کوروش پرویزیان
مدیر عامل محترم بانک پارسیان
جناب آقای علی‌اصغر سفری
مدیر عامل محترم بانک اقتصاد نوین
جناب آقای مهندس محمدرضا پیشرو
مدیر عامل محترم بانک سینا
جناب آقای دکتر محمدعلی هادی
مدیر عامل محترم بانک سرمایه
جناب آقای محمدابراهیم مقدم نودهی
مدیر عامل محترم بانک تجارت
جناب آقای دکتر آیت‌اله ابراهیمی
مدیر عامل محترم بانک انصار
جناب آقای دکتر علی‌رضا عاطفی فر
سرپرست محترم بانک دی
جناب آقای دکتر حسین محمد پورزند
مدیر عامل محترم بانک شهر
جناب آقای سیاوش زراعتی
مدیر عامل محترم بانک صادرات ایران
جناب آقای دکتر محمدعلی سهمانی
مدیر عامل محترم بانک رفاه کارگران
جناب آقای دکتر جلال رسول‌اف
مدیر عامل محترم بانک آینده

جناب آقای پرویز عقیلی کرمانی
مدیر عامل محترم بانک خاورمیانه
جناب آقای دکتر غلامحسین تقی‌نجاج
مدیر عامل محترم بانک قوامین
جناب آقای عبدالمجید پورسعید
مدیر عامل محترم بانک ایران‌زمین
جناب آقای دکتر عباس عسکرزاده
مدیر عامل محترم بانک حکمت ایرانیان
جناب آقای عیسی رضایی
مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری کوثر مرکزی
جناب آقای سیدامین جوادی
مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری عسکریه
جناب آقای محمدرضا حسین‌زاده
مدیر عامل محترم بانک ملی ایران
جناب آقای محمدکاظم چقازردی
مدیر عامل محترم بانک سپه
جناب آقای دکتر علی صالح‌آبادی
مدیر عامل محترم بانک توسعه صادرات ایران
جناب آقای مهندس علیاشرف افخمی
مدیر عامل محترم بانک صنعت و معدن
جناب آقای دکتر مرتضی شهیدزاده
مدیر عامل محترم بانک کشاورزی
جناب آقای دکتر محمدهاشم بت‌شکن
مدیر عامل محترم بانک مسکن
جناب آقای خسرو فرحی
مدیر عامل محترم شرکت دولتی پست بانک
جناب آقای دکتر محمدعلی سهمانی اصل
مدیر عامل محترم بانک توسعه تعاون
جناب آقای داود بنایی
مدیر عامل محترم بانک ایران و ونزوئلا
جناب آقای مرتضی اکبری
مدیر عامل محترم بانک قرض‌الحسنه مهر ایران
جناب آقای محمدرضا جمشیدی
دبیر محترم شورای عالی کانون بانک‌های خصوصی

جناب آقای محمدرضا طالبی
دبیر محترم شورای هماهنگی بانک‌های دولتی
جناب آقای غلامحسین شافعی
رئیس محترم اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
جناب آقای مهندس مسعود خوانساری
رئیس محترم اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
جناب آقای علی فاضلی
رئیس محترم اتاق اصناف جمهوری اسلامی ایران
جناب آقای بهمن عبدالمهدی
رئیس محترم اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران
جناب آقای دکتر علی دیوانداری
رئیس محترم پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی
جناب آقای دکتر شاپور محمدی
رئیس محترم سازمان بورس و اوراق بهادار
جناب آقای دکتر حسن ره‌پیک
رئیس محترم پژوهشکده شورای نگهبان
حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر علیرضا امینی
ریاست محترم پژوهشگاه قوه قضائیه
جناب آقای اکبر سهیلی‌پور
مدیر عامل محترم و رئیس هیئت عامل سازمان حسابرسی کل کشور
جناب آقای محمدتقی شیرخوانی
دبیرکل محترم جامعه حسابداران رسمی کشور
جناب آقای دکتر محمد جلیلی
مدیر عامل محترم شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران
جناب آقای دکتر حسین قضاوی
معاون محترم امور بانکی، بیمه و شرکت‌های دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی
جناب آقای دکتر ابوالقاسم مهدوی
رئیس محترم دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران
جناب آقای دکتر محمدتقی ایمان
رئیس محترم دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی
جناب آقای دکتر سیدجواد امام‌جمعه‌زاده
رئیس محترم دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه شیراز
جناب آقای دکتر عبدالرضا جوان جعفری بجنوردی
رئیس محترم دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه شیراز

- جناب آقای دکتر محمدتقی احمدی
رئیس محترم دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه شیراز
- جناب آقای دکتر مهدی صادقی شاهدانی
رئیس محترم دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد دانشگاه امام صادق (ع)
- جناب حجت‌الاسلام آقای دکتر محمدتقی گیلک حکیم‌آبادی
رئیس محترم دانشکده علوم اقتصادی و اداری دانشگاه مازندران
- جناب آقای دکتر عباس شاکری
رئیس محترم دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی (ره)
- جناب آقای دکتر محمود شفیعی
رئیس محترم دانشکده اقتصاد دانشگاه مفید
- جناب آقای دکتر محسن رضایی
دبیر محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام
- جناب آقای دکتر میثم موسایی
رئیس محترم انجمن علمی اقتصاد اسلامی ایران
- جناب آقای محسن خوش‌طینت نیک‌نیت
رئیس محترم مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران
- جناب آقای دکتر عیوضلو
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای دکتر اکبر کمیجانی
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای امیرحسین امین‌آزاد
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای دکتر رضا یاری‌فرد
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای دکتر کامران ندری
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای دکتر احمد شعبانی
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- جناب آقای دکتر سعید جمشیدی فرد
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- استاد ارجمند جناب آقای دکتر شاهین شایان آرانی
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز
- استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمد آرام
عضو محترم شورای علمی گروه بازارهای مالی دفتر مطالعات اقتصادی مرکز

صاحبنظر ارجمند جناب آقای فریادرس
صاحبنظر ارجمند جناب آقای دکتر محمدجواد شریفزاده
صاحبنظر ارجمند جناب آقای دکتر عادل پیغامی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر پرویز داودی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر رسول بخشی دستجردی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر رحیم دلالی اصفهانی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر سیدمحمدرضا سیدنورانی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر داود دانش جعفری
استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسین صمصامی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسن سبحانی
استاد ارجمند جناب آقای دکتر الیاس نادران
استاد ارجمند جناب آقای دکتر احمد توکلی
استاد ارجمند جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر غلامرضا مصباحی مقدم
استاد ارجمند جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدعباس موسویان
استاد ارجمند جناب آقای دکتر ایرج توتونچیان
استاد ارجمند جناب آقای دکتر اصغر ابوالحسنی
استاد ارجمند جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدنقی نظرپور
صاحبنظر ارجمند جناب آقای احمد کشاورزیان پیوستی
صاحبنظر ارجمند جناب آقای عباس هشی
استاد ارجمند جناب آقای عباس عرب مازار
صاحبنظر ارجمند جناب آقای دکتر فتحاله تازی
صاحبنظر ارجمند سرکار خانم دکتر شکوه حسین آبادی
صاحبنظر ارجمند سرکار خانم هجینی نژاد
صاحبنظر ارجمند جناب آقای محمد فریادرس

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۳-۱۵۱۶۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران» ۳. نظرات بانک‌ها، نهادهای و اشخاص صاحب نظر (فصل پنجم) (ویرایش اول)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)

تهیه و تدوین کنندگان: موسی شهبازی غیائی، هادی ترابی فر، سیدکمال حسینی

متقاضی: محمدرضا پورابراهیمی (کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی)

ناظر علمی: صمد عزیزنژاد

اظهار نظر کنندگان پیرامون طرح: —

اشخاص حقوقی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، سازمان بورس و اوراق بهادار، و اجا (وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران)، کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی، جامعه حسابداران رسمی ایران، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق اصناف، بانک اقتصاد نوین، بانک انصار، بانک تجارت، بانک توسعه تعاون، بانک رفاه کارگران، بانک سامان، بانک سرمایه، بانک صادرات، بانک صنعت و معدن، بانک قرض الحسنه رسالت، بانک قرض الحسنه مهر ایران، بانک کارآفرین، بانک مسکن، بانک ملت، بانک ملی، معاونت حقوقی بانک کشاورزی.

اشخاص حقیقی: آقایان اکبر کشاورزبان، امیرحسین امین‌آزاد، فتح‌اله تازی، محسن حاجی بابا، مرتضی اله‌داد

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران

۲. بانکداری بدون ربا

۳. عقود بانکی

۴. نظارت

۵. بانک مرکزی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۵/۰۷/۱۵

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۶/۴/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۵/۲۲